

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Eliška Konečná

Trestné činy proti těhotenství ženy

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Tematický okruh: trestní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 26. 2. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 223 062 znaků včetně mezer.

Mgr. Eliška Konečná

V Praze dne 26. 2. 2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Jaromírovi Hořákovi, Ph.D. za vstřícnost při konzultacích. Dále děkuji rodině a přátelům za dlouhodobou podporu v mém studiu.

Obsah

Úvod.....	1
1 Historický vývoj trestněprávní úpravy nedovoleného přerušeni těhotenství	3
1.1 Krátce k vývoji způsobů detekce těhotenství	3
1.2 Vývoj od 9. do 17. století našeho letopočtu.....	4
1.3 Vývoj od 18. století do roku 1918	6
1.4 Další vývoj v průběhu 20. století	9
1.4.1 Prvorepublikové liberalizační snahy o beztrestnost některých UPT	9
1.4.2 Rozhodovací trestněprávní praxe	11
1.4.3 Zákonná úprava UPT ve druhé polovině 20. století.....	12
2 Definice těhotenství, časová osa ve vztahu k trestnímu právu.....	17
3 Současná právní úprava UPT	21
3.1 Způsoby UPT přípustné dle zákona.....	25
3.2 Další způsoby.....	28
4 Legislativní pokusy o liberalizaci i zpřísnění zákonné úpravy UPT	30
5 Trestné činy proti těhotenství ženy v současné právní úpravě	35
5.1 Nedovolené přerušeni těhotenství bez souhlasu těhotné ženy	36
5.2 Nedovolené přerušeni těhotenství se souhlasem těhotné ženy	39
5.2.1 Subjekt a subjektivní stránka.....	39
5.2.2 Objekt a objektivní stránka	42
5.3 Pomoc těhotné ženě k umělému přerušeni těhotenství	44
5.4 Svádění těhotné ženy k umělému přerušeni těhotenství	45
5.5 Ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy	46
6 Komparace zahraničních právních úprav	49
6.1 Slovensko	49
6.2 Polsko	54
6.3 Francie	62
6.4 Malta	66
7 Právní aspekty nelegální farmakologické interrupce – tzv. potratových pilulek	71
7.1 Potratové pilulky získané přes internet	71
7.2 Potratové pilulky získané legální cestou v jiných zemích	73
Závěr.....	75
Seznam zkratk	79
Seznam použitých zdrojů.....	80
Abstrakt.....	99

Abstract..... 101

Úvod

Otázka umělých přerušení těhotenství, zejména těch provedených se souhlasem těhotné ženy, je v dnešní době velice aktuálním tématem. Názor globální společnosti na umělé přerušení těhotenství není jednotný a trestněprávní úprava umělých přerušení těhotenství v jednotlivých zemích často odráží sociologické složení daných zemí, zejména s ohledem na náboženství. Zákodáři při tvorbě právních norem musí hledat odpověď na složité otázky charakteru spíše etického než právního, tedy do kterého okamžiku (popř. zda vůbec někdy) má přednost přání těhotné ženy před zájmem lidského plodu.

V této práci se věnuji analýze současné trestněprávní úpravy otázky umělého přerušení těhotenství v České republice, mapuji rozmanitost právních úprav této problematiky v zemích napříč Evropou a pokouším se najít odpověď na otázku, která z komparovaných právních úprav k této kontroverzní otázce přistoupila nejvhodněji a proč. Používám deskriptivní, analytickou a komparativní metodologii.

Pro komplexnější vhled do problematiky jsem první kapitolu práce věnovala historickému vývoji trestněprávní úpravy nedovoleného přerušení těhotenství, a to do roku 1918 a následně podrobněji v dalších etapách 20. století. Nechtěná těhotenství provází lidstvo od nepaměti a postihy žen, které se rozhodly takové těhotenství ukončit, se v průběhu času dramaticky lišily. Zejména společenské i státoprávní změny v průběhu 20. století výrazně ovlivnily podobu současné úpravy trestných činů proti těhotenství ženy.

Druhá kapitola se věnuje definici a časové ose těhotenství z pohledu trestního práva, neboť uvedené je nezbytné pro správnou kvalifikaci TČ proti těhotenství ženy. Třetí kapitola si klade za cíl zmapovat současnou právní úpravu interrupcí v českém právním řádu, přičemž s ohledem na to, že platná úprava pochází z poloviny osmdesátých let minulého století, poukazuji i na neaktuálnost některých ustanovení. Kapitola rovněž popisuje způsoby přerušení těhotenství, a to jak přípustné dle zákona, tak kriminální.

Čtvrtá kapitola se zabývá legislativními pokusy o novelizaci právních předpisů ve vztahu k UPT. Jelikož se jedná o značně kontroverzní téma, otázka novelizace je velmi komplikovaná a zaslouží si pozornost.

Pátá kapitola pak rozebírá všechny trestné činy proti těhotenství ženy dle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, přičemž neopomím ani důsledky ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy. Důraz je kladen na trestný čin nedovoleného přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy.

Šestá kapitola se věnuje komparaci úprav ČR a několika dalších evropských zemích, a to konkrétně Slovenské republiky, Polské republiky, Francouzské republiky a Maltské republiky.

První dvě země jsem se rozhodla do komparace zařadit z důvodu jejich geopolitické blízkosti k ČR. Slovenská republika navíc s ČR sdílela totožnou úpravu po část období zahrnutého v první kapitole této práce, domnívám se proto, že je zajímavé sledovat, jak se s trestněprávní úpravou interrupcí vypořádali zákonodárci obou zemí po rozpadu Československa. V případě Polské republiky byl pak můj zájem motivovaný zejména silně konzervativní úpravou UPT. Francouzskou republiku jsem se do komparace rozhodla zahrnout v důsledku svého pobytu na CY Cergy Paris Université v rámci programu Erasmus+, který jsem absolvovala v roce 2021 během svého magisterského studia a který mi poskytl vhled do některých otázek francouzského trestního práva. Francie k úpravě umělých přerušení těhotenství přistupuje velmi liberálně, a proto ve smyslu dané problematiky představuje protipól ke konzervativní Maltě, čímž je komparativní kapitola ozvláštněna.

Sedmá kapitola otevírá otázku nelegální farmakologické interrupce – k registraci tzv. potratových pilulek došlo v ČR až po účinnosti trestního zákoníku a se specifiky tohoto způsobu UPT se právní praxe pravděpodobně bude muset vyrovnat. Nadto nelze opominout, že ženy žijící pod jurisdikcí konzervativních zemí k přístupu k UPT mohou využít služeb organizací nabízejících zaslání potratových pilulek – organizace sídlící v zemi s liberální úpravou rozesílá tyto pilulky ženám do zemí s konzervativní úpravou. Těchto služeb využívají i ženy, které sice ve své zemi interrupci mohou legálně podstoupit, ale je pro ně např. příliš nákladná. Sedmá kapitola proto nastiňuje trestněprávní důsledky fungování tohoto systému a klade si otázku, zda a jak lze situaci korigovat.

V práci byly použity anglickojazyčné a francouzskojazyčné zdroje v autorském překladu, v rozsahu polskojazyčných a německojazyčných zdrojů byla k překladu použita služba Překladač Google.

1 Historický vývoj trestněprávní úpravy nedovoleného přerušování těhotenství

1.1 Krátce k vývoji způsobů detekce těhotenství

Zatímco v dnešní době je odhalení raného těhotenství otázkou několika minut a desítek korun,¹ v minulosti se jednalo o záležitost značně složitou. Přitom právě včasná detekce těhotenství je klíčová jak pro zdravý vývoj plodu ve vztahu k potenciálně rizikovému chování nevědomky těhotné ženy, tak i pro jednání směřující k ukončení těhotenství, jde-li o těhotenství nechtěné. Notoricky známé tělesné projevy těhotenství jako vynechání menstruace, ranní nevolnosti či příbytek váhy mohou samozřejmě být ukazatelem těhotenství, nicméně z logiky věci se nejedná o spolehlivou metodu, neboť všechny takové projevy lze přisoudit i celé řadě onemocnění či stresu.

Mezi nejstarší způsob detekce těhotenství patří test z doby starověkého Egypta, konkrétně zhruba z roku 1350 před naším letopočtem. Test spočíval ve vložení zrnka pšenice a ječmene do plátěného obalu, přičemž žena na tento obal následně každý den močila. Pokud došlo ke vzklíčení zrnka, mělo jít o indikaci těhotenství. Staří Egypťané věřili, že tento těhotenský test odhalí dokonce i pohlaví očekávaného potomka – v případě, že první vzklíčilo zrnko pšenice, mělo jít o chlapce, pokud ječmen, narodit se mělo děvče.²

Jakkoli se tento primitivní způsob může zdát nedůvěryhodným, do jisté míry skutečně funguje. Moč těhotné ženy totiž obsahuje látku, která podporuje klíčení zrnka obilovin, a dle výzkumu z roku 1963 byl popsán test úspěšný ve zhruba 70 % případů. Co se však týče odhalování pohlaví plodu, v tomto bodě test zcela selhal.³

Dalším způsobem zjišťování těhotenství byl test na myších a krysách z roku 1927 – nedospělému hlodavci byla do těla injekčně vpravena moč testované ženy, a pokud došlo k urychlenému pohlavnímu dozrání hlodavce, žena byla těhotná.⁴ Test trval necelých pět dní a pohlavní zralost myši se zkoumala pozorováním změn na jejich vaječnicích.⁵ Obdobný test se

¹ Např. produkt *GS Mamatest Těhotenský test 2 ks ČR/SK* je v nabídce lékáren za 59 Kč a slibuje detekci těhotenství do tří minut po použití. Blíže viz inzerce produktu *GS Mamatest Těhotenský test 2 ks ČR/SK*. [Online]. [Cit. 26.2.2023], Dostupné z https://www.benu.cz/gs-mamatest-tehotensky-test-2-ks-cr-sk?utm_campaign=freelistings&utm_medium=organic&utm_source=google&utm_term=GS+Mamatest+T%C4%9Bhotens%C3%BD+test+2+ks+%C4%8CR%2FSK&gclid=Cj0KCQiAo-yfBhD_ARIsANr56g6jvAo-Gztr-tW-BkDQnOtlNsrcRsjLquMvRqZIZmTwjZr1XBJr3MsaAjPaEALw_wcB.

² HÁLA, Rudolf. *Těhotenské testy*. PharmaNEWS, odborný časopis. [Online]. [Cit. 26.2.2023], Dostupné z <https://www.pharmanews.cz/clanek/tehotenske-testy/>.

³ SHIELDS, Jesslyn. *Ancient Egyptian Pregnancy Test Survived Millennia Because It Worked*. [Online]. [Cit. 26.2.2023], Dostupné z https://science.howstuffworks.com/life/biology-fields/ancient-egyptian-pregnancy-test-survived-millenia-because-it-worked.htm?srch_tag=svhhe62t4z2ia7qdlrltipdn4lhq6ntc.

⁴ DE CAPUA, Maria, CHARLTON, David. *Pregnancy Testing Through the Ages. How Lateral Flow Technology Re-Invented the Modern Home Pregnancy Kit*. [Online]. [Cit. 26.2.2023], Dostupné z <https://www.aacc.org/cln/cln-industry-insights/2020/pregnancy-testing-through-the-ages>.

⁵ JURČÍKOVÁ, Vanda. *Závažné rozhodnutí: československý zákon o přerušování těhotenství*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1960, s. 13

rovněž prováděl i s mladými králíky ženského pohlaví, přičemž pro přesnost takového testu bylo třeba, aby od prvního dne očekávané menstruace testované ženy uplynulo alespoň sedm dní.⁶ Šlo o poměrně spolehlivé testy, které se v ČR používaly i v 80. let 20. století.⁷

V průběhu 50. a 60. let minulého století došlo k rozvoji testů na bázi těhotenského hormonu hCG, který je k detekci těhotenství dnes nejčastěji využíván. Tehdejší testy ovšem zdaleka nedosahovaly přesnosti dnešních testů, nemluvě o nákladnosti a časové náročnosti testování. První domácí test byl na trh uveden na konci 70. let v USA, měl však vcelku vysokou chybovost – až ve 20 % případů indikoval výsledky falešně negativní, tj. vykázal negativní výsledek, ačkoli žena skutečně těhotná byla. Samotný proces testování byl pro laiky v oboru relativně složitý a náchylný na uživatelské chyby – testovací soupravy vyžadovaly, aby uživatelky míchaly moč s roztoky v testovacích zkumavkách, přičemž na výsledek následně čekaly zhruba dvě hodiny.⁸ V 90. letech vstoupily na trh domácí těhotenské testy, které se již do značné míry podobaly dnešním testům, alespoň co do jednoduchosti provedení a rychlosti výsledku – ten byl z testovacího setu čitelný již po deseti minutách.⁹

V oblasti detekce těhotenství se farmakologická věda stále zdokonaluje a na trhu běžně dostupné testy inzerují schopnost detekce těhotenství již pět dní před datem očekávané menstruace. Spolehlivost výsledku v takto rané fázi je však malá a negativní výsledek před datem očekávané menstruace nemusí znamenat nepřítomnost těhotenství.¹⁰ Přesto jsou však možnosti žen rozpoznat těhotenství v rané fázi na vynikající úrovni, a to zvláště v porovnání se situací ještě v druhé polovině 20. století.

1.2 Vývoj od 9. do 17. století našeho letopočtu

Umělé přerušování těhotenství je jevem, který lidstvo provází od počátku jeho existence, přístup společnosti k interrupcím se však v průběhu času zásadně měnil, a to zejména v závislosti na míře vlivu náboženství. Nejednalo se však zcela o lineární křivku, jak by se možná mohlo zdát. Dle dostupných pramenů byl totiž přístup společnosti např. v období předstátních útvarů na území

⁶ DE COSTA, Caroline, KLOSS, Tony. *Rabbits, mice and toads: testing for pregnancy*. [Online]. [Cit. 26.2.2023], Dostupné z <https://www.ogmagazine.org.au/19/2-19/rabbits-mice-toads-pregnancy-test/>.

⁷ HAVRÁNEK, F. *Interruptio graviditatis*. Praha: Avicenum – zdravotnické nakladatelství, 1982, s. 76. ⁸ DE CAPUA, Maria, CHARLTON, David, op. cit.

⁹ Ibid.

¹⁰ *Clearblue ULTRA ČASNÝ těhotenský test*. [Online]. [Cit. 26.2.2023], Dostupné z https://www.drmax.cz/clearblue-ultra-casny-tehotensky-test-1ks?gclid=Cj0KCQiAo-yfBhD_ARIsANr56g5W5tN66G1jylVH1p_qcYv3DVy3HwEUhO30jwNSRIgaWoGK9gJhwQgaAi83EALw_wcB. Tento produkt sice inzeruje možnost detekce již pět dní před datem očekávané menstruace, ovšem zároveň deklaruje „více než 99% přesnost, pokud testujete po dni očekávané menstruace“. Přesnost v době testování pět dní před datem menstruace neuvádí.

dnešní České republiky značně laxní a ještě do příchodu Konstantina a Metoděje v 9. století našeho letopočtu společenský diskurz mířil spíše k přehlížení interrupcí, přičemž někteří odborníci usuzují, že k tomu docházelo z důvodu pohanských zvyků tehdejších obyvatel spojených mj. i s promiskuitním chováním.¹¹ Po příchodu zmíněných věrozvěstů a s jejich poselstvím souvisejícího rostoucího vlivu křesťanské víry docházelo k pokusům o prosazení práva postaveného na základech právě křesťanského smýšlení, které úmyslné potraty zakazovalo.¹² V obecné rovině lze dle mého názoru uzavřít, že smírlivý či přehlíživý přístup raně feudální společnosti postupně mizel se šířením a zakořeňováním křesťanské víry na území dnešní České republiky.

Ukázkou zákonodárné činnosti přemyslovských panovníků jsou Břetislavova dekreta. Kníže Břetislav je jako sérii příkazů a zákazů vyhlásil v roce 1039 nad hrobem sv. Vojtěcha a umělé přerušení těhotenství zmiňuje v následující pasáži:

„Kdyby panny, vdovy a cizoložnice byly usvědčeny, že ztratily stud a dobré jméno a porodily děti nemanželsky jest je postihnouti týmž nálezem. Neboť když mají svobodné rozhodování provdati se, proč páchají cizoložství a své plody uměle potracují, což je nejhorší hřích před Bohem?“¹³

Ustanovení tedy primárně míří na trestání žen provinilých zplozením nemanželských dětí, nicméně zároveň konstatuje, že cizoložství a umělé potraty jsou „nejhorší hřích před Bohem“. Vzhledem k tomu, že Břetislavova dekreta nestanovila pro tyto dvě situace různé tresty, lze předpokládat, že trest pro ženy, které nemanželské dítě porodily, má být stejný jako trest pro „cizoložnice-potratářky“. „Týmž nálezem“, který citovaná pasáž určuje jako vhodný trest, je přitom dle předchozího ustanovení vyhnanství do Uher bez možnosti návratu či vykoupení.¹⁴

Další významnou právní památkou, která otázku umělého přerušení těhotenství upravovala, se v roce 1579 stala Práva městská Království českého, jejichž autorem byl kancléř Starého Města pražského, Pavel Kristián z Koldína.¹⁵ Dle Koldínova zákoníku „*také zabijí ta, kteráž plod ze sebe vyháni, aneb týž plod jakýž pak koli způsobem v sobě udušuje a mrtví.*“¹⁶ Uměle vyvolaný potrat či usmrcení plodu uvnitř těla těhotné ženy tak bylo postaveno na úroveň zabití, přičemž za

¹¹ TAUCHEN, Jaromír a Karel SCHELLE. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Monografie (Key Publishing), s. 174

¹² Ibid., s. 173

¹³ SOUKUP, Ladislav. In: ADAMOVIČ, Karolina a Ladislav SOUKUP. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 19

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid., s. 97

¹⁶ NIKŠOVÁ, Gabriela. *Nedovolené prerušenie tehotenstva v československom trestnom práve*. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1971. Problémy a úvahy, s. 69

polehčující okolnost se považovalo, bylo-li dítě postižené.¹⁷ Co se týče důkazních prostředků, Koldínův zákoník připouštěl torturu,¹⁸ tedy mučení obžalovaného za účelem dosažení jeho přiznání.¹⁹

Po bitvě na Bílé hoře došlo v oblasti trestního práva k částečné rekodifikaci v Obnoveném zřízení zemském, nicméně šlo především o úpravu politických deliktů, ve zbylém rozsahu byla zachována právní úprava Koldínova zákoníku.²⁰

1.3 Vývoj od 18. století do roku 1918

V roce 1768 byl vydán jednotný rakousko-český zákoník Marie Terezie, rovněž známý pod názvem *Constitutio criminalis Theresiana*.²¹ Rozhodujícím důkazním prostředkem se stala již zmíněná tortura, přičemž obžalovaný se v trestním procesu musel vypořádat s presumpcí viny – musel aktivně dokazovat svou nevinu.²² Tresty stanovené *Theresianou* měly sloužit primárně k zastrašení pachatelů, velmi častý byl trest smrti, navíc doprovázený rozmanitými a krutými ztrestáními.²³ Dle *Theresiany* bylo UPT trestáno smrtí.²⁴

Josefínský *Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně* z roku 1787 lze považovat za počátek moderního vývoje právní ochrany plodu v českých zemích. Žena, která úmyslně konala tak, aby si způsobila potrat, nebo jinému dovolila, aby potrat způsobil, měla dle tohoto předpisu být potrestána odnětím svobody na dobu jednoho měsíce až pěti let,²⁵ přičemž stejný trest měl stihnout i účastníky tohoto trestného činu.²⁶

Zajímavá je otázka trestání osob, jež nechtěně těhotným ženám v jejich snaze plod potratit poskytovaly odbornou asistenci podáním abortivních prostředků – za vydávání léků působících vypuzení plodu hrozil dle dekretu z 10. listopadu 1785 a 10. října 1786 ranhojičům trest odnětí

¹⁷ LENDEROVÁ, Milena. Ženy s kufríkem a nadějí: porodní báby a asistentky v českých zemích od poloviny 19. do poloviny 20. století. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019, s. 299

¹⁸ ADAMOVÁ, Karolina, Antonín LOJEK, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. Velké dějiny zemí Koruny české. Praha: Paseka, 2017., s. 165

¹⁹ MALÝ, Karel. In: MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 194

²⁰ VOJÁČEK, Ladislav. In: VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 492

²¹ Ibid.

²² ADAMOVÁ, Karolina, Antonín LOJEK, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. Velké dějiny zemí Koruny české. Praha: Paseka, 2017., s. 163

²³ VOJÁČEK, Ladislav. In: VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL, op. cit., s. 493

²⁴ NIKŠOVÁ, G., op. cit., s. 70

²⁵ KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky, s. 13

²⁶ SIRANKO KANÁLIKOVÁ. In: TAUCHEN, Jaromír a Karel SCHELLE, op. cit., s. 133

praxe.²⁷ Je tedy otázkou, jak se aplikační praxe stavěla k otázce toho, kdo UPT způsobil, když ranhojič ženě poskytnul abortivum, ovšem byla to žena, kdo jej aplikoval. Pokud totiž připustíme, že pouhým zpřístupněním potratového léčiva těhotné ženě ranhojič způsobil potrat, byl takový ranhojič z pozice účastníka TČ trestně odpovědný dle *Všeobecného zákoníku o zločinech a trestech na ně*. Pokud se poskytnutí abortiva za způsobení potratu nepovažovalo, subsidiárně by mělo dojít k uplatnění výše zmíněných dekretů, kdy ranhojičům nehrozil trest odnětí svobody, ale pouhé odnětí praxe. Dostupné dobové prameny o této problematice mlčí, nicméně otázka trestání „poskytovatelů“ nelegálních potratových léčiv je aktuální do dnešního dne.

Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803 pro trestný čin potratu plodu dle ustanovení § 128 až 132 stanovil trest odnětí svobody v délce jednoho až pěti let v případě, že žena sama tento TČ dokoná, šest měsíců až jeden rok za pokus takového TČ ze strany těhotné ženy, dále jeden až pět let v případě, že pachatel potrat provede či se o něj pokusí bez vědomí a vůle matky, a dojde-li zároveň k ohrožení života či zdraví těhotné ženy, pak trest odnětí svobody v délce pěti až deseti let.²⁸ Trestní zákoník z roku 1852, *zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích* (dále jen „*Zákon č. 117/1852*“), byl v zásadě novelizací *zákona o zločinech a těžkých policejních přestupcích*, přičemž došlo k modernizaci hmotněprávních ustanovení.²⁹ V českém překladu tohoto zákona zmíněné trestné činy figurovaly v hlavě šestnácté v ustanoveních § 144 až 148 pod názvem „*vyhnání plodu vlastního*“ a „*vyhnání plodu cizího*“, přičemž ukládané tresty zůstaly beze změny.

Za povšimnutí přitom stojí lingvistická konstrukce dotčených skutkových podstat v obou zákonících – *zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích*, respektive jeho originální znění *Gesetzbuch über Verbrechen und schwere Polizey-Uebertretungen (Strafgesetzbuch) vom 3. September 1803* těhotnou ženu označuje výrazem „*Mutter*“, tedy „*matka*“. Ač jde o pro aplikaci zákonů nepodstatný rozdíl, domnívám se, že i v těchto formulacích lze spatřovat odmítavý přístup tehdejšího zákonodárce k potenciální legalizaci UPT. Označuje-li totiž těhotnou ženu jako matku, přisuzuje tak dle mého názoru plodu automaticky postavení dítěte, a to bez ohledu na vývojovou fázi plodu.

Zákon č. 117/1852 pak pro těhotnou ženu používá označení dvojí – v případě „*vyhnání plodu vlastního*“ zní skutková podstata dle §144 následovně: „*Žena, která obmyslně podnikne jakékoliv*

²⁷ TINKOVÁ, Daniela. *Hřích, zločin, šilenství v čase odkouzlování světa*. Praha: Argo, 2004. Každodenní život, s. 332.

²⁸ *Gesetzbuch über Verbrechen und schwere Polizey-Uebertretungen (Strafgesetzbuch) vom 3. September 1803*, § 128-132. V práci byl použit strojový překlad pomocí funkce Google překladač, a to v rozsahu všech německojazyčných zdrojů.

²⁹ VOJÁČEK, Ladislav. In: VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL, op. cit., s. 494

jednání, jímž způsobí vyhnání svého plodu, anebo jímž se přivedí takový porod, že dítě mrtvé na svět přijde, dopustí se zločinu.“ Trestný čin „*vyhnání plodu cizího*“ pak zákon č. 117/1852 v §147 definuje následovně: „*Zločinu toho dopustí se i ten, kdo z jakéhokoliv obmyslu matce, proti její vůli a bez vědomí jejího, plod ze života vyžene, anebo vyhnati se pokusí.*“ Jde-li o UPT způsobené samotnou těhotnou ženou, zákon tedy používá výraz „žena“, v případě, že došlo k přerušení těhotenství nebo pokusu o takové přerušení bez souhlasu těhotné ženy, zákon těhotné ženě přisuzuje postavení matky. Je otázkou, zda zákonodárce tuto konstrukci použil úmyslně ve snaze zdůraznit vyšší společenskou škodlivost „*vyhnání plodu cizího*“, či nikoli.

Zákon č. 117/1852 platil na území dnešní České republiky až do roku 1950.³⁰ Ačkoli se v obecné rovině jednalo o moderní trestní zákoník se zakotvením zásad *nullum crimen sine lege*, *nulla poena sine lege*, zákazem retroaktivity a přesnými formulacemi skutkových podstat,³¹ ve vztahu k trestným činům souvisejícím s UPT měl dle mého názoru značné nedostatky.

Trestný čin „*vyhnání plodu vlastního*“ totiž dle formulace skutkové podstaty a ostatně i samotného názvu směřuje pouze k postihu těhotné ženy, případně k postihu „*otce dítěte ze života vyhnáního, je-li spoluvinen na zločinu*“.³² Skutková podstata trestného činu „*vyhnání plodu cizího*“ pak presumuje pouze postih přerušení těhotenství bez vědomí těhotné ženy či proti její vůli. Z ustanovení § 144 až 148 zákona č. 117/1852 tak vyplývá, že osoba, která by těhotné ženě způsobila UPT s jejím souhlasem, se uvedených trestných činů nedopouští. Opak je však pravdou – v praxi bylo i takové jednání trestným činem.³³ Dle mého názoru jde o zásadní porušení zásady *nullum crimen sine lege*, a to i pokud bychom připustili trestnost dle ustanovení o spolupachatelství – subjektem skutkové podstaty TČ „*vyhnání plodu vlastního*“ ve výše uvedeném znění může být pouze předmětná těhotná žena, nikoli jiná osoba.

UPT bylo možné legálně provést pouze za situace, kdy lékař shledal, že zdravotní stav ženy „*činí zavedení potratu nevyhnutelným pro zachování jejího života*“.³⁴ Zajímavé je, že komentářová literatura uváděla, že trestného činu „*vyhnání plodu cizího*“ se může dopustit i ten, kdo s úmyslem způsobit UPT těhotné ženě přivedí náhlé leknutí, neboť i leknutí je způsobitelné potrat zapříčinit.³⁵

³⁰ VOJÁČEK, Ladislav a Karel SCHELLE. *Repetitorium českých právních dějin do roku 1945*. Ostrava: Key Publishing, 2008. Právo (Key Publishing), s. 146.

³¹ VOJÁČEK, Ladislav. In: VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL., op. cit., s. 495

³² Zákon č. 117/1852 ř.z., § 146

³³ NIKŠOVÁ, G., op. cit., s. 74. Dále také: HAJN Alois. *Ženská otázka v letech 1900-1920: Retrospektiva a kulturně historický dokument*. Praha: Pokrok, 1939, s. 173

³⁴ Úřední sbírka 77/20, *Komentář k § 144*. Citováno dle HAVRÁNEK, F., op. cit., s. 127

³⁵ NIKŠOVÁ, G., op. cit., s. 75

1.4 Další vývoj v průběhu 20. století

Zákon č. 117/1852 zůstal v platnosti i po revolučních událostech roku 1918, ostatně stejně jako veškeré dosavadní zemské i říšské zákony a nařízení.³⁶ Po první světové válce došlo ovšem k výraznému nárůstu této trestné činnosti, přičemž v roce 1913 bylo pro tuto trestnou činnost odsouzeno 119 osob, kdežto v roce 1922 bylo zaznamenáno 530 takových odsouzení.³⁷ Je však nutno vzít v potaz, že v důsledku vysoké latence této trestné činnosti se reálně jednalo o četnost výrazně vyšší – některé údaje hovoří o možných 200 tisících nelegálních UPT ročně, pesimističtější odhady pak uvádějí zhruba 350 tisíc UPT za rok, přičemž nejvážnější byla situace v období hospodářské krize ve 30. letech.³⁸ Důvodem poválečného nárůstu nelegálních UPT byla kombinace morální i hospodářské krize válkou poznamenané společnosti, všeobecné snahy mít méně potomků a těm následně moci věnovat lepší péči, a také stále trvající ostrakizace svobodných matek a dětí narozených mimo manželský svazek.³⁹

Nechtěně těhotné ženy se často obracely na porodní báby, nicméně ačkoli byl zákrok veden ženou se zkušenostmi z oblasti porodnictví, statistiky takových UPT byly skutečně tristní – v poválečném období se šance, že žena zákrok provedený porodní bábou přežije, pohybovala kolem 50 %.⁴⁰

1.4.1 Prvorepublikové liberalizační snahy o beztrestnost některých UPT

V důsledku nárůstu této trestné činnosti se v právních i lékařských kruzích začala otevírat otázka vhodnosti změny legislativního přístupu k UPT. Na zasedání Právnícké jednoty dne 27. 11. 1917 profesor Miřička nadnesl, že je „*zvláštní, že když uznáváme právo na sebevraždu i na poškození vlastního těla (..), proč bychom neměli přiznat těhotné ženě právo dispozice s vlastním plodem, nebo alespoň dokud je spojený s jejím tělem*“.⁴¹ V roce 1919 pak při projednávání tzv. rozlukového zákona vystoupila poslankyně Louisa Landová-Štychová s projevem, v němž vyjádřila jasný nesouhlas s tím, že platná právní úprava ženy nutí k nedobrovolnému mateřství a požadovala právo ženy disponovat s vlastním tělem.⁴² Důležitou otázkou byla i rozdílná dostupnost antikoncepčních prostředků a relativně bezpečných (byť stále ilegálních) interrupcí pro ženy majetné a nemajetné – ženy ze slabších sociálních vrstev měly oproti těm movitějším značně

³⁶ VOJÁČEK, Ladislav a Karel SCHELLE., op. cit., s. 164-165

³⁷ SOLNAŘ V., *Zločinnost v zemích českých v letech 1914-1922 s hlediska kriminální etiologie a reformy trestního práva*. Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1931, s. 72

³⁸ KÜHN, Zdeněk., op. cit., s. 14-15

³⁹ LENDEROVÁ, Milena, op. cit., s. 310

⁴⁰ Ibid., s. 312

⁴¹ NIKŠOVÁ, G., op. cit., s. 72

⁴² LENDEROVÁ, Milena, op.cit., s. 315

znevýhodněnou pozici, čehož si všímala jak odborná veřejnost, tak právě i navrhovatelé liberalizujících zákonů.⁴³

Snahy soudobých odborníků o zmírnění přísnosti právní úpravy se promítly i do pokusů o rekodifikaci trestního práva – např. do *Přípravných osnov trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového* (dále jen „*Přípravné osnovy*“), které vydalo Ministerstvo spravedlnosti v roce 1926. Tento návrh počítal se zmírněním trestů pro těhotnou ženu, která si potrat způsobí nebo si jej nechá způsobit jiným, kdy mělo dojít např. k posunu dolní hranice trestu odnětí svobody z jednoho roku na pouhých čtrnáct dnů,⁴⁴ a také určoval situace, kdy lze potrat provést beztrestně. Trestné dle § 285 *Přípravných osnov* nemělo být přerušeno těhotenství se souhlasem těhotné, pokud byla zároveň splněna některá ze čtyř vymezených podmínek – pokud se potratem mělo odvrátit nebezpečí smrti či těžké újmy na zdraví, pokud k oplodnění nepochybně došlo „*násilným smilstvem, zprzněním nebo trestným zneužitím dívky mladší šestnácti let*“,⁴⁵ pokud zde byla důvodná obava, že dítě se narodí duševně či tělesně postižené, dále pokud těhotná žena již měla alespoň tři vlastní děti, o něž se starala, a nebo jestliže již alespoň pětkrát rodila, a pokud „*nelze v obou případech hledíc na její poměry na ní slušně žádati, aby plod donosila*.“⁴⁶ Za povšimnutí pak dle mého názoru stojí formulace nutnosti přivolení opatrovníka v případě, že je těhotná nesvéprávná – autoři *Přípravných osnov* tento konstrukt formulovali z dnešního pohledu poněkud kuriózně: „*Je-li těhotná choromyslná nebo blbá, je třeba svolení jejího zákonného zástupce*.“⁴⁷

Návrh zákona liberalizujícího interrupce předložila i již zmíněná poslankyně Landová-Štychová, kdy na úvod sdělila, že interrupce je „*zlo, větším však zlem je zrození dítěte z rodičů nezdravých a do poměrů nepříznivých*“,⁴⁸ a dále mj. citovala svědectví žen, které přišly orodovat za porodní bábu odsouzenou za ilegální UPT, neboť její zákrok vnímaly jako záchranu sebe i své rodiny. Jedna z žen např. dle Landové-Štychové uvedla: „*Děti se rodily jedno za druhým, třebaže jsme byli velmi zdrželiví. Bída rostla, museli jsme vzít levnější, tj. menší byt, zatímco rodina byla větší. Muž začal pít, chátral. Změnil se v povaze k nepoznání. V noci, když přišel, bil mne i*

⁴³ RYS, Vladimír. *Je potrat vraždou?* Praha: Nakladatelství Volné myšlenky, 1933, s. 25. Dále také BRUPBACHER, F. *Mateřské štěstí a vyhnání plodu*. Praha: Komunistické knihkupectví a nakladatelství, 1926, s. 20. Dále také Poslanecká sněmovna N. S. R. Č. 1926. Tisk 535. *Návrh poslance L. Landové-Štychové a soudruhů na novelisaci ustanovení hlavy XVI., I. dílu všeobecného trestního zákona ze dne 27. května 1852 o vyhnání plodu ze života jakož i § 284-286 z r. 1878*.

⁴⁴ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového*. Praha: Min. spravedlnosti, 1926, s. 72, §285

⁴⁵ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového*, op.cit., s. 72, §286, odst. 1, bod 2

⁴⁶ Ibid., bod 4

⁴⁷ Ibid., odst. 2

⁴⁸ Poslanecká sněmovna N. S. R. Č. 1926. Tisk 535., op. cit.

děti, v opilosti je zkoušel z úloh, jimž ani nerozuměl, když se mu zdálo, že dítě odpovídá špatně, zbil je. Když jsem děti bránila, tu zas div mne nezabil. A když se vysílil, usedavě plakal a vyčítal mi, že jsem ho svou pitomou plodností zničila. Pak všechny odprošoval, konečně usnul a zakrátko se historie opakovala. Paní bábě X. děkuji za to, že už aspoň nerodím nové ubožáky do té naší bídy. Jen aby dostala milost – co bychom si bez ní počaly.“⁴⁹

Žádný z těchto návrhů ovšem nakonec schválen nebyl, stejně tak ani další verze v průběhu 20. a 30. let 20. století. S reformou trestního práva totiž nesouhlasili konzervativci, kterým vyhovovala původní koncepce a poukazovali na nutnost dát přednost naléhavějším legislativním problémům.⁵⁰ Nejvýraznějšími odpůrci byli příslušníci Československé strany lidové. Církev a náboženské spolky zastávaly názor, že ani znásilnění neopravňuje k „vraždě“, jak označovaly UPT. Vyjadřovaly rovněž přesvědčení, že přirozená mateřská láska se u ženy dostaví po narození dítěte.⁵¹

1.4.2 Rozhodovací trestněprávní praxe

Vzhledem k tomu, že platná právní úprava nestanovila žádnou výjimku, kdy by bylo UPT v kterékoli fázi těhotenství beztrestné, beztrestnost mohla připadat v úvahu pouze za okolností vylučujících protiprávnost, zejména za krajní nouze.⁵² Pro úplnost je třeba dodat, že *zákon č. 117/1852* pojem „krajní nouze“ nepoužíval – judikatura⁵³ však okolnosti odpovídající institutům krajní nouze a nutné obrany, jak je známe dnes, zařazovala pod §2 písm. g) *zákona č. 117/1852*, kdy toto ustanovení vylučovalo trestní odpovědnost „*když skutek se stal z neodolatelného donucení nebo u výkonu spravedlivé nutné obrany.*“

Judikatura se v této otázce vyvíjela – např. Nejvyšší soud Československé republiky se ve svém rozhodnutí ze dne 21. 10. 1920 zabýval případem těhotné ženy, které lékaři kvůli zdravotním komplikacím při prvním porodu sdělili, že další těhotenství je nežádoucí, neboť opětovný porod by pro ni byl značně ohrožující. Když tedy tato žena znovu otěhotněla, rozhodla se podstoupit UPT, a to za asistence zkušené porodní báby. Soudní lékaři shledali, že obava těhotné ženy o její život by v případě, že by došlo k porodu, byla opodstatněná. Nejvyšší soud však přesto uzavřel, že ačkoli život těhotné byl těhotenstvím ohrožen, v době provedení UPT nebyla v bezprostředním nebezpečí, a shledal tak, že těhotná žena se dopustila TČ vyhnání plodu.⁵⁴ Domnívám se, že se

⁴⁹ Poslanecká sněmovna N. S. R. Č. 1926. Tisk 535., op. cit. Citováno po opravě pravopisných chyb v původním textu.

⁵⁰ SOUKUP, Ladislav. In: MALÝ, Karel, op. cit., s. 416.

⁵¹ LENDEROVÁ, Milena, op. cit., s. 319

⁵² KÜHN, Zdeněk., op. cit., s. 14

⁵³ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 21.10.1920, sp. zn. Kr I. 388/20

⁵⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 21.10.1920, sp. zn. Kr I. 388/20

jednalo o značně problematické rozhodnutí – dle zmíněného výkladu totiž těhotným ženám v obdobných situacích pro dosažení beztrestného UPT nezbývalo než čekat, až se jejich zdravotní stav zhorší natolik, že bude bezprostředně ohrožen jejich život.

Oproti tomu dle rozhodnutí téhož soudu z roku 1931 není vyhnání plodu trestné, „*je-li přerušeni těhotenství nutně vzhledem ke zdravotnímu stavu těhotné, nebo je-li těhotná pro své mládí nedostatečně vyvinuta a je obava, že by porodem byly její zdraví nebo život vážně ohroženy*“⁵⁵ – Nejvyšší soud Československé republiky tedy po jedenácti letech přehodnotil svůj názor a použil poněkud extenzivnější výklad okolnosti vylučující protiprávnost, přičemž tento posun kvitovala i soudobá odborná literatura.⁵⁶ Vzhledem k poměrně vágní formulaci zákonodárce v ustanovení spojeného s institutem krajní nouze⁵⁷ je takový výklad dle mého názoru přípustný, neboť právě díky neurčité definici „*neodolatelného donucení*“ měly soudy v aplikační praxi do jisté míry tzv. volnou ruku, aniž by nadměrně dotvářely zákon. Osobně se však přesto domnívám, že vhodnější cestou k docílení beztrestnosti případů, kdy bylo UPT nezbytné kvůli ohrožení života či zdraví těhotné ženy, by bylo výslovné zakotvení výjimky z trestnosti pro takové UPT v textu zákona. Došlo by tak k posílení právní jistoty a předešlo by se protichůdným judikatorním výkladům.

Co se týče ukládaných trestů, soudy byly spíše shovívavé – tresty se zpravidla pohybovaly na dolní hranici či dokonce pod ní, přičemž výjimku pochopitelně představovaly případy recidivy.⁵⁸

1.4.3 Zákonná úprava UPT ve druhé polovině 20. století

V roce 1948 byla po komunistickém převratu vyhlášena tzv. právnícká dvouletka, jejímž cílem byla unifikace právního řádu na území státu a nahrazení rakousko-uherských předpisů předpisy novými, odpovídajícími společenskému vývoji.⁵⁹ Jedním z výsledků právnícké dvouletky se v roce 1950 stal *trestní zákon č. 86/1950 Sb.* (dále jen „*zákon č. 86/1950 Sb.*“). Zákonodárce se přitom inspiroval nedokončenými rekodifikačními snahami z první republiky, nicméně kromě toho také sovětskými předpisy.⁶⁰ V obecné rovině lze říci, že tento předpis obsahoval celou řadu

⁵⁵ VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. GENERÁLNÍ REJSTŘÍKY k ročníkům XI-XV (1929-33) a PLENÁRNÍ USNESENÍ z let 1919-1933.* Praha: Právnícké vydavatelství, 1931, s. 644

⁵⁶ RYS, Vladimír, op. cit., s. 51

⁵⁷ Zákon č. 117/1852 ř.z., §2 písm. g)

⁵⁸ LENDEROVÁ, Milena, op.cit., s. 308

⁵⁹ PLACHÝ, J. In: BABKA, Lukáš, VOREL, Jaroslav a Alena ŠIMÁNKOVÁ, ed. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech.* Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004, s. 18

⁶⁰ VOJÁČEK, Ladislav. In: VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL, op. cit., s. 622

vad, mezi něž lze zařadit např. značně vágní formulace skutkových podstat⁶¹ a široké rozpětí trestních sazeb, což v kontextu doby umožňovalo soudům promítat do uloženého trestu původ a politické postoje pachatele.⁶²

Co se týče úpravy trestných činů proti těhotenství ženy, dle mého názoru byl *zákon č. 86/1950 Sb.* i přes své obecné nedostatky krokem vpřed. Došlo k výraznému snížení horní hranice trestní sazby pro těhotnou, která svůj plod úmyslně usmrtí, nebo o to jiného požádá či mu to dovolí, a to z původních pěti let⁶³ na jeden rok.⁶⁴ Úpravu UPT se souhlasem těhotné ženy včetně kvalifikovaných skutkových podstat obsahoval § 218, úmyslné usmrcení plodu bez souhlasu těhotné ženy bylo přitom kvalifikováno jako ublížení na zdraví dle § 220.⁶⁵ Nejdůležitější změnou ovšem bylo historicky první⁶⁶ explicitní zakotvení možnosti legálního UPT – dle § 218 odst. 4 nebylo trestné provedení UPT, bylo-li úředním lékařem zjištěno riziko ohrožení života či zdraví těhotné ženy nebo pokud některý z rodičů trpěl těžkou dědičnou nemocí. Zvažovány byly i důvody sociální, nicméně zákonodárce pod vlivem ducha doby předpokládal brzký prudký růst životní úrovně v socialistické společnosti, a tudíž nepotřebnost socioekonomické výjimky z trestnosti UPT.⁶⁷

Zakotvení legality některých UPT se ovšem v praxi příliš neprojevalo – z důvodu neinformovanosti veřejnosti i lékařů bylo legální provedení takových UPT spíše výjimkou, zatímco počet nelegálních interrupcí činil mezi roky 1953-1957 minimálně sto tisíc ročně,⁶⁸ přičemž počet stíhaných případů činil pouze zhruba 1 %.⁶⁹ Vysoká četnost nelegálních UPT s sebou nesla následky ve formě úmrtnosti nechtěně těhotných – jen v letech 1953-1955 bylo jako prokazatelný následek neodborného provedení zákroku registrováno úmrtí 122 žen. Mezi další problémy související s laicky provedenými UPT se řadila častá následná neplodnost žen či jiné gynekologické potíže.⁷⁰

V důsledku výše uvedeného byla zřejmá potřeba další změny právní úpravy. V prosinci roku 1957 tak byl vyhlášen *zákon č. 68/1957 Sb. o umělém přerušení těhotenství* (dále jen „zákon

⁶¹ VOJÁČEK, Ladislav. In: VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL, op. cit., s. 623

⁶² Ibid., s. 624

⁶³ Zákon č. 117/1852 ř.z., § 145

⁶⁴ Zákon č. 86/1950 Sb., § 218 odst. 1

⁶⁵ KÜHN, Zdeněk., op. cit., s. 16

⁶⁶ V rámci právních řádů na území dnešní České republiky.

⁶⁷ KÜHN, Zdeněk., op. cit., s. 16, 17

⁶⁸ Ibid., s. 17

⁶⁹ ČERNÝ, Milan a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní úprava umělého přerušení těhotenství*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 15

⁷⁰ KÜHN, Zdeněk., op. cit., s. 17

č. 68/1957 Sb.“), který zrušil⁷¹ § 218 *zákona č. 86/1950 Sb.*, tedy ustanovení upravující UPT se souhlasem těhotné ženy, a v § 2 stanovil, že UPT lze provést pouze za současného splnění podmínek souhlasu těhotné a povolení speciálně zřízené komise, přičemž UPT mohlo být provedeno pouze v lůžkovém zdravotnickém zařízení. Komise přitom takové povolení mohla udělit jen ze zdravotních důvodů nebo „z jiných důvodů zvláštního zřetele hodných“,⁷² což v praxi znamenalo sociální indikaci.⁷³ Je třeba dodat, že koncepce interrupčních komisí se v československých legislativních kruzích neobjevila poprvé – byla součástí i jednoho z neúspěšných meziválečných návrhů na částečnou dekriminální UPT, konkrétně návrhu z roku 1925.⁷⁴

Ustanovení § 4 a § 5 *zákona č. 68/1957 Sb.* pak částečně nahradila zrušený § 218 *zákona č. 86/1950 Sb.* Trestným činem dle příslušného ustanovení bylo přerušování těhotenství se souhlasem těhotné ženy jiným než zákonným způsobem a rovněž i pomoc a svádění těhotné k takovému UPT. Historickým milníkem v tuzemském právu bylo pak ustanovení § 6, jež zakotvilo beztrestnost těhotné ženy ve vztahu k protiprávnímu přerušování těhotenství. Důvodová zpráva uváděla, že trestní represe těhotných žen za UPT neodpovídá soudobé společnosti a že ke snižování množství interrupcí by mělo docházet pomocí opatření k podpoře mateřství a osvětově výchovným působením.⁷⁵

Když politické vedení státu v roce 1960 proklamovalo dokončení budování socialistické společnosti, v souvislosti s tím vyžadovalo i přijetí nových trestních zákonů.⁷⁶ V roce 1961 tak byl přijat trestní zákon č. 140/1961 Sb. (dále jen „*zákon č. 140/1961 Sb.*“).

Trestněprávní úprava nelegálních UPT se po čtyřech letech opět přesunula ze *zákona č. 68/1957 Sb.* do textu trestního zákoníku – ustanovení § 4-6 *zákona č. 68/1957 Sb.* byla zrušena, v obdobném znění však figurovala právě v novém trestním zákoně, a to v ustanoveních § 227-229. Došlo ke snížení horní hranice trestu za pomoc a svádění těhotné ženy k nezákonnému UPT z dvou let na jeden rok. Zmírněn byl i trest v případě kvalifikované podstaty nedovoleného UPT se souhlasem těhotné ženy, tedy pokud je těhotné ženě činem způsobena těžká újma nebo smrt, a to z tří až deseti let na dva roky až osm let. Stejně měl být trestán ten, kdo UPT provede bez souhlasu

⁷¹ Zákon č. 68/1957 Sb., § 8 odst. 1

⁷² Ibid. § 3 odst. 2

⁷³ KÜHN, Zdeněk., op. cit., s. 18

⁷⁴ LENDEROVÁ, Milena, op.cit., s. 317

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ VOJÁČEK, Ladislav. In: VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL., op. cit., s. 627

těhotné. Ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy bylo doplněno o upřesnění, že taková žena není trestná ani dle ustanovení o návodci a pomocníkovi.⁷⁷

Zákon č. 68/1957 Sb. byl prováděn podzákonnými předpisy – např. *vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 249/1957 Ú.l., kterou se provádí zákon o umělém přerušení těhotenství* (dále jen „*vyhláška č. 249/1957 Ú.l.*“) stanovila zdravotní kontraindikace, kdy UPT nelze povolit – např. je-li těhotenství starší než tři měsíce, má-li těhotná žena akutní nakažlivou nemoc, či pokud již interrupci v posledních šesti měsících podstoupila. V případě ohrožení života těhotné však UPT mohlo být provedeno i přes kontraindikaci.⁷⁸ *Vyhláška č. 249/1957 Ú.l.* rovněž demonstrativně uváděla některé důvody zvláštního zřetele hodné⁷⁹ – šlo např. o pokročilý věk ženy, vyšší počet již narozených dětí, obtížnou situaci vzniklou otěhotněním neprovdané ženy či okolnost nasvědčující tomu, že k otěhotnění došlo znásilněním.⁸⁰ Pozdější prováděcí předpisy pak uvedené důvody dále specifikovaly či doplňovaly a např. *vyhláška ministerstva zdravotnictví z roku 1973*⁸¹ již přesněji uvádí, že důvodem hodným zvláštního zřetele je mj. věk ženy nad 40 let nebo fakt, že těhotná již má nejméně tři žijící děti. Do demonstrativního výčtu byl doplněn i další sociální důvod pro povolení UPT – „*bytová nebo finanční tíseň vážně ohrožující životní úroveň rodiny, zvláště nezletilých dětí*“.⁸²

Za povšimnutí dle mého názoru stojí *vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 129/1960 Sb. o změně vyhlášky, kterou se provádí zákon o umělém přerušení těhotenství*, která zakotvila právo komisí rozhodnout, zda je „*nutno vyrozumět rodiče ženy mladší 15 let o tom, že žádá o umělé přerušení těhotenství*“.⁸³ Pokud tedy komise po zhodnocení všech okolností projednávaného případu seznala, že ve věci nevyvstala potřeba informovat rodiče takové dívky, UPT mohly bez vědomí rodičů legálně podstoupit i děti mladší patnácti let. Domnívám se, že se jedná o značně kontroverzní ustanovení. Ačkoli totiž lze dle mého názoru pochopit úmysl zákonodárce chránit nezletilé např. v případech otěhotnění v důsledku znásilnění či incestu před silně konzervativními rodiči, vyjmutí zákonných zástupců z práva na informace o zdravotních záležitostech nezletilého dítěte je přesto příliš razantním zásahem státu do rodičovské odpovědnosti.

⁷⁷ Trestní zákon č. 140/1961 Sb., §227-229

⁷⁸ *Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 249/1957 Ú.l., kterou se provádí zákon o umělém přerušení těhotenství*, §2 odst. 3

⁷⁹ Pro účely povolení UPT komisemi. Viz *Zákon č. 68/1957 Sb.*, § 3 odst. 2

⁸⁰ *Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 249/1957 Ú.l., kterou se provádí zákon o umělém přerušení těhotenství*, § 2 odst. 2

⁸¹ *Vyhláška ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 71/1973, kterou se provádí zákon č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství*, § 2 odst. 2

⁸² *Ibid.*, písm. f)

⁸³ *Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 129/1960 Sb. o změně vyhlášky, kterou se provádí zákon o umělém přerušení těhotenství*, bod 5

Tzv. interrupční komise byly tříčlenné a na okresní úrovni je tvořil poslanec příslušného národního výboru, dále pracovník z oblasti péče o rodinu a mládež (např. sociální zdravotník či psycholog) a lékař – vedoucí ženského oddělení polikliniky nebo nemocnice s poliklinikou.⁸⁴ Interrupční komise měly dle zákonodárce na ženy výchovně působit, poskytnout radu a pomoc a rovněž propagovat způsoby zabránění nechtěnému početí.⁸⁵ Krajská komise pak rozhodovala o odvolání proti rozhodnutí okresních komisí.⁸⁶

Fungování komisí se ovšem ukázalo jako problematické, neboť s ohledem na množství projednávaných žádostí a administrativní zatížení komise neměly prostor důvody žádostí hlouběji analyzovat či snad ženám reálně poskytovat deklarovanou pomoc. Požadavek schválení UPT komisí rovněž fakticky zabraňoval rozšíření nových šetrnějších metod UPT, tzv. miniinterrupcí, neboť pro jejich provedení bylo nutno zákrok provést v rané fázi těhotenství, což čekání na rozhodnutí komise často znemožňovalo.⁸⁷

V roce 1986 byl přijat *zákon České národní rady č. 66/1986 Sb. o umělém přerušení těhotenství* a dále také *vyhláška ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky ze dne 7. listopadu 1986, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství*. Oba tyto právní předpisy jsou dodnes platné.

⁸⁴ ČERNÝ, Milan a Ilona SCHELLEOVÁ, op. cit., s. 16

⁸⁵ KÜHN, Zdeněk., op. cit., s. 20

⁸⁶ ČERNÝ, Milan a Ilona SCHELLEOVÁ, op. cit., s. 16

⁸⁷ Ibid.

2 Definice těhotenství, časová osa ve vztahu k trestnímu právu

Těhotenství je stav počínající uhnízděním oplodněného vajíčka v děložní sliznici v těle ženy až do počátku porodu,⁸⁸ přičemž počátkem porodu je okamžik, kdy dítě začne opouštět tělo matky – při porodu se objeví hlavička, případně jiná vedoucí část dítěte, při císařském řezu jde pak zřejmě o začátek operativního zákroku.⁸⁹ Pro úplnost je třeba dodat, že ohledně počátku těhotenství se ještě před účinností zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále také jen „*trestní zákoník*“ či „TZ“) objevil názor, že má jít o období „*od početí do začátku porodu*“,⁹⁰ nicméně současná odborná literatura jako počátek období těhotenství uvádí právě nidaci oplodněného vajíčka.⁹¹

Pro správnou právní kvalifikaci TČ proti těhotenství ženy je nezbytně nutné znát pravidla počítání stáří těhotenství, neboť právní úprava ohraničuje časový úsek, během něž může být těhotenství za splnění dalších podmínek legálně přerušeno – v případě přerušování těhotenství na žádost těhotné ženy se jedná o hranici dovršeného dvanáctého týdne těhotenství,⁹² svědčí-li pro umělé přerušování těhotenství genetické důvody, lze uměle přerušit těhotenství nejpozději do dosažení dvaceti čtyř týdnů těhotenství.⁹³ Nejedná se ovšem o dobu uplynulou od oplodnění vajíčka či jeho uhnízdění v děložní sliznici, jak by se mohlo zdát – stáří těhotenství se počítá od prvního dne poslední menstruace ženy.⁹⁴ Totožný způsob určení délky těhotenství je používán i v oboru gynekologie a porodnictví, a to ačkoli oplodnění fakticky nastalo přibližně o čtrnáct dní později v období ovulace ženy.⁹⁵

Vzhledem k aktuálně používanému způsobu počítání času v těhotenství tedy dochází k zajímavému jevu, kdy se stáří těhotenství počítá od okamžiku, kdy ještě nedošlo k oplodnění vajíčka. Z logiky věci tudíž v prvním a druhém týdnu těhotenství nelze takové těhotenství přerušit, neboť zde není lidský zárodek, na nějž by bylo možno útočit.

Obdobně problematický je pak i časový úsek od oplodnění vajíčka (zhruba druhý týden těhotenství, jedná-li se o ženu s průměrnou délkou cyklu) do čtvrtého týdne těhotenství. Současná

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1634, marg. č. 3.

⁸⁹ Ibid., marg. č. 2

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, [2009]-. Glosátor., s. 199

⁹¹ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2012), op. cit., s. 1634, marg. č. 3. Dále také ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol.. *Trestní zákoník: komentář*. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. Beckova edice komentované zákony, s. 1356

⁹² Zákon č. 66/1986 Sb., České národní rady o umělém přerušování těhotenství, § 4

⁹³ Vyhláška č. 75/1986 Sb., ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušování těhotenství, § 2 odst. 2

⁹⁴ Ibid., § 4 odst. 1

⁹⁵ MARŠÁL, Karel. In: HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL. *Porodnictví*. 3., zcela přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 31

lékařská věda totiž nedisponuje žádnými prostředky, kterými by v tomto období bylo možné těhotenství detekovat.

Laboratorní těhotenské testy jsou v současnosti schopny pozitivní výsledek indikující těhotenství na základě přítomnosti hormonu hCG vykázat ve čtvrtém týdnu těhotenství, nikoli však dříve, přičemž na ultrazvuku je možné plod lokalizovat až od pátého týdne těhotenství.⁹⁶ Žena tedy je těhotná a v jejím těle se nachází lidský plod, v období od oplodnění do cca čtvrtého týdne těhotenství to ovšem nemá jak zjistit, a to ani pokud těhotenství předpokládá a test podstoupí při první příležitosti.

Vzhledem k výše uvedenému se nabízí otázka, od jakého okamžiku v těhotenství lze vlastně některý z TČ proti těhotenství ženy spáchat. Pokud totiž např. pachatel svádí těhotnou ženu k UPT nedovoleným způsobem den po uhníždění vajíčka, je sice naplněna definice těhotenství z pohledu trestního práva,⁹⁷ nicméně žena ani pachatel nemohou spolehlivě vědět, zda zde těhotenství skutečně je, či nikoli.

Z výše uvedených důvodů se tedy domnívám, že o kvalifikaci trestných činů proti těhotenství ženy lze uvažovat až v období, kdy je lékařská věda schopna těhotenství rozpoznat, tedy zhruba od čtvrtého týdne těhotenství.

Standardní délka těhotenství je 39 týdnů.⁹⁸ Za současného stavu lékařské vědy se hranice viability, tedy životaschopnosti plodu mimo tělo těhotné ženy, pohybuje kolem 24. týdne těhotenství.⁹⁹ Schopen života mimo tělo těhotné je v některých případech i plod ve 22. týdnu těhotenství – dostupné studie uvádějí míru přežití dětí narozených ve 22. týdnu mezi 11¹⁰⁰ a 29,5¹⁰¹%. Riziko středního nebo těžkého postižení¹⁰² se přitom výrazně snižuje s každým týdnem těhotenství – v případě dětí narozených ve 22. týdnu se ve věku čtyř až osmi let takové postižení vyskytovalo u 43 % subjektů, zatímco v případě dětí narozených ve 25. týdnu těhotenství šlo o výskyt ve 24 % případů.¹⁰³

⁹⁶ MARŠÁL, Karel. In: HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL, op. cit., s. 31

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2012), op. cit., s. 1634, marg. č. 3

⁹⁸ ANDERSON, Jackie. GHAFARIAN, Kenn R. *Early Pregnancy Diagnosis*. [Online]. [Cit. 13.6.2023], Dostupné z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK556135/>.

⁹⁹ STRAŇÁK, Zbyněk. In: STRAŇÁK, Zbyněk, JANOTA, Jan. *Neonatologie*. 2., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Mladá fronta, 2015. Aeskulap, s. 146

¹⁰⁰ Survival of the Tiniest. [Online]. [Cit. 13.6.2023], Dostupné z https://www.nichd.nih.gov/about/org/od/directors_corner/prev_updates/preterm-births-Feb2022.

¹⁰¹ ZLATOHLÁVKOVÁ, Blanka. *Aktuální data mortality a dlouhodobého vývoje dětí narozených na hranicích viability*. Actual Gyn., 2014, č. 6, s. 17

¹⁰² Přičemž za těžké postižení se pro účely citované studie považovala např. dětská mozková obrna (DMO) bez schopnosti chůze, slepota a hluchota. Jako střední postižení pak DMO se schopností chůze, zbytky zraku a poruchu sluchu korigovatelnou sluchadly. Viz ZLATOHLÁVKOVÁ, Blanka., op. cit., s.17

¹⁰³ ZLATOHLÁVKOVÁ, Blanka., op. cit., s.17

Hranice viability v aktuální trestněprávní úpravě nefiguruje, a to ani ve znění kvalifikovaných podstat jednotlivých TČ proti těhotenství ženy. Úmysl zákonodárce zvýšit ochranu lidských plodů v této fázi vývinu se dle mého názoru projevil v určení hranice pro zákonné provedení interrupce z genetických důvodů, kdy lze zákrok provést nejpozději do dosažení 24 týdnů těhotenství.¹⁰⁴ Ve zbylém rozsahu však platí, že lidský plod požívá stejné úrovně trestněprávní ochrany před i po dosažení hranice viability.

Schopnost plodu přežít mimo tělo matky zohlednil při svém rozsudku ze dne 16. 6. 2005 Krajský soud v Ostravě,¹⁰⁵ když rozhodoval o případu, kdy pachatel nožem napadl svou těhotnou družku v úmyslu usmrtit ji i lidský plod a útok vedl cíleně do břicha poškozené, přičemž k usmrcení těhotné ženy a plodu nedošlo jen shodou okolností a díky včasné lékařské pomoci. Poškozená žena přitom byla již ve 32. týdnu těhotenství, a soud shledal, že jelikož se jednalo o nenarozený, ale samostatného života schopný lidský plod, je namístě jednání kvalifikovat jako pokus vraždy na dvou osobách. Tuto úvahu zdůvodnil tím, že pokud je „*nenarozené dítě životaschopné mimo tělo matky, není již životně závislé na matce, když v případě nenadálých skutečností, ať již přirozených či nepřirozených, je po narození schopno samostatného života, byť za pomoci neonatologické péče, a proto není pouhou částí těla matky*“.¹⁰⁶ Proti tomuto rozsudku podal obžalovaný odvolání, v němž kromě sporování skutkového stavu napadl právě kvalifikaci pokusu vraždy na dvou osobách. Státní zástupce se rovněž odvolal, a to sice v neprospěch obžalovaného, nicméně se závěrem soudu o způsobilosti lidského plodu být předmětem útoku TČ vraždy rovněž nesouhlasil. Vrchní soud v Olomouci tuto konstrukci také odmítl a napadený rozsudek zrušil a konstatoval, že při útoku zaměřeném na život těhotné ženy je ochrana lidského plodu poskytována zprostředkovaně, a to zvýšenou trestností TČ vraždy danou znakem spáchání činu „*na těhotné ženě*“.¹⁰⁷

Jak již bylo uvedeno výše, těhotenství končí počátkem porodu, tedy okamžikem, kdy dítě začne opouštět tělo matky.¹⁰⁸ Do počátku porodu jde o lidský plod, počátkem porodu se z lidského plodu pro účely trestního práva stává novorozené dítě, to i tehdy, když zcela neopustilo matčino tělo a není od něj zcela odděleno. Novorozené dítě přitom musí být živé a musí být vyvinuté natolik, aby bylo schopné mimoděložního života, a to alespoň po určitou dobu, jinak by se jednalo

¹⁰⁴ Vyhláška č. 75/1986 Sb., ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, § 2

¹⁰⁵ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 16.6.2005, sp. zn. 36 T 2/2005

¹⁰⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31.8.2005, sp. zn. 5 To 81/2005

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Vyhláška č. 75/1986 Sb., ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, § 2

o přerušení těhotenství.¹⁰⁹ Pokud tedy k úmyslnému usmrcení plodu dojde krátce před počátkem porodu a plod, byť plně vyvinutý, opustí tělo matky již mrtvý, předmětem útoku je právě lidský plod, nikoli novorozené dítě.

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel. § 142 [Vražda novorozeného dítěte matkou]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol., op. cit. (2012), s. 1497, marg. č. 5.

3 Současná právní úprava UPT

Právní úprava pro interrupci používá výraz „*umělé přerušeni těhotenství*“, ačkoli nejde o lingvisticky přesnou konstrukci – v daném těhotenství nelze po zákroku pokračovat, vhodnějším výrazem by proto dle některých názorů bylo „*ukončení těhotenství*“.¹¹⁰ Pro přehlednost je však v této práci používán právě první jmenovaný termín.

Provádění UPT je v českém právním řádu dodnes upraveno *zákonem České národní rady č. 66/1986 Sb. o umělém přerušeni těhotenství* (dále „*ZoUPT*“) a *vyhláškou ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky ze dne 7. listopadu 1986, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušeni těhotenství* (dále „*VoUPT*“). Ani jeden z těchto předpisů taxativně neuvádí přípustné způsoby UPT, ale stanoví pravidla, která při UPT musí být dodržována. Jedním z těchto pravidel je, že dle § 6 VoUPT musí přerušeni provést zdravotnické zařízení, jakýkoli jiný výkon je tedy dle dikce VoUPT v rozporu se zákonem.

Podmínky pro UPT jsou stanoveny v § 4 až 6 ZoUPT. Dle § 4 ZoUPT se ženě „*uměle přerušeni těhotenství, jestliže o to písemně požádá, nepřesahuje-li těhotenství dvanáct týdnů a nebrání-li tomu její zdravotní důvody.*“ Na rozdíl od předchozích právních úprav tedy tento zákon nestanoví okruh důvodů, pro něž je interrupci možné legálně provést, a nebrání-li případnému UPT zdravotní důvody či stáří těhotenství, volbu nechává čistě na těhotné ženě. Ustanovení § 5 ZoUPT pak stanoví, že na přání či z podnětu ženy lze UPT ze zdravotních důvodů provést, „*jestliže je ohrožen její život nebo zdraví nebo zdravý vývoj plodu nebo jestliže jde o geneticky vadný vývoj plodu*“. V rozsahu podmínky geneticky vadného vývoje plodu toto ustanovení podrobněji upravuje VoUPT, a to konkrétně v § 2 odst. 2, kde pro provedení takového UPT stanovuje hranici 24 týdnů. Ve zbylém rozsahu zákonná úprava nevymezuje časový úsek, kdy lze UPT ze zdravotních důvodů provést, lze tedy uzavřít, že je-li ohrožen život těhotné ženy nebo zdravý vývoj plodu, lze těhotenství legálně uměle přerušit po celou dobu těhotenství, tedy až do počátku porodu.

Za pozornost stojí otázka zákonnosti provedení UPT cizinkám. Dle § 10 ZoUPT se interrupce „*neprovede cizinkám, které se v České socialistické republice zdržují pouze přechodně.*“. VoUPT pak určuje, že za přechodný pobyt se „*nepovažuje pobyt cizinek, které pracují v orgánech a organizacích se sídlem v České socialistické republice, popřípadě členek rodin pracovníků těchto orgánů a organizací, pobyt studujících a jiných cizinek, které mají povolení k pobytu pro cizince*

¹¹⁰ VALC, Jakub. *Ochrana embrya a plodu v trestním a občanském právu*. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2021, č. 1, s. 40

podle zvláštních předpisů, popřípadě mezistátních dohod.“¹¹¹ Předmětná ustanovení neprošla žádnou novelizací ve vztahu ke státoprávním změnám 90. let minulého století ani při vstupu ČR do EU. Otázka výkladu těchto ustanovení ve vztahu k občankám jiných členských států EU je dosud sporná – dle některých názorů,¹¹² včetně prohlášení Ministerstva zdravotnictví,¹¹³ mají takové ženy povolení k pobytu podle mezistátních dohod, a to dle Smlouvy o fungování Evropské unie, a provádění UPT na jejich žádost je tak za splnění ostatních zákonných podmínek v souladu s právním řádem ČR. Česká lékařská komora (dále „ČLK“) ovšem v roce 2016 vyjádřila názor zcela opačný.¹¹⁴ Veřejný ochránce práv adresoval prezidentovi ČLK své doporučení, aby došlo k přehodnocení právního názoru ČLK, neboť dle kanceláře ombudsmana je provádění interrupcí občankám EU legální, a aktuální odmítavé stanovisko ČLK navádí lékaře k postupu, který není v souladu s právem.¹¹⁵ Prezident ČLK ovšem stanovisko nezměnil, a to s odkazem na to, že právní stanovisko veřejného ochránce práv není právně závazné, a na právní nejistotu lékařů za současného stavu.¹¹⁶

Nejistota ohledně výkladu má za následek rozdílnou praxi v poskytování těchto služeb, kdy některé nemocnice UPT občankám jiných států EU poskytovat odmítají.¹¹⁷ V roce 2021 šlo např. o nemocnice v Náchodě, Trutnově, Jičíně a Dvoře Králové,¹¹⁸ v roce 2022 pak o Fakultní nemocnici Bulovka.¹¹⁹ Dle sdělení primáře Oblastní nemocnice Jičín toto zařízení UPT cizinkám

¹¹¹ Vyhláška ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky ze dne 7. listopadu 1986, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, § 10

¹¹² BERNARDOVÁ, Aneta. *Potraty občanek EU jsou v Česku legální. Ví to Senát?* [Online]. [Cit. 23.6.2023]. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/potraty-obcanek-eu-jsou-v-cesku-legalni-vi-senat>. Dále také POLICAR, Radek. *Proč je provedení umělého přerušení těhotenství občance Evropské unie v souladu s právním řádem platným na území České republiky?* [Online]. [Cit. 23.6.2023]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/proc-je-provedeni-umeleho-preruseni-tehotenstvi-obcance-evropske-unie-v-souladu-s-pravnim-radem-platnym-na-uzemi-ceske-republiky/>.

¹¹³ Prohlášení Ministerstva zdravotnictví k otázce provádění interrupcí u cizinek. [Online]. [Cit. 23.6.2023]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/tiskove-centrum-mz/prohlaseni-ministerstva-zdravotnictvi-k-otazce-provadeni-interrupci-u-cizinek/>.

¹¹⁴ *Lékaři a úředníci se neshodnou, zda mohou cizinky v České republice podstoupit interrupci.* [Online]. [Cit. 23.6.2023] Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1985656-lekari-a-urednici-se-neshodnou-zda-mohou-cizinky-v-ceske-republice-podstoupit>. Dále také MÁCA, Miloš. *Vy se ptáte, právník odpovídá.* Tempus Medicorum. Časopis České lékařské komory. Roč. 25, č. 2/2016., s. 26

¹¹⁵ Doporučení veřejného ochránce práv ze dne 21.7.2021, sp.zn. 25/2021/DIS

¹¹⁶ *Ombudsman žádá úpravu zákona o interrupcích cizinek v Česku. Názor prezidenta ČLK Milana Kubka.* Tempus Medicorum. Časopis České lékařské komory, Roč. 30, č. 11/2021, s. 37

¹¹⁷ *Důvodová zpráva k návrhu senátního návrhu zákona senátorů Václava Lásky, Přemysla Rabase, Ladislava Kosa, Petra Orla, Adély Šípové, Lukáše Wagenknechta, Ondřeje Šimety, a Jan Holásky, kterým se mění zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství.*, 2021, s. 5

¹¹⁸ *Důvodová zpráva k návrhu senátního návrhu zákona senátorů Václava Lásky, Přemysla Rabase, Ladislava Kosa, Petra Orla, Adély Šípové, Lukáše Wagenknechta, Ondřeje Šimety, a Jan Holásky, op. cit.*, s. 5

¹¹⁹ LAUDER, Silvie. *Vyjasnění podmínek interrupcí pro Polky se opět odkládá.* [Online]. [Cit. 26.6.2023], Dostupné z <https://www.respekt.cz/agenda/vyjasneni-podminek-interrupci-pro-polky-se-opet-odklada>

z EU aktuálně provádí,¹²⁰ stejně tak s odkazem na českou a evropskou legislativu odpověděla i Oblastní nemocnice Trutnov,¹²¹ ve jmenovaných zařízeních tedy došlo ke změně přístupu. Rovněž Fakultní nemocnice Bulovka dle svého vyjádření UPT cizinkám aktuálně poskytuje, a to na základě žádosti registrujícího nebo obvodního gynekologa.¹²² Naopak nemocnice v Náchodě¹²³ a ve Dvoře Králové¹²⁴ stále setrvávají na odmítavém stanovisku.

Z ostatních oslovených nemocničních zařízení Fakultní nemocnice Brno,¹²⁵ Fakultní nemocnice Ostrava,¹²⁶ Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem,¹²⁷ Karlovarská krajská nemocnice,¹²⁸ Fakultní nemocnice Plzeň¹²⁹ a Krajská nemocnice Liberec¹³⁰ uvedly, že UPT občankám EU provádí, opačný postoj zastává Nemocnice České Budějovice,¹³¹ Nemocnice Karviná-Ráj¹³² a Slezská nemocnice v Opavě.¹³³ Fakultní nemocnice Královské Vinohrady sdělila, že dle platné legislativy je oprávněna UPT občankám jiných členských států provádět, v praxi však uvedené není realizováno,¹³⁴ přičemž důvod tohoto stavu v odpovědi uveden nebyl.

S ohledem na aktuálně probíhající válečný konflikt na Ukrajině vydalo Ministerstvo zdravotnictví (dále „MZdr“) dne 18. 5. 2022 aktualizované výkladové stanovisko k otázce přístupu

¹²⁰ Odpověď prim. MUDr. Voltra (Oblastní nemocnice Jičín) ze dne 25.10.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹²¹ Odpověď Oblastní nemocnice Trutnov a.s. ze dne 8.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹²² Odpověď Fakultní nemocnice Bulovka ze dne 7.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹²³ Odpověď Oblastní nemocnice Náchod, a.s. ze dne 24.10.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹²⁴ Odpověď Městské nemocnice, a.s. ze dne 24.10.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹²⁵ Odpověď Fakultní nemocnice Brno ze dne 26.10.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹²⁶ Odpověď Fakultní nemocnice Ostrava ze dne 1.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹²⁷ Odpověď Krajské zdravotní, a.s. - Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem, o.z. ze dne 1.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹²⁸ Odpověď Karlovarské krajské nemocnice, a.s. ze dne 13.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹²⁹ Odpověď Fakultní nemocnice Plzeň ze dne 9.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹³⁰ Odpověď Krajské nemocnice Liberec, a.s. ze dne 16.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Nemocnice na otázku, zda zařízení provádí UPT občankám jiných členských států EU, přímo neodpověděla, uvedla ovšem, že „postupuje v souladu s příslušnými stanovisky MZ ČR“, přičemž jak je uvedeno výše, tato stanoviska jsou kladná.

¹³¹ Odpověď Nemocnice České Budějovice, a.s. ze dne 1.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹³² Odpověď Nemocnice Karviná-Ráj, příspěvkové organizace ze dne 15.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹³³ Odpověď Slezské nemocnice v Opavě, příspěvkové organizace ze dne 14.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹³⁴ Odpověď Fakultní nemocnice Královské Vinohrady ze dne 16.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

cizinek přicházejících v rámci současné migrační vlny z Ukrajiny, přičemž dočasnou ochranu poskytovanou dle příslušných právních předpisů uprchlíkům z Ukrajiny považuje za povolení k pobytu pro cizince ve smyslu § 10 VoUPT. Ve výkladovém stanovisku se MZdr zabývalo i otázkou uprchlíků, jimž byla dočasná ochrana udělena v členském státě EU s restriktivní abortivní politikou, přičemž dochází k závěru, že pakliže se taková osoba rozhodne UPT poptávat v ČR, český poskytovatel zdravotnických služeb je oprávněn takové UPT v souladu se zákonem provést. Uvedený závěr MZdr zdůvodňuje tím, že z předmětného povolení k pobytu v jednom státu EU dle unijního práva plyne i právo pobytu v jiném členském státě EU.¹³⁵ Ve světle uvedeného je zřejmé, že mezi ČLK a MZdr je v této věci značný rozpor – zatímco ČLK varuje před prováděním interrupcí občankám EU, MZdr považuje za zákonné i interrupce prováděné občankám třetí země, které mají v libovolném státu EU odlišném od ČR toliko povolení k pobytu.

Interrupce prováděné cizinkám přitom v ČR nejsou ojedinělé – v roce 2022 bylo v ČR UPT cizím státním příslušnicím provedeno v 1 685 případech, přičemž nejvíce se jednalo o ženy s ukrajinským (771 provedených UPT), polským (312 provedených UPT) a slovenským (215 provedených UPT) státním občanstvím.¹³⁶

Co se týče výkladu § 10 ZoUPT, zcela souhlasím s názory, že UPT lze provést i občankám jiných členských států EU. Výklad, že za jiný než přechodný pobyt ve smyslu § 10 ZoUPT je třeba považovat i pobyt občanek EU, je dle mého názoru zcela logický. Tuzemskou právní úpravu je navíc třeba vykládat eurokonformně a interrupce je dle ustálené judikatury Soudního dvora EU¹³⁷ službou ve smyslu čl. 57 Smlouvy o fungování EU a jako taková podléhá režimu volného pohybu služeb. Domnívám se, že odmítavý výklad ČLK je zcela nepodložený a vytváří nežádoucí nejistotu ve vztahu k lékařům, kteří se zbytečně obávají trestněprávního postihu v případě provedení UPT občankám jiných zemí EU, a současně vede k diskriminaci těchto občanek, kdy tyto jsou navíc diskriminačním jednáním vystaveny ve velmi citlivé životní situaci.

Zajímavé je, že součástí zákona je v nezměněném znění od roku 1986 ustanovení § 3 ZoUPT – „*Prostředky k zabránění těhotenství, které jsou na lékařský předpis, jakož i lékařské vyšetření a*

¹³⁵ Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Aktualizované výkladové stanovisko k právním aspektům provedení umělého přerušení těhotenství na žádost cizinek přicházejících v rámci současné migrační vlny z Ukrajiny.* [Online]. [Cit. 23.10.2023]. Dostupné z https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2022/03/vykladove_stanovisko_MZ_interrupce_aktual_18052022.pdf

¹³⁶ Český statistický úřad. *Demografická ročenka České republiky – 2022. E.03 Potraty podle vzdělání ženy, státního občanství ženy, počtu živě narozených dětí ženě, rodinného stavu ženy a druhu potratu.* [Online]. [Cit. 23.10.2023]. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/191186471/13006723e03.pdf/f86091a1-d61d-4fa1-ac32-22178301edf4?version=1.1>

¹³⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 1991. *The Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd proti Stephen Grogan a dalším.* Case C-159/90.

kontrola s tím související se poskytují ženě bezplatně¹³⁸. Žádné antikoncepční prostředky však dnes v ČR bezplatně poskytovány nejsou, pouze některé pojišťovny na určité druhy prostředků proti početí poskytují příspěvek do výše 500 Kč.¹³⁹

3.1 Způsoby UPT přípustné dle zákona

Žena, která chce UPT podstoupit, má být dle příslušných právních předpisů vyšetřena gynekologem zdravotnického zařízení příslušného podle místa trvalého pobytu ženy nebo místa jejího pracoviště nebo školy.¹⁴⁰ Tento lékař jí vysvětlí podstatu zákroku, a pokud neshledá zdravotní kontraindikaci či jiné skutečnosti, které by znemožnily legální provedení interrupce, předá ženě žádost o provedení UPT.¹⁴¹ Tato žádost obsahuje i záznam o vyšetření se stanovením stáří těhotenství.¹⁴² Žena má rovněž dle VoUPT zdravotnickému zařízení písemně potvrdit, že ji lékař seznámil se svým závěrem a že ji poučil o možných zdravotních důsledcích umělého přerušování těhotenství, jakož i způsobech použití antikoncepčních metod a prostředků.¹⁴³ Těhotná žena je následně objednána do lůžkového zařízení oprávněného k provedení UPT. S ohledem na to, že čím dříve je těhotenství v době zákroku, tím nižší je frekvence komplikací, doporučuje se, aby objednávací doba do lůžkového zařízení nepřesáhla jeden týden.¹⁴⁴

Až do registrace přípravku umožňujícího farmakologickou interrupci byly interrupce na žádost těhotné ženy ve zdravotnických zařízeních prováděny pouze chirurgickou cestou, přičemž do osmého týdne těhotenství lze provést tzv. *miniinterrupci*, která spočívá v rozšíření děložního hrdla a následném odsátí zárodku z dělohy ženy. V rozmezí osmého a dvanáctého týdne těhotenství se pak po rozšíření děložního hrdla zpravidla přistupuje k vyprázdnění dělohy tupou kyretou. V případě miniinterrupce je žena po podstoupeném zákroku při absenci komplikací tentýž den ze zdravotnického zařízení propuštěna,¹⁴⁵ v případě UPT provedeném chirurgickou metodou po osmém týdnu těhotenství pak následuje hospitalizace, přičemž ta je zpravidla jednodenní.¹⁴⁶

¹³⁸ Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušování těhotenství, §3

¹³⁹ VLČKOVÁ, Tereza. *Antikoncepce zdarma? Někde běžně, v Česku pojišťovny nepřispívají téměř nic.* [Online]. [Cit. 12.6.2023], Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/antikoncepce-zdarma-irsko-cesko-francie.A221001_154809_domaci_vlc.

¹⁴⁰ Vyhláška č. 75/1986 Sb., ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušování těhotenství, § 4 odst. 1

¹⁴¹ Ibid., § 4 odst. 2

¹⁴² ROZTOČIL, Aleš. In: ROZTOČIL, Aleš a Pavel BARTOŠ, op.cit., s. 212

¹⁴³ Vyhláška č. 75/1986 Sb., ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušování těhotenství, § 4 odst. 1

¹⁴⁴ ROZTOČIL, Aleš. In: ROZTOČIL, Aleš a Pavel BARTOŠ, op.cit., s. 212

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ BAHOUNEK, Jiří. *Čtyři pohledy na interrupci.* Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 13

Přípravky umožňující farmakologickou interrupci byly v ČR rozhodnutím Státního ústavu pro kontrolu léčiv registrovány dne 5. 6. 2013 pod názvem *Mifegyne 200 mg tablety*¹⁴⁷ a *Misopregmol 400 mikrogramů tablety*.¹⁴⁸ Tyto přípravky mohou být vydány na základě lékařského předpisu předepsaného lékařem se specializovanou způsobilostí v oboru gynekologie a porodnictví, a to pouze poskytovateli zdravotních služeb poskytujícímu zdravotní služby formou lůžkové péče.¹⁴⁹ Dalším omezením je pak samozřejmě použití tohoto přípravku pouze v souladu se zákonem o UPT a příslušnou prováděcí vyhláškou.¹⁵⁰ Po registraci přípravku nedošlo ke změně ZoUPT ani VoUPT, Ministerstvo zdravotnictví vydalo toliko vyjádření, v němž shrnuje rozhodnutí Státního ústavu pro kontrolu léčiv a konstatuje, že je zajištěn soulad se stávající legislativou.¹⁵¹

V praxi farmakologická interrupce probíhá tak, že se žena, která splnila podmínky kladené zákonem, dostaví do zdravotnického zařízení oprávněného tento způsob UPT provádět a v přítomnosti lékaře perorálně užije přípravek *Mifegyne*, a to tři tablety o 200 miligramech. Žena následně nemusí ve zdravotnickém zařízení setrvávat. Během jednoho až dvou dnů začne u ženy děložní krvácení. Za 36-48 hodin po užití *Mifegynu* musí být pro správnou účinnost procedury ženě podán, a to opět v příslušném zdravotnickém zařízení, přípravek obsahující prostaglandin, tedy látku, která vyvolává kontrakce dělohy a změkčuje děložní hrdlo. Prostaglandin může být podán ve formě tablet, přičemž účinnou látkou je *misoprostol*. Další možností užití prostaglandinu je užití formou vaginální kuličky. Do 14–21 dnů po užití přípravku *Mifegyne* se těhotná žena má opět dostavit do zdravotnického zařízení ke kontrolnímu vyšetření, které ověří, že vypuzení zárodku z dělohy je úplné.¹⁵²

Co se týče časového ohraničení možného použití potratových pilulek, zákonná úprava neobsahuje speciální úpravu pro tento způsob UPT, z právního hlediska se tedy uplatní úprava obecná, která hraničním bodem stanovuje 12. týden těhotenství. Dle příbalového letáku přípravku

¹⁴⁷ Státní ústav pro kontrolu léčiv. *Rozhodnutí ve věci žádosti o registraci léčivého přípravku Mifegyne 200 mg tablety, lék. forma: por.tbl.nob., podané dne 25. 5. 2012 společností Exelgyn, Paříž, Francie*, ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. sukls129814/2012, č.j.: suk1102688/2013

¹⁴⁸ Státní ústav pro kontrolu léčiv. *Rozhodnutí ve věci žádosti o registraci léčivého přípravku Misopregmol 400 mikrogramů tablety, lék. forma: por.tbl.nob., podané dne 22. 9. 2011 společností Exelgyn, Paříž, Francie*, ze dne 5. 6. 2013, sp.zn. sukls187182/2011, č.j.: suk1102764/2013

¹⁴⁹ Státní ústav pro kontrolu léčiv. *Rozhodnutí ve věci žádosti o registraci léčivého přípravku Mifegyne 200 mg tablety.*, op. cit. Dále také Státní ústav pro kontrolu léčiv. *Rozhodnutí ve věci žádosti o registraci léčivého přípravku Misopregmol 400 mikrogramů tablety.*, op. cit.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ *Vyjádření Ministerstva zdravotnictví k rozhodnutí Státního ústavu pro kontrolu léčiv o registraci přípravků s obsahem léčivé látky mifepriстон a misoprostol* ze dne 26.6.2013. [Online]. [Cit. 12.11.2023]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/vyjadreni-ministerstva-zdravotnictvi-k-rozhodnuti-statniho-ustavu-pro-kontrolu-leciv-o-registraci-pripravku-s-obsahem-lecive-latky-mifepriстон-a-misoprostol/>

¹⁵² Příbalová informace: informace pro uživatele. *Mifegyne 200 mg tablety mifepriстонum*, sp. zn. sukls156629/2021

Mifegyne se však užití doporučuje nejpozději do 63 dnů po prvním dni poslední menstruace,¹⁵³ lze tedy očekávat, že poskytovatelé zdravotních služeb tento způsob UPT s odkazem na doporučení výrobce neprovedou po devátém týdnu těhotenství. Dle současného znění zákona by se však lékař podáním uvedených přípravků od 9. do 12. týdne těhotenství za splnění dalších podmínek žádného z TČ proti těhotenství ženy nedopustil. Domnívám se, že v tomto bodě by bylo vhodné zvážit novelizaci ZoUPT a VoUPT tak, aby byl reflektován vývoj lékařské vědy v této oblasti od roku 1986, tedy právě existence zmíněných potratových pilulek.

Odborně chirurgicky prováděné interrupce jsou ve stavu dnešní lékařské vědy velmi bezpečné – udává se dokonce, že v případě miniinterrupce je riziko úmrtí těhotné ženy 35x menší ve srovnání s rizikem úmrtí při donošení plodu, porodu a šestinedělí.¹⁵⁴ V obecné rovině se uvádí, že farmakologické UPT je ještě bezpečnější než chirurgické, neboť nedochází k rozšiřování děložního hrdla ani k anestezii.¹⁵⁵

Pro úplnost je vhodné dodat, že tzv. potratové pilulky jsou významně odlišné od nouzové antikoncepce určené k použití do 72 hodin po nechráněném pohlavním styku.¹⁵⁶ Účinnou látkou těchto přípravků je *levonorgestrel*, syntetická látka podobná hormonu.¹⁵⁷ Levonorgestrel způsobuje oddálení ovulace, tak, aby nedošlo k oplodnění vajíčka,¹⁵⁸ způsobuje změnu konzistence hlenu děložního čípku, čímž dochází ke ztížení pohybu spermií,¹⁵⁹ a dále zabraňuje nidaci vajíčka.¹⁶⁰ Levonorgestrel nepůsobí proti již zahnížděnému těhotenství,¹⁶¹ nejedná se tedy o abortivum. V ČR levonorgestrel obsahují např. přípravky Postinor-2 či Escapelle.¹⁶² Tyto přípravky jsou od roku 2015 dostupné bez lékařského předpisu.¹⁶³

¹⁵³ Příbalová informace: informace pro uživatele. Mifegyne 200 mg tablety mifepristonum, op. cit.

¹⁵⁴ BAHOUNEK, Jiří. op. cit., s. 8

¹⁵⁵ Ibid., s. 14

¹⁵⁶ *Příbalový leták k přípravku Postinor-2*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.pribalovy-letak.cz/1108-postinor-2>.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ *Plan B One-Step (1.5 mg levonorgestrel) Information*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.fda.gov/drugs/postmarket-drug-safety-information-patients-and-providers/plan-b-one-step-15-mg-levonorgestrel-information>. Dále také *Příbalový leták k přípravku Postinor-2*, op.cit.

¹⁵⁹ VRETTAKOS, Christina, BAJAJ, Tushar. *Levonorgestrel*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK539737/>

¹⁶⁰ FANTA, Michael. *Postkoitální antikoncepce*. Interní Medicína, 2002; č. 4(8): s. 19-20

¹⁶¹ *Příbalový leták k přípravku Postinor-2*, op.cit.

¹⁶² Státní ústav pro kontrolu léčiv (SÚKL). *Přehled léčiv obsahujících účinnou látku levonorgestrel*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://prehledy.sukl.cz/prehled_leciv.html#/

¹⁶³ SÚKL. *Změna výdeje léčivých přípravků POSTINOR-2 a ESCAPELLE v lékárnách*. [Online] [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.sukl.cz/lekarny/zmena-vydeje-lecivych-pripravkuposinor-2-a-escapelle-v>

3.2 Další způsoby

V případě, že je interrupce se souhlasem těhotné ženy provedena jakýmkoli jiným způsobem než způsobem uvedeným v zákoně, jedná se o nedovolené přerušení těhotenství ve smyslu trestního zákoníku. Tento zákon přitom a priori nerozlišuje, zda se jedná o odborně či neodborně provedené UPT.¹⁶⁴ O nedovolené přerušení těhotenství jde tedy stejně tak v případě, že zákrok provede lékař, který pouze nedbá na dodržení zákonného postupu a např. své těhotné známé interrupci dle jejího přání provede, aniž by za současného splnění ostatních podmínek vyžadoval žádost o provedení UPT sepsanou lékařem dle VoUPT, jako jde-li o zákrok zcela laický. Domnívám se přitom, že jde o rozdíl zcela zásadní, a to zejména s ohledem na rozdílnou míru společenské nebezpečnosti těchto dvou jednání. V případě zmíněného hypotetického případu, kdy sice nedojde ke splnění podmínek dle ZoUPT a VoUPT, nicméně pochybení je v zásadě administrativního charakteru (pro splnění podmínek chybí řádně sepsaná žádost o UPT, nicméně lékař si chybějící údaje snadno doplní provedením vlastního vyšetření), je dle mého názoru společenská nebezpečnost nízká, kdežto u laických zákroků, potenciálně ohrožujících život těhotné ženy, naopak velmi významná. Trestní zákoník tento rozdíl reflektuje pouze ve vztahu ke způsobenému následku, kdy je-li nedovoleným UPT způsobena těžká újma, jedná se o kvalifikovanou skutkovou podstatu příslušného TČ, nicméně nedojde-li v důsledku popsaného jednání k těžké újmě, laický zákrok je z hlediska trestněprávní kvalifikace postaven na roveň zákroku odbornému.

Za povšimnutí dle mého názoru stojí, že postupu dle ZoUPT a VoUPT v rozsahu administrativních náležitostí patrně zcela nerozumí ani orgány veřejné moci a odborná veřejnost – jak již bylo uvedeno, k prvotnímu vyšetření žadatelky o UPT a předání žádosti o UPT je dle VoUPT příslušný „ženský lékař zdravotnického zařízení příslušného podle místa trvalého pobytu ženy nebo místa jejího pracoviště nebo školy“.¹⁶⁵ Odborná lékařská literatura¹⁶⁶ i publikace Ministerstva vnitra ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví¹⁶⁷ přitom hovoří o tom, že těhotná žena se má v případě přání podstoupit UPT s žádostí obrátit na „svého“ gynekologa. „Svého“ ošetřujícího lékaře si však každý pacient může zvolit, a to dle § 28 odst. 3 písm. b) *zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování*. Těhotná žena tedy může mít ošetřujícího gynekologa zcela mimo oblast místa svého bydliště, pracoviště i školy. V takovém

¹⁶⁴ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol., op. cit., s. 1356

¹⁶⁵ Vyhláška č. 75/1986 Sb., ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, § 4 odst. 1

¹⁶⁶ Např. ROZTOČIL, Aleš. In: ROZTOČIL, Aleš a Pavel BARTOŠ, op.cit., s. 212

¹⁶⁷ *Umělé přerušení těhotenství (interrupce)*. [Online]. [Cit. 8.6.2023], Dostupné z <https://portal.gov.cz/rozcestniky/umele-preruseni-tehotenstvi-interrupce-RZC-94>.

případě její ošetřující gynekolog dle dikce VoUPT není příslušným k odevzdání žádosti o UPT. Pokud by se tedy taková těhotná žena a její gynekolog řídili pokyny zveřejněnými Ministerstvem vnitra, UPT by nebylo provedeno způsobem stanoveným zákonem. Zajímavá je dle mého názoru otázka trestněprávní kvalifikace jednání lékaře provádějícího UPT v takovém případě. V případě, že lékař by nedostatky v právním předpisy požadovaném postupu nezaregistroval a domníval se, že zákonné podmínky jsou splněny, jednal by nedbalostně ve skutkovém omylu dle §18 odst. 1 TZ. TČ proti těhotenství ženy se lze dopustit pouze úmyslně,¹⁶⁸ v popsaném případě by se tedy lékař trestného činu nedopustil. V případě, že by chybu zaregistroval, uvědomoval si, že ke splnění zákonných podmínek v kompletním rozsahu nedošlo, a přesto zákrok provedl, lze teoreticky právní kvalifikaci TČ dle §160 TZ připustit, ovšem domnívám se, že v daném případě by s ohledem na prakticky neexistující společenskou škodlivost bylo na místě uplatnit zásadu subsidiarity trestní represe.

Co se týče laických způsobů provedení UPT, nechtěně těhotné ženy v minulosti používaly prostředky vyvolávající kontrakce, např. chinin ve vysokých dávkách, dále rostlinná abortiva a orálně podávané jedy, např. talium či fosfor z hlaviček zápalek. K UPT se rovněž používalo vstříkávání tekutin do děložní dutiny, konkrétně se jednalo mj. o mýdlový roztok, lněný olej, ocet či o jódovou tinkturu. V případě aplikace mýdlového roztoku se udával poměrně malý počet komplikací,¹⁶⁹ nicméně o procentu úspěšnosti a míře zdravotních rizik u ostatních popsaných metod dostupné zdroje mlčí. Za nejúčinnější, ovšem často nejnebezpečnější, ilegální potratové prostředky lze označit mechanické zákroky, např. zavádění cizích těles do děložního hrdla či dělohy, intenzivní masáže či jiné působení na dělohu vč. fyzického násilí v podobě úderů.¹⁷⁰

¹⁶⁸ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku v kombinaci s §§159-163 tamtéž

¹⁶⁹ HAVRÁNEK, F., op. cit., s. 20

¹⁷⁰ Ibid.

4 Legislativní pokusy o liberalizaci i zpřísnění zákonné úpravy UPT

Platná zákonná úprava UPT obsahuje řadu nedokonalostí – např. již zmíněné ustanovení o bezplatně poskytovaných antikoncepčních prostředcích, kdy toto ustanovení neodpovídalo realitě již počátkem devadesátých let.¹⁷¹ Tento nedostatek mělo odstranit nové znění interrupčního zákona, které bylo připraveno v roce 1992 a prošlo vnitřním připomínkovým řízením na Ministerstvu zdravotnictví.¹⁷² Nemělo ale dojít pouze ke zrušení zmíněného obsoletního ustanovení, ale i k zakotvení povinnosti lékaře písemně informovat těhotnou ženu o možných zdravotních následcích UPT – oproti úpravě VoUPT, která stanovila pouze požadavek písemného potvrzení ze strany těhotné, že k informování o rizicích bez stanovené formy došlo, se tedy jednalo o mírně zpřísnující novelizační návrh. Naopak liberalizující byl návrh, aby mohlo UPT být provedeno v jakémkoli adekvátně vybaveném zdravotnickém zařízení, čímž by se otevřel prostor pro UPT prováděné v gynekologických ordinacích. Krom toho novelizační návrh obsahoval i úpravu úhrad interrupcí – s výjimkou těch ze zdravotních důvodů nadále neměly být hrazeny z veřejného zdravotního pojištění.¹⁷³ Právě poslední zmíněný bod byl jako jediný aplikován do platných právních předpisů, a to vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 467/1992.¹⁷⁴ K předložení návrhu zákona jako takového ale nedošlo – dle vedoucího skupiny odborníků připravujících návrh zákona tomu tak bylo z pokynu tehdejšího předsedy vlády Václava Klause pravděpodobně kvůli koaliční dohodě mezi Občanskou demokratickou stranou a koalicí křesťanských stran KDU-ČSL.¹⁷⁵

V roce 2003 předložila skupina konzervativních poslanců dosud nejvýrazněji zpřísnující návrh zákona, kterým mělo dojít ke kompletnímu zrušení ZoUPT a VoUPT, a zároveň k přejmenování a přeformulování skutkových podstat trestního zákoníku, např. TČ pomoci nebo svádění k nedovolenému přerušování těhotenství dle §227 zákona č. 140/1961 Sb. se dle novelizujícího návrhu měl nazývat „*usmrcení počatého, ale dosud nenarozeného dítěte*“.¹⁷⁶ Návrh počítal se zachováním ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy a také s vyloučením trestnosti případů, kdy je zákrok nutný pro záchranu života matky. Pro případy těhotenství vzniklého na

¹⁷¹ DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2012, s. 86

¹⁷² Ibid., s. 85

¹⁷³ Ibid., s. 86

¹⁷⁴ Vyhláška č. 467/1992 Sb., vyhláška ministerstva zdravotnictví České republiky o zdravotní péči poskytované za úhradu, § 2, §3 odst. 1 písm. b)

¹⁷⁵ DUDOVÁ, Radka, op.cit., s.85-86

¹⁷⁶ Sněmovní tisk 376 - *Návrh poslanců Jiřího Karase, Jana Kasala, Petra Plevy a dalších, kterým se zrušuje zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušování těhotenství, a vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 75/1986 Sb., ve znění vyhlášky č. 467/1992 Sb., a kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v platném znění*, čl. III, bod 2

základě „*prokázaného znásilnění*“¹⁷⁷ návrh trestnost UPT zachovával, nicméně soud měl v takovém případě dle návrhu upustit od potrestání.¹⁷⁸ Co se dle předkladatelů návrhu mělo rozumět „*prokázáním znásilněním*“, tedy např. zda by pro účely použitelnosti daného ustanovení bylo třeba disponovat pravomocným odsuzujícím rozsudkem pachatele znásilnění, předkladatelé neuvedli.

Vláda ČR k návrhu vydala nesouhlasné stanovisko, kde mj. citovala rezoluce OSN z roku 1979 a 1985, které formulovaly právo dítěte narodit se jako chtěné, vítané a do podmínek zajišťujících jeho optimální rozvoj, dále rezoluci populační komise OSN z roku 1972, která za jedno ze základních lidských práv považuje právo každé rodiny mít tolik dětí, kolik si přeje, a v době, kterou považuje za nejvhodnější. Předkladatelům vláda ve svém stanovisku vytkla, že v návrhu „*vůbec nepočítají s právem ženy rozhodovat, či se alespoň účastnit rozhodování, o procesu probíhajícím v jejím těle, nepovažují ani za nutné odůvodnit, proč podle nich takové právo mít nemá.*“¹⁷⁹

Diskuze nad návrhem zákona byla rozsáhlá v médiích i na půdě Poslanecké sněmovny.¹⁸⁰ V rámci rozpravy se k návrhu vyjádřilo celkem 29 poslanců,¹⁸¹ přičemž v diskusi řečníci mnohdy sahali ke značně emotivním argumentům – např. předkladatel návrhu Jiří Karas uvedl: „*Kdysi jsem měl možnost ovlivnit rozhodování dívky, která zvažovala potrat. Neučinil jsem to, takže ono dítě nežije. Velmi toho lituji a jako křesťan vím, že se jednou za to budu zodpovídat před vyšší a dokonalejší spravedlností, než je světská. A mohu jen doufat, že mi bude odpuštěno.*“¹⁸² Mezi argumenty používané příznivci návrhu patřila především teorie okamžiku početí jako počátku lidského života, interrupce podstupované z donucení partnerem či okolím těhotné ženy či nemožnost otce nenarozeného dítěte ovlivnit rozhodnutí ženy podstoupit UPT. Odpůrci návrhu kontrovali riziky neodborně provedených zákroků v případě nedostupnosti legálních UPT a vyzdvihovali právo ženy o svém mateřství svobodně rozhodnout.¹⁸³

¹⁷⁷ Sněmovní tisk 376 - *Návrh poslanců Jiřího Karase, Jana Kasala, Petra Plevy a dalších, kterým se zrušuje zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, a vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 75/1986 Sb., ve znění vyhlášky č. 467/1992 Sb., a kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v platném znění*, čl. III, bod 6. V návrhu zjevně chybně označeno jako bod 5, kdy toto číslo zde figuruje dvakrát za sebou.

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ Usnesení vlády České republiky ze dne 21. července 2003 č. 747 k poslaneckému návrhu zákona, kterým se zrušuje zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, a vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 75/1986 Sb., ve znění vyhlášky č. 467/1992 Sb., a kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v platném znění (sněmovní tisk č. 376)

¹⁸⁰ DUDOVÁ, Radka, op.cit., s. 97

¹⁸¹ Stenoprotokoly z 30. schůze Poslanecké sněmovny z 26.3.2004 a 30.3.2004

¹⁸² Stenoprotokol z 30. schůze Poslanecké sněmovny z 26.3.2004

¹⁸³ Ibid., dále také stenoprotokol z 30. schůze Poslanecké sněmovny z 30.3.2004

Návrh byl v prvním čtení zamítnut, z přítomných 170 poslanců pro zamítnutí hlasovalo 134, proti zamítnutí bylo 23 poslanců.¹⁸⁴

Diskuze o legislativě týkající se UPT následně ožila v roce 2008, kdy Ministerstvo zdravotnictví předložilo návrh reformy zákona o specifických zdravotních službách, který předpokládal rozšíření práva na interrupci v ČR pro cizinky bez trvalého pobytu.¹⁸⁵ Proti tomuto návrhu opět vystupovali konzervativní poslanci a debata o podobě novely pokračovala až do roku 2009, kdy ji zastavil pád vlády. Nový zákon o specifických zdravotnických službách byl sice schválen v roce 2011, nicméně oddíl o interrupcích z původního návrhu v roce 2008 konečná podoba zákona neobsahovala.¹⁸⁶

S ohledem na nejasnosti výkladu o poskytování UPT občankám EU připravila skupina senátorů v roce 2021 návrh¹⁸⁷ zákona, který by zrušil § 10 ZoUPT, tedy ustanovení zakazující provedení interrupcí cizinkám. V důvodové zprávě navrhovatelé shrnuli aktuální nejednotnou praxi nemocnic, kdy některá zařízení zákroky polským či slovenským občankám odmítají provádět právě s odkazem na §10 ZoUPT a rozporuplná stanoviska k jeho výkladu. Návrh byl zdůvodněn i stanoviskem veřejného ochránce práv, který již v roce 2013 konstatoval, že předmětné ustanovení je v rozporu s právem EU, neboť zakládá diskriminaci z důvodu státní příslušnosti.¹⁸⁸

Na Ministerstvo zdravotnictví se krátce po vypracování návrhu obrátil¹⁸⁹ polský chargé d'affaires,¹⁹⁰ který dopisem vyjádřil obavy, že záměrem návrhu je „*obcházet polskou legislativu, jež chrání nenarozený lidský život*“¹⁹¹ a „*polské občanky podněcovat k porušování polských zákonů.*“¹⁹²

Navrhovatelé se od návrhu rozhodli po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2021 upustit, a to s ohledem na konzervativní složení dolní komory parlamentu. Dle jednoho z autorů návrhu,

¹⁸⁴ Stenoprotokol z 30. schůze Poslanecké sněmovny z 30.3.2004

¹⁸⁵ DUDOVÁ, Radka, op.cit., s. 107

¹⁸⁶ Ibid., s. 111

¹⁸⁷ *Návrh zákona senátorů Václava Lásky, Přemysla Rabase, Ladislava Kosa, Petra Orla, Adély Šípové, Lukáše Wagenknechta, Ondřeje Šimety, a Jan Holásky, kterým se mění zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušování těhotenství.*, 2021

¹⁸⁸ Stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 19. srpna 2013, sp. zn.: 32/2011/DIS/ZO.

¹⁸⁹ LAUDER, Silvie. *Neulehčujte Polkám potraty v Česku, píše velvyslanectví v Praze Ministerstvu zdravotnictví.* [Online]. [Cit. 26.6.2023]. Dostupné z <https://www.respekt.cz/agenda/neulehcuje-polkam-potraty-v-cesku-pise-ministerstvu-zdravotnictvi-ambasada>.

¹⁹⁰ Vedoucí úřadu – jmenován ministrem zahraničí ČR, nemusí se žádat o souhlas hostitelské/přijímací země. Viz *Hodnosti a funkce diplomatů.* Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. [Online]. [Cit. 23.6.2023]. Dostupné z https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/hodnosti_a_funkce_diplomatu_objasneni.html.

¹⁹¹ LAUDER, Silvie. *Neulehčujte Polkám potraty v Česku, píše velvyslanectví v Praze Ministerstvu zdravotnictví, op. cit.*

¹⁹² Ibid.

senátora Václava Lásky, by šance na úspěch nebyla reálná, a naopak by hrozilo zpřísnění zákona přes pozměňovací návrhy, přičemž Senát by tyto návrhy již nebyl schopen přehlasovat.¹⁹³

Osobně chápu snahu o novelizaci ZoUPT – aktuální právní úprava obsahuje obsoletní ustanovení a výkladová nejistota v případě ustanovení § 10 ZoUPT je krajně nevhodná. Zároveň nicméně považuji za důvodné obavy navrhovatelů novely z roku 2021. Předložení návrhu v této kontroverzní věci budou totiž prakticky jistě doprovázet bouřlivé diskuze, řada pozměňovacích návrhů a emotivní projevy, jak jsme již mohli pozorovat při předchozích pokusech o úpravu ZoUPT, a to ve směru liberalizujícím i zpřísnujícím, a otevření tohoto tématu na půdě Sněmovny je tak vždy krokem riskantním. Dle postoje polské diplomacie k návrhu z roku 2021 nelze vyloučit ani vliv na mezinárodní vztahy.

Současné složení vlády a Poslanecké sněmovny je přitom skutečně spíše konzervativního zaměření – např. Ministerstvo práce a sociálních věcí dlouhodobě čelí kritice kvůli spolupráci s ultrakonzervativními skupinami Hnutí pro život ČR, z.s. a Aliance pro rodinu,¹⁹⁴ přičemž vůči takové spolupráci se vymezují i někteří členové církvi.¹⁹⁵ Hnutí pro život ČR, z.s., se kontroverzně vymezilo proti záměru posílat na válečným konfliktem postiženou Ukrajinu nouzovou antikoncepci za účelem ochrany znásilněných žen před otěhotněním,¹⁹⁶ pobouření laické i odborné veřejnosti vyvolalo i příspěvkem zveřejněným na sociální síti Facebook, kde povzbuzovalo ženy s mimoděložním těhotenstvím k vyčkávání stran lékařského zákroku, neboť dle příběhu jedné z jejich přízniců lze dosáhnout posunutí mimoděložního těhotenství do dělohy.¹⁹⁷ Lékaři před takovým postupem však důrazně varují,¹⁹⁸ neboť neléčené mimoděložní těhotenství může vést

¹⁹³ LAUDER, Silvie. *Vyjasnění podmínek interrupcí pro Polky se opět odkládá*, op. cit.

¹⁹⁴ Ministerstvo práce spolupracuje s Hnutím pro život, od výroků o znásilněných ženách se distancuje. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://denikn.cz/minuta/858547/>. Dále také Jurečkovi radí hnutí odmítající potraty i menšiny. *Alarmující, říká politolog*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/poradci-ministerstva-organizace-poradenstvi-odborne-skupiny-poslanci.A220513_061317_domaci_vank

¹⁹⁵ *Výzva k odvolání Aliance pro rodinu ze struktur státu adresovaná premiéru Fialovi, ministru Jurečkovi, ministru Blažkovi, poslanci Královi* ze dne 27.6.2023. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://twitter.com/Jakub0Maly/status/1673564314387488771?t=-e3-0lORXELha7CLKUOWKA&s=19>. Dále také *Ukončete spolupráci s Aliancí pro rodinu, píší členové církvi vládě*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vyzva-odvolani-aliance-pro-rodinu-poradci-ministerstvo-clenove-cirkvi.A230627_093744_domaci_vank.

¹⁹⁶ PATOČKOVÁ, Tereza. *Hnutí pro život odsoudilo české dodávky antikoncepce znásilněným Ukrajinám. Chcete, aby odnosit děti okupantů, zni od Pirátů*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://refresher.cz/113160-Hnuti-pro-zivot-odsoudilo-ceske-dodavky-antikoncepce-znasilnenym-Ukrajinkam-Chcete-aby-odnosit-deti-okupantu-zni-od-Piratu>

¹⁹⁷ Příspěvek na stránce „Hnutí Pro život ČR“ ze dne 26.5.2022 na sociální síti Facebook. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0ai37avXi5y4CJYnYt85uGqfVpG6SKctRHUiaPpm85fgvaX7Fv1M9Nr4WVo9NuUJVl&id=186325994736589

¹⁹⁸ Příspěvek na stránce „Senátor Ondřej Šimětka“ ze dne 1.6.2022 na sociální síti Facebook. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z

k masivnímu krvácení ženy do dutiny břišní.¹⁹⁹ Mimoděložní těhotenství je přitom nejčastější příčinou časného těhotenského úmrtí ženy²⁰⁰ a posunutí již uhnížděného zárodku není možné.²⁰¹

Dle mého názoru lze shrnout, že ačkoli je v právní úpravě UPT jisté prostor pro změny, a to už kvůli neaktuálním ustanovením souvisejícím se stáří předpisů, v praxi bude novelizace obtížná. Nejpalčivější problém v této oblasti je v dnešní době otázka přípustnosti UPT pro cizinky, ovšem tato záležitost je řešitelná, bude-li obecně respektován eurokonformní výklad tuzemských právních norem, tedy že interrupce občanek jiných členských států EU v ČR jsou legální již na základě platné právní úpravy.

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0eFu4Axct4jGGeXA6aSMZiUKVLBX8KZUUP32zSrfriakwcN5a5wvqDeD6u7xU9eKl&id=111998407283880. Dále také RYCHLÍKOVÁ, Apolena. *Hnutí Pro život hlásá, že lze „posunout“ embryo z mimoděložního těhotenství. Těhotné touto lží ohrožuje*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://a2larm.cz/2022/06/hnuti-pro-zivot-hlasa-ze-lze-posunout-embryo-z-mimodelozniho-tehotenstvi-tehotne-touto-lzi-ohrozuje/>. Dále také DOLEŽAL, Jiří X. *Hnutí Pro život ČR propaguje nesmysly o mimoděložním těhotenství*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://www.forum24.cz/hnuti-pro-zivot-cr-propaguje-nesmysly-o-mimodeloznim-tehotenstvi/?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

¹⁹⁹ VÁCLAVÍKOVÁ, A., BAŘINOVÁ, D. *Mimoděložní těhotenství (graviditas extrauterina)*. Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://www.lf.upol.cz/fileadmin/userdata/LF/hippokratuv_dum/obory/Por_Gyn_Neonat/Mimodelozni_tehotenstvi.pdf. Dále také HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL, op. cit., s. 256.

²⁰⁰ ŠIMETKA, Ondřej, KLÁT, Jaroslav. In: ROB, Lukáš, Alois MARTAN a Pavel VENTRUBA. *Gynekologie*. Třetí, doplněné a přepracované vydání. Praha: Galén, 2019, s. 289

²⁰¹ Příspěvek na stránce „Senátor Ondřej Šimetka“ ze dne 1.6.2022 na sociální síti Facebook, op. cit. Dále také RYCHLÍKOVÁ, Apolena. *Hnutí Pro život hlásá, že lze „posunout“ embryo z mimoděložního těhotenství. Těhotné touto lží ohrožuje*, op. cit. Dále také *Treatment. Ectopic pregnancy*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.nhs.uk/conditions/ectopic-pregnancy/treatment/>

5 Trestné činy proti těhotenství ženy v současné právní úpravě

Trestné činy proti těhotenství ženy jsou v současném trestním zákoníku zařazeny do hlavy první, dílu čtvrtého. Zákonodárce dle důvodové zprávy považuje potrat²⁰² za jev patologický, nicméně poukazuje na fakt, že interrupce nelze vymýtit ani nejpřísnějšími tresty, přičemž čím přísnější tresty za umělý potrat hrozí, tím vyšší je cena nelegálních, ale odborně provedených interrupcí, což vede nechtěně těhotné ženy k nebezpečným svépomocným metodám, popř. návštěvám tzv. andělíčkářů.²⁰³ Dle Listiny základních práv a svobod²⁰⁴ je lidský život hoděn ochrany již před narozením. Toto ustanovení je významné zejména z hlediska sociálního zákonodárství, nicméně z něj nelze dovodit potřebu zákazu interrupcí, protože by to znamenalo nepřípustný zásah do ústavně chráněných práv žen.²⁰⁵

Objektem TČ proti těhotenství ženy je počínající lidský život, přičemž přinejmenším stejnou měrou je zde chráněno zdraví těhotné ženy, v případě TČ dle § 159 TZ a § 162 odst. 2 písm. b) je pak chráněným zájmem také svoboda rozhodování ženy.²⁰⁶

Skutkové podstaty jsou v tomto dílu trestního zákoníku seřazeny tak, aby odrážely stupňování společenské škodlivosti²⁰⁷ – na prvním místě proto zákonodárce uvádí TČ přerušeni těhotenství bez souhlasu těhotné ženy, následuje TČ přerušeni těhotenství se souhlasem těhotné ženy, TČ pomoci těhotné ženě k umělému přerušeni těhotenství a TČ svádění těhotné ženy k umělému přerušeni těhotenství. Čtvrtý díl trestního zákoníku uzavírá ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy, která těhotenství sama přeruší nebo o to jiného požádá či mu to dovolí.

Obecně lze k TČ proti těhotenství ženy říci, že pachatelem může být jakákoli fyzická osoba.²⁰⁸ Za povšimnutí stojí, že až do dne, kdy nabyl účinnosti zákon č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, nemohla být pachatelem těchto trestných činů osoba právnická. Novela nicméně změnila způsob vymezení trestných činů, jejichž pachatelem může být právnická osoba. V původním znění totiž zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále „ZoTOPO“) jednotlivé trestné činy, jichž se může dopustit právnická osoba, v § 7 taxativně vyjmenovával, kdežto v současné době se dle téhož ustanovení trestnými činy pro účely ZoTOPO rozumí všechny

²⁰² Zákonodárce v důvodové zprávě operuje s termínem „potrat“, v kontextu je zřejmé, že má na mysli potrat umělý.

²⁰³ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz,

²⁰⁴ Listina základních práv a svobod, čl. 6 odst. 1 věta druhá

²⁰⁵ DOLENSKÝ, Adolf. In: NOVOTNÝ, Oto, VOKOUN, Rudolf, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 68

²⁰⁶ Ibid., s. 69

²⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušeni těhotenství bez souhlasu těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2012), op. cit., s. 1634, marg. č. 1.

²⁰⁸ Ibid., s. 1635, marg. č. 6.

TČ vymezené v trestním zákoníku, vyjma taxativně vyjmenovaných výjimek, přičemž trestné činy proti těhotenství ženy mezi těmito výjimkami vyjmenované nejsou.

Trestně odpovědná tedy za současného znění ZoTOPO může být právnická osoba, která v rámci své činnosti bude provádět umělé přerušování těhotenství některým ze způsobů, který není přípustný podle zákona o umělém přerušení těhotenství.²⁰⁹

5.1 Nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy

Ustanovení § 159 odst. 1 TZ stanoví, že „*kdo bez souhlasu těhotné ženy uměle přeruší její těhotenství, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.*“

Tento trestný čin tedy lze spáchat pouze úmyslně, usmrcení plodu z nedbalosti se posuzuje jako TČ těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147 TZ.²¹⁰

Dle komentáře profesora Šámala k trestnímu zákoníku o umělé přerušení těhotenství nejde, použije-li pachatel „pouhé“ násilí proti těhotné ženě, byť by toto násilí bylo použito s úmyslem způsobit smrt plodu – profesor Šámal tento závěr opírá o to, že ve skutkové podstatě je uvedena formulace „*umělé přerušování těhotenství*“, což dle něj vyjadřuje specifický způsob jednání lékaře, anděličkářky, ale i jiné osoby.²¹¹ Dle profesora Šámala lze tedy říci, že jednání spočívající v násilí směřovaném proti břichu ženy, např. údery pěstí, v úmyslu vyvolat potrat či usmrtit plod, by naplňovalo spíše znaky skutkové podstaty TČ těžkého ublížení na zdraví ve smyslu § 145 TZ ve spojení s § 122 odst. 2 písm. g) TZ.²¹² Formulace výkladového ustanovení § 122 TZ totiž používá termín „*vyvolání potratu nebo usmrcení plodu*“, přičemž vyvoláním potratu se rozumí „*každé jednání, které má za následek přerušování těhotenství dříve, než dojde k porodu*“²¹³ a usmrcením plodu „*jakékoliv jednání, jehož následkem je smrt (odumření) plodu, aniž dojde současně nebo bezprostředně k jeho vypuzení*“.²¹⁴ Termín použitý ve výkladovém ustanovení § 122 TZ je tedy oproti termínu „*umělé přerušování těhotenství*“ termínem obecnějším, nevyžaduje specifičnost jednání.

Zároveň ovšem profesor Šámal v témže komentáři k výkladu ustanovení § 122 odst. 2 písm. g) TZ uvádí, že toto ustanovení „*se týká vyvolání potratu nebo usmrcení plodu z nedbalosti (např. u dopravní nehody posouzené jako těžké ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147), neboť*

²⁰⁹ MALÝ, Jan. *Ne/přičitatelnost některých trestných činů proti životu a zdraví právnické osobě*. Právní rozhledy, 2020, č. 10, s. 368-371

²¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2012), op. cit., s. 1635, marg. č. 5.

²¹¹ Ibid., marg. č. 4.

²¹² Ibid.

²¹³ Ibid., marg. č. 12

²¹⁴ Ibid.

*úmyslné vyvolání potratu (přerušeni těhotenství) se posuzuje jako trestný čin nedovoleného přerušeni těhotenství podle § 159 nebo § 160.*²¹⁵ Mezi těmito dvěma pasážemi komentáře z pera téhož autora shledávám tedy zásadní rozpor.

Komentář k TZ, jehož autorem je autorský kolektiv doktora Draštíka, uvádí, že násilí vůči ženě, které má za následek potrat, by mělo být posouzeno jako TČ těžkého ublížení na zdraví²¹⁶ a zároveň říká, že vyvolání potratu dle § 122 odst. 2 písm. g) je každé jednání, které má za následek přerušeni těhotenství dříve, než dojde k porodu.²¹⁷ Tento výklad tedy neomezuje uplatnění předmětného výkladového ustanovení k pojmu „těžká újma“ na nedbalostní jednání.

Docent Ščerba ve svém komentáři k TZ vyjadřuje stanovisko, že za TČ nedovoleného přerušeni těhotenství lze považovat případy násilného jednání vůči těhotné ženě s cílem vyvolat potrat,²¹⁸ a dále že „za umělé přerušeni těhotenství lze považovat jakýkoli způsob usmrcení plodu, respektive vyvolání potratu [srov. §122 odst. 2 písm. g)], ať již mechanickým, chemickým, popřípadě jiným způsobem.“²¹⁹ Zároveň ovšem v následující pasáži výslovně uvádí, že hrubé násilné jednání směřující proti těhotné ženě, např. ve formě kopání či silných úderů pěstí do břicha nelze posuzovat jako nedovolené přerušeni těhotenství, nýbrž jako TČ ublížení na zdraví.²²⁰ I v tomto výkladu tedy shledávám rozpor – dle autora je umělým přerušeni těhotenství jakýkoli způsob usmrcení plodu či vyvolání potratu, uvedené ovšem záhy neguje.

Z hlediska chráněných zájmů je rozdíl mezi zmíněnými trestnými činy zřejmý – v případě TČ dle § 159 TZ jde o počínající lidský život v kombinaci se zdravím těhotné ženy,²²¹ předmětem útoku je tedy kromě těla ženy i lidský plod, kdežto v případě dle TČ dle §145 odst. 1, 2 písm. b) TZ může být předmětem útoku pouze živý člověk.²²² Domnívám se, že dle teleologického výkladu ve vztahu k rozdílným chráněným zájmům je tedy pro správnou kvalifikaci nutno posuzovat zavinění, tedy vnitřní vztah pachatele k určitým trestným činům zakládajícím skutečností.²²³ Pokud jednání v podobě hrubého násilí míří primárně proti těhotné ženě a ve vztahu k lidskému plodu

²¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. § 122 [Ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2012), op. cit., s. 1321, marg. č. 12.

²¹⁶ FREMR, Robert. In: DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexandr a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 919

²¹⁷ DRAŠTÍK, Antonín. In: DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexandr a kolektiv., op. cit., s. 783

²¹⁸ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol., op.cit., s. 1355

²¹⁹ Ibid., s. 1356

²²⁰ Ibid.

²²¹ DOLENSKÝ, Adolf. In: NOVOTNÝ, Oto, VOKOUN, Rudolf, ŠÁMAL, Pavel a kol., op.cit., s. 69

²²² ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol., op.cit., s. 1281

²²³ HERCZEG, Jiří. In: NOVOTNÝ, Oto, VANDUCHOVÁ, Marie, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 220

pachatel jedná v nepřímém úmyslu, kdy je pouze srozuměn s tím, že svým jednáním může způsobit potrat, jedná se dle této hypotézy vždy o TČ dle §145 odst. 1 a 2 písm. b) TZ. Pakliže za skutkově totožné situace pachatel naopak na tělo ženy jakožto „nositelky“ plodu útočí právě v přímém úmyslu způsobit usmrcení takového plodu, přičemž ve vztahu k těžké újmě způsobené těhotné ženě jedná toliko v úmyslu nepřímém, je na místě jednání posoudit jako TČ dle §159 odst. 1 a 2 písm. e) TZ.

Domnívám se, že tato otázka dosud není uspokojivě vyřešena. Co se týče výkladu autorů komentářové literatury, v první citované pasáži lze souhlasit s profesorem Šámalem v tom, že pojmy „potrat“ a „umělé přerušování těhotenství“ je nutno rozlišovat dle specifčnosti jednání, což se následně pojí s otázkou kvalifikace – „prosté“ vyvolání potratu odpovídá újmě na zdraví dle §145 odst. 1, 2 písm. b) v kombinaci s §122 odst. 2 písm. g) TZ a „specifické“ jednání umělého přerušování těhotenství odpovídá TČ proti těhotenství ženy. Otázka specifčnosti jednání pro posouzení jako umělého přerušování těhotenství je ovšem složitá, a to zejména s ohledem na již zmíněné potratové pilulky. Rozdíl mezi chirurgicky provedenou interrupcí a tupým násilím vůči tělu těhotné ženy je zřejmý, byť dle mého názoru není zcela vhodné tato dvě jednání rozlišovat co do specifčnosti „pocitově“, pro správnou kvalifikaci ale v praxi snad může dostačovat. Co se však týče problematiky potratových pilulek, je dle mého názoru situace značně nejasná – je podání potratové pilulky proti vůli těhotné ženy způsobením potratu, nebo jde o jednání dostatečně specifické pro použití termínu „umělé přerušování těhotenství“?

Na jednu stranu se jedná o v zásadě jednoduché působení na tělo ženy – pachatel neprovádí žádné, byť laicky provedené, chirurgické úkony, ženu „pouze“ donutí pilulku spolknout, nebo ji v případě prostaglandinu zavede do vagíny. Na druhou stranu jde o aplikaci farmakologických prostředků, která v českém právní prostředí náleží výlučně lékařům.

Pomůckou pro kvalifikaci jednání, kdy pachatel bez souhlasu ženy způsobí potrat tím, že ženu donutí požit farmakologický či jiný prostředek, by opět mohl být teleologický výklad dle zavinění – pokud by pachatel donutil ženu požít potratovou pilulku, která svými účinky směřuje k potratu, nikoli primárně proti tělu těhotné ženy, šlo by patrně o TČ dle §159. V případě přímého úmyslu útočit na tělo těhotné ženy nucenou konzumací jedu, přičemž k případnému usmrcení plodu by se vztahoval pouze úmysl nepřímý, jednání by bylo možné kvalifikovat jako TČ dle §145 odst. 1 a 2 písm. b) TZ.

Stran výkladu pomocí analýzy zavinění je ovšem třeba vzít v potaz, že zavinění by v praxi bylo obvykle obtížné dokázat. Otázka konfliktu ustanovení §145 odst. 1, 2 písm. b) TZ a §159 TZ tedy dle mého názoru zůstává otevřena, a to zejména ve vztahu k potratovým pilulkám.

V době tvorby trestního zákoníku nebyly potratové pilulky v ČR registrovány a s jejich samotnou existencí a fungováním nebyla podrobně seznámena ani odborná lékařská veřejnost, natož veřejnost laická, zákonodárce tedy neměl důvod se touto otázkou podrobněji zabývat ve znění skutkové podstaty. V dnešní době, kdy je farmakologická interrupce relativně běžně používána, by ovšem *de lege ferenda* tento nedostatek bylo vhodné odstranit.

Otázce rozdílu mezi UPT a způsobením potratu se věnovala již starší judikatura – Nejvyšší soud v roce 1968 řešil případ,²²⁴ kdy bývalý přítel ženy, která byla v pokročilém stadiu těhotenství, ve snaze zabránit pokračování těhotenství a následnému narození společného potomka, pěstí opakovaně udeřil svou expartnerku do břicha, a poté, co upadla na zem, v násilném jednání pokračovat kopáním. Toto učinil poté, co těhotnou pod záminkou zájmu o plod požádal, aby mu ukázala, v jaké části břicha cítí pohyby plodu, a útok následně směřoval právě do dané oblasti. V důsledku jednání pachatele došlo k usmrcení plodu, přičemž následně musel být vyvolán porod. Nejvyšší soud poukázal na fakt, že v tomto případě trestnou činností nedošlo bezprostředně k potratu, nýbrž usmrcení plodu, a určil, že výše popsané jednání naplňuje skutkovou podstatu nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy ve smyslu § 228 odst. 3 *zákona č. 140/1961 Sb.*, znění této skutkové podstaty přitom bylo zcela totožné se skutkovou podstatou uvedenou v § 159 odst. 1 TZ. Historický výklad se tedy zdánlivě ztotožňoval s již nastíněným výkladem teleologickým. Je ovšem třeba zmínit, že *zákon č. 140/1961 Sb.* ve výkladovém ustanovení § 89 odst. 7 písm. g) na rozdíl od současné úpravy zmiňuje pouze potrat, nikoli usmrcení plodu, citovaný rozsudek tedy tuto skutečnost musel reflektovat a kvalifikace předmětného jednání jako TČ úmyslné těžké újmy dle §222 odst. 1 *zákon č. 140/1961 Sb.* by tak byla problematická.

5.2 Nedovolené přerušování těhotenství se souhlasem těhotné ženy

5.2.1 Subjekt a subjektivní stránka

Pachatelem tohoto trestného činu může být v zásadě jakákoli fyzická osoba.²²⁵ Splněny musí být obecné podmínky trestní odpovědnosti, tedy dovršení patnácti let věku a přičetnost pachatele v době spáchání TČ.²²⁶ U mladistvých pachatelů, tedy pachatelů, kteří v době spáchání činu

²²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu z 15. února 1968, 7 Tz 58/67

²²⁵ ŠÁMAL, Pavel. § 160 [Nedovolené přerušování těhotenství se souhlasem těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2094, marg. č. 5.

²²⁶ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges), s. 198

dovršili patnáctý rok a nepřekročili osmnáctý rok věku,²²⁷ je pak pro posouzení trestní odpovědnosti třeba posuzovat rozumovou a mravní dospělost.²²⁸ Pachatelem může být i právnická osoba.²²⁹

Stejně jako v případě ostatních trestných činů proti těhotenství ženy, ani u tohoto TČ zákonodárce a priori nerozlišuje, zda je pachatelem osoba s medicínskými znalostmi, či nikoli, pachatelem může být za splnění podmínek trestní odpovědnosti kdokoli.²³⁰

Po subjektivní stránce je vyžadován úmysl, přičemž tento musí směřovat ke způsobení UPT se souhlasem těhotné ženy a zároveň musí zahrnovat i srozumění s tím, že nejsou splněny podmínky pro provedení UPT dle ZoUPT a souvisejících předpisů.²³¹ Pokud tedy nelegální UPT provede lékař, který se mylně domnívá, že postupuje v souladu se ZoUPT, předmětná skutková podstata není naplněna – pouhá nedbalost při posuzování splnění podmínek pro zákonné UPT (např. pokud lékař ve zdravotnické dokumentaci přehlédne záznam o tom, že žadatelka o interrupci tento zákrok v uplynulých šesti měsících již podstoupila, a tudíž je dle §1 písm. b) VoUPT další UPT kontraindikováno) trestní odpovědnost nezakládá.

Pokud se pachatel mylně domnívá, že žena je těhotná, ale ve skutečnosti tomu tak není, a pokusí se se souhlasem ženy toto domnělé těhotenství přerušit, jedná se o nezpůsobilý pokus tohoto trestného činu.²³²

Nejvyšší soud se v roce 2020 zabýval případem²³³, kdy lékař ve své soukromé gynekologicko-porodnické ambulanci na základě žádosti těhotné ženy provedl interrupci, přičemž se jednalo o zákrok v rané fázi těhotenství, kdy těhotenství bylo mladší šesti týdnů. Obviněný argumentoval zásadou subsidiarity trestní represe, neboť ambulantně lze legálně provádět jiné nitroděložní zákroky, které jsou co do techniky provedení s miniinterrupcí shodné, přičemž nepřípustnost UPT by měla být posuzována dle odbornosti provedení příslušného zákroku, a nikoli dle stavu registrace zařízení, kde k němu došlo. Nadto tvrdil, že soudy nižších instancí se nedostatečně zabývaly otázkou, zda se jednalo o těhotenství mimoděložní či vnitroděložní. Dle obhajoby obviněného lékaře v době spáchání činu existovala varianta, že se jednalo o mimoděložní těhotenství, přičemž

²²⁷ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 2

²²⁸ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*, op. cit., s. 198

²²⁹ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, §7

²³⁰ ŠÁMAL, Pavel. § 160 [Nedovolené přerušování těhotenství se souhlasem těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2023), op. cit., s. 2094, marg. č. 5.)

²³¹ Ibid., marg. č.4

²³² ŠÁMAL, Pavel. § 160 [Nedovolené přerušování těhotenství se souhlasem těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2023), op. cit., s. 2094, marg. č. 4.)

²³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2020, sp. zn. 4 Tdo 666/2020

v takovém případě by byl provedený zákrok zákrokem revizním,²³⁴ kdy takový zákrok lze dle zákona provést i ambulantně. Obviněný tvrdil, že ačkoli dle vypracovaných znaleckých posudků byla v předmětném případě pravděpodobnost diagnózy mimoděložního těhotenství kolem 1 %, nelze vyloučit variantu pro obviněného příznivější. Nejvyšší soud však dovolání obviněného odmítl jako zjevně neopodstatněné mj. s tím, že otázkou vyloučení možnosti mimoděložního těhotenství se soudy nižších instancí zabývaly dostatečně a vzhledem k faktu, že obviněný byl již v minulosti za pokus totožného přečinu pravomocně odsouzen, musel si být vědom toho, že není oprávněn miniinterrupci provést s ohledem na skutečnost, že jeho ordinace nesplňuje zákonné požadavky pro tento medicínský úkon.²³⁵

Osobně se se závěrem Nejvyššího soudu v tomto případě ztotožňuji, nicméně otázku naplnění subjektivní stránky tohoto TČ ve vztahu k podezření na mimoděložní těhotenství v teoretické rovině považuji za komplexnější. Pokud by se totiž skutečně jednalo o těhotenství mimoděložní, tento stav nenaplnuje definici těhotenství z trestněprávního hlediska – těhotenstvím je stav počínající uhnízděním oplodněného vajíčka v děložní sliznici v těle ženy až do počátku porodu,²³⁶ pokud tedy dojde k zahnízdění vajíčka mimo dělohu, o těhotenství pro účely trestního práva nejde. Lékař, který by se se souhlasem ženy pokusil ambulantně přerušit mimoděložní těhotenství, by se tak tohoto trestného činu nedopustil. Odstranění mimoděložního těhotenství však probíhá zpravidla operativně pomocí laparoskopie,²³⁷ tedy přes chirurgický břišní výkon bez otevření břišní dutiny klasickým řezem,²³⁸ přičemž takový zákrok provedený byť lékařem, avšak v prostředí běžné ambulance, by pravděpodobně²³⁹ naplňoval znaky jiného trestného činu proti životu a zdraví.

Pakliže by se pachatel pokusil provést UPT na ženě, u níž by předpokládal těhotenství vnitroděložní, ovšem ve skutečnosti by šlo o těhotenství mimoděložní, je z hlediska kvalifikace tohoto trestného činu situace stejná, jako kdyby žena nebyla těhotná vůbec – bude se jednat o nezpůsobilý pokus trestného činu, jak již bylo uvedeno výše.

²³⁴ *Revize = přezkoumání, přešetření.* Viz Velký lékařský slovník online. *Revize.* [Online]. [Cit. 8.10.2023]. Dostupné z <https://lekarske.slovniky.cz/lexikon-pojem/revize-1>

²³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2020, sp. zn. 4 Tdo 666/2020

²³⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy] (2012), op. cit., s. 1634, marg. č. 3.

²³⁷ SMAŽINKA, M. *Ektopická gravidita, možnost diagnostiky a léčby.* Moderní babičství, č. 11, 2006.

²³⁸ Viz Velký lékařský slovník online. *Laparoskopie.* [Online]. [Cit. 8.10.2023]. Dostupné z <https://lekarske.slovniky.cz/pojem/laparoskopie>.

²³⁹ Přesnější právní posouzení takového hypotetického případu by patrně záviselo na znaleckém posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství.

5.2.2 Objekt a objektivní stránka

Objektem tohoto trestného činu je primárně zájem na ochraně lidského plodu, jako sekundární objekt je chráněno i zdraví těhotné ženy.²⁴⁰ Předmětem útoku je přitom lidský plod, a to až do počátku porodu, tedy okamžiku, kdy se při porodu objeví hlavička nebo vedoucí část dítěte.²⁴¹

Objektivní stránka spočívá v umělém přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy, přičemž UPT se zde rozumí jakékoli jednání směřující k úmrtí lidského plodu. Na použitém prostředku sloužícím k umělému přerušení těhotenství nezáleží, může jít o prostředky mechanické, chemické i operativní zákroky sloužící k vyhnání plodu anebo i vyvolání předčasného porodu, splněna ovšem musí být podmínka, že takové jednání směřuje k usmrcení lidského plodu.²⁴²

Profesor Šámal ve svém komentáři k trestnímu zákoníku uvádí, že „*nedovolené vyvolání předčasného porodu bez úmyslu plod usmrtit, byť provedené některým shora uvedeným prostředkem, by bylo možno kvalifikovat pouze jako nedbalostní trestný čin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 [srov. § 122 odst. 2 písm. g)].*“²⁴³ S touto konstrukcí zcela souhlasím, dovoluji si však doplnit, že taková kvalifikace popsaného jednání přichází v úvahu, pouze dojde-li při vyvolání předčasného porodu k usmrcení plodu. Pokud totiž pachatel nedovoleným způsobem vyvolal předčasný porod, přičemž tak činil bez úmyslu plod usmrtit a plod přežil, nemůže se nadále jednat ani o TČ těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti dle citovaných ustanovení. Okamžikem počátku porodu se totiž plod z pohledu trestního práva stává novorozencem, a nelze tak hovořit o tom, že by těhotné ženě byl způsoben potrat či usmrcení plodu ve smyslu výkladového ustanovení § 122 odst. 2 písm. g) trestního zákoníku.

Velmi zajímavou je pak dle mého názoru trestněprávní kvalifikace situace, kdy je dítě při nedovoleným způsobem vyvolaném předčasném porodu živé, ovšem krátce po porodu (nebo již v jeho průběhu) zemře, a to právě v důsledku vyvolání předčasného porodu. Uvažovat lze samozřejmě o aplikaci skutkové podstaty TČ ublížení na zdraví dle § 146 odst. 4 TZ, pokud ze skutkové situace vyplývá, že pachatel věděl, že dítěti může způsobit smrt, a pro případ, že tomu tak bude, s tím byl minimálně srozuměn, a jednal tedy alespoň v nepřímém úmyslu.²⁴⁴ Takové právní posouzení však dle mého názoru nelze připustit, protože pachatel se předmětného jednání dopustil v době, kdy novorozené dítě jako předmět útoku ještě neexistovalo – v době vyvolání

²⁴⁰ ŠČERBA, Filip. § 160 [Nedovolené přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1360, marg. č. 1.

²⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2023), op. cit., s. 2085, marg. č. 2.

²⁴² Ibid., marg. č. 4.

²⁴³ Ibid.

²⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část, op.cit., s. 229

předčasného porodu šlo o lidský plod. Obecně přitom platí, že čin je spáchán v době, kdy pachatel konal, přičemž není rozhodující, kdy nastal následek,²⁴⁵ v tomto případě tedy byl čin spáchán na lidském plodu, byť následek nastal až na novorozeném dítěti. Nepřípustná je i kvalifikace popsaného jednání jako TČ nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy – nedošlo k usmrcení plodu, ale novorozeného dítěte. Právní kvalifikace uvedeného případu by tak v praxi byla složitá.

Zajímavou otázku související s kvalifikací UPT se souhlasem těhotné ženy otevřel v roce 1991 Nejvyšší soud České republiky v rámci projednávání stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ve prospěch odsouzeného lékaře MUDr. A. F.. Tento měl dle obžaloby v letech 1945–1950 několika ženám za úplaty v rozsahu 4 500 Kčs až 10 000 Kčs provést umělý potrat a jednu z těchto žen přiměl, aby s ním „*strpěla soulož*“.²⁴⁶ MUDr. A. F. se v řízení bránil tím, že minimálně v jednom případě žena těhotná vůbec nebyla, konkrétně mělo jít o ženu s iniciály G. P. – o její graviditě jí dotýčný lékař lhal, aby ji přiměl k uhrazení úplaty za umělý potrat. Okresní soud v Jihlavě dne 28. 3. 1951²⁴⁷ tohoto lékaře přesto i ve vztahu k jednání vůči ženě G. P. shledal vinným z trestného činu usmrcení lidského plodu podle § 218 odst. 2, 3 písm. a) *zákona č. 86/1950 Sb.* a lékař byl odsouzen mj. k úhrnnému trestu odnětí svobody na pět let, přičemž odvolání proti tomuto rozsudku bylo Krajským soudem v Jihlavě dne 22. 6. 1951 zamítnuto.²⁴⁸

Nejvyšší soud ČR v roce 1991 shledal, že soudy nižších stupňů v tomto případě pochybily, když popsané jednání posoudily jako TČ usmrcení lidského plodu. Vzhledem k tomu, že žena G. P. dle závěru soudního znalce z oboru ženského lékařství těhotná pravděpodobně skutečně nebyla, mělo být jednání dle NS ČR posuzováno jako TČ podvodu podle § 249 odst. 2 písm. b) *zákona č. 86/1950 Sb.* Nejvyšší soud rovněž uzavřel, že s ohledem na to, že se v původním řízení nepodařilo vyvrátit tvrzení, že MUDr. A. F. o neexistenci těhotenství věděl, nemohlo se jednat ani o nezpůsobilý pokus TČ usmrcení lidského plodu.

Nejvyšší soud ČR rovněž konstatoval pochybení v kvalifikaci jednání MUDr. A. F. vůči těhotné ženě P.H.. Tato žena rozhodnuta k podstoupení nelegálního umělého přerušování těhotenství tento svůj záměr sdělila MUDr. A. F., přičemž tento reagoval nabídkou provedení zákroku jeho osobou, včetně sdělení ceny. Žena nakonec nelegální zákrok podstoupila u jiného lékaře, nicméně

²⁴⁵ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část, op.cit., s. 69

²⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 9. 1991, sp. zn. 6 Tz 116/91. Lékař byl obviněn z TČ svedení ke smilstvu dle § 132 zákona č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

²⁴⁷ Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě z 28. 3. 1951, sp. zn. 2 T 14/51

²⁴⁸ Usnesení Krajského soudu v Jihlavě z 22. 6. 1951 sp. zn. 2 TK 195/51

MUDr. A. F. byl přesto za uvedené jednání vůči P. H. odsouzen pro TČ usmrcení lidského plodu. Nejvyšší soud ČR shledal, že pouhou nabídku služby ženě, která je pro nelegální UPT již rozhodnuta, nelze kvalifikovat jako napomáhání ani svedení k takovému jednání, a uzavřel, že MUDr. A. F. v tomto směru neměl být uznán vinným.²⁴⁹

Aniž bychom hodnotili chování lékaře v tomto případě z hlediska morálky či profesní etiky, lze beze sporu shrnout, že citovaná rozhodnutí z roku 1951 trpěla značnými vadami, přičemž stížnost pro porušení zákona byla podána až 40 let po těchto rozhodnutích a závěrů Nejvyššího soudu ČR ve své věci se odsouzený lékař nedožil, neboť zemřel před podáním stížnosti generálním prokurátorem.²⁵⁰

5.3 Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství

Tato skutková podstata zakotvená v § 161 TZ je specifická už jen svým názvem – skutková podstata míří na pomoc při společensky škodlivém jednání, přičemž pomocník je obecně dle § 24 TZ trestně odpovědný za účastenství na konkrétním trestném činu. V případě tohoto trestného činu se ovšem jedná o pachatelství, nikoli účastenství, protože těhotná žena se dle § 163 TZ trestného činu nedopouští (viz dále). K názvu je rovněž třeba uvést, že ačkoli může evokovat dojem, že jde o trestnost pomoci k jakémukoli UPT, přičemž totéž platí i pro označení skutkové podstaty TČ svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství, ze znění jmenovaných skutkových podstat jasně vyplývá, že jde výlučně o UPT provedená jiným než zákonným způsobem. Pomoc k legálnímu UPT ani svádění k uvedenému tedy trestné není.

Skutková podstata může být u tohoto TČ naplněna pomocí fyzickou i psychickou, kdy fyzickou pomocí je např. opatření prostředků k provedení nelegálního přerušení těhotenství či získání lékaře k provedení potratu.²⁵¹ O pokus tohoto TČ půjde, pokud těhotná žena nabízenou pomoc odmítne.²⁵²

Pomoc může směřovat buďto k tomu, aby těhotná žena sama své těhotenství přerušila,²⁵³ či k tomu, aby tato žena jiného požádala nebo jinému dovolila, aby bylo těhotenství nedovoleným způsobem přerušeno,²⁵⁴ přičemž v obou případech se jedná o základní skutkovou podstatu.

²⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 9. 1991, sp. zn. 6 Tz 116/91

²⁵⁰ Ibid.

²⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2023), op.cit., s. 2085, marg. č. 3.

²⁵² HASCH, Karel, In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*, op.cit., s. 562

²⁵³ Zákon č. 40/2009, trestní zákoník, § 161 odst. 1 písm. a)

²⁵⁴ Ibid., písm. b)

Kvalifikovaná skutková podstata pak míří na případy, kdy je tento TČ spáchán ve vztahu k těhotné ženě mladší osmnácti let, kdy je ženě způsobena těžká újma na zdraví, či dokonce smrt.

Trestnost jednání naplňujícího znaky skutkové podstaty tohoto TČ není závislá na tom, zda těhotná žena skutečně těhotenství sama přeruší, či se o to pokusí, respektive zda jinou osobu požádá či jí dovolí, aby jí bylo nelegálně těhotenství přerušeno. Pomoc ale musí být poskytnuta buďto před činem, nebo při něm, pomoc poskytovanou až poté již za tento TČ považovat nelze.²⁵⁵

Jak již bylo řečeno, v dnešní době zná medicína několikero způsobů UPT, kromě chirurgického odstranění zárodku z těla těhotné ženy je možné těhotenství ukončit i farmakologickou cestou. Právě TČ pomoci těhotné ženě k UPT v dnešní době otevírá zajímavou otázku – jak přistupovat k situaci, kdy osoba poskytne těhotné ženě přístup k farmakologickému způsobu UPT, nicméně k tomu nedojde ve zdravotnickém zařízení, respektive zda takové jednání kvalifikovat jako TČ pomoci těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství, či jako trestný čin nedovoleného přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy. Osobně se v případě pouhého zprostředkování potratové pilulky přikláním k první možnosti, neboť jednáním, které v důsledku způsobí potrat plodu, je spolknutí pilulky, což v tomto případě činí těhotná žena ze své vlastní vůle, nikoli dodání této pilulky. Trestněprávním aspektům potratových pilulek se bude podrobněji věnovat kapitola 7 této práce.

5.4 Svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství

Tento trestný čin je zakotven v § 162 TZ. Pojmem „svádění“ je přitom myšleno např. přemlouvání, poučení o možnosti provést nelegální přerušení těhotenství, ale i schvalování nelegálního potratu u jiné osoby, pokud jí má být vzbuzeno rozhodnutí u těhotné ženy nelegálně přerušit své těhotenství.²⁵⁶ Jedná se tedy o poměrně široce vymezenou skutkovou podstatu a v praxi si lze představit obtíže s dokazováním spáchání tohoto TČ. Pokud totiž i pouhé schvalování nelegálně provedeného UPT u jiné osoby naplňuje znaky tohoto TČ a rozhodující bude úmysl pachatele svést ženu ke stejnému jednání, orgány činné v trestním řízení pak musí dokázat, že pachatel skutečně před těhotnou schvaloval nelegální interrupci právě proto, aby ji svedl k těmto jednání.

Docent Ščerba uvádí, že svádění může mj. spočívat i ve vyhrožování, přičemž uvedené dále neupřesňuje.²⁵⁷ S takovým výkladem si však dovoluji nesouhlasit. Sám docent Ščerba uvádí, že

²⁵⁵ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol., op.cit., s.1365

²⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 162 [Svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2012), op. cit., s. 1650, marg. č. 3.

²⁵⁷ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol., op.cit., s.1368

v případě svádění těhotné k nelegálnímu UPT jde o jednání, které z materiálního hlediska vykazuje účastenství ve formě návodu, nicméně s ohledem na beztrestnost těhotné ženy by nebyla splněna podmínka akcesority účastenství, a proto musí být takové jednání postihováno jako samostatný trestný čin.²⁵⁸ Odhlédneme-li však od ustanovení o beztrestnosti ženy, a připustíme tak scénář, kdy lze svádění těhotné posuzovat jako účastenství ve formě návodu, jeví výklad docenta Ščerby jako nesprávný. Znamenal by totiž, že vyhrožování těhotné ženě za účelem jejího donucení k podstoupení nelegálního UPT by mělo být právě návodem, a to i v případě, že by vyhrožování bylo takové intenzity, že by se jednalo o okolnost vylučující protiprávnost – např. v případě pachatele držícího nabitou zbraň hrozícího těhotné ženě smrtí v případě, že si sama okamžitě neprovede UPT. V takovém případě by ale opět nebyla splněna akcesorita účastenství a pachatel by nemohl být trestný jako návodce. Domnívám se, že vyhrožování těhotné ženě v úmyslu docílit toho, aby podstoupila nelegální UPT, naplňuje spíše znaky TČ vydírání dle § 175 TZ.

S ohledem na použití nedokonavého vidu slovesa ve skutkové podstatě není pro právní kvalifikaci rozhodné, zda snaha pachatele byla úspěšná, jedná se totiž o předčasně dokonany TČ.²⁵⁹

Za povšimnutí stojí jistá nekonzistentnost zákonodárce. Ačkoli v důvodové zprávě k trestnímu zákoníku k TČ proti těhotenství ženy uvedl, že „*skutkové podstaty jsou pak formulovány tak, aby logicky vyjadřovaly odstupňování ochrany z hlediska chráněného zájmu na počínajícím lidském životě a současně i zdraví matky*“,²⁶⁰ a tato skutková podstata je v předmětném dílu na místě posledním, zároveň je však u tohoto TČ horní hranice trestní sazby o rok vyšší než u TČ pomoci těhotné ženě k UPT.²⁶¹ Takovou konstrukci trestních sazeb považuji za chybnou – domnívám se, že „pouhé“ svádění těhotné ženy k nedovolenému UPT má nižší nebo minimálně stejnou společenskou škodlivost jako pomoc k uvedenému, přičemž je vhodné takový závěr reflektovat ve výši trestních sazeb.

5.5 Ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy

Ustanovení § 163 TZ vyjadřuje obecnou právní zásadu, že nemůže být trestná osoba, k jejíž ochraně je příslušné trestněprávní ustanovení určeno,²⁶² zákon tedy výslovně stanoví, že těhotná žena, která své těhotenství sama uměle přeruší nebo o to jiného požádá nebo mu to dovolí, není

²⁵⁸ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol., op.cit., s. 1368-1369

²⁵⁹ HASCH, Karel, In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*, op.cit., s. 562

²⁶⁰ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz

²⁶¹ Zákon č. 40/2009, trestní zákoník, §162 odst. 1, §161 odst. 1

²⁶² ŠÁMAL, Pavel. § 163 [Společné ustanovení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2012), op.cit., s. 1652, marg. č. 1.

pro takový čin vůbec trestná. V tomto bodě je ovšem třeba podotknout, že TČ proti těhotenství ženy nejsou určeny pouze k ochraně těhotné ženy, ale dle důvodové zprávy k zákonu je chráněným zájmem také zájem „na počínajícím lidském životě“.²⁶³ Aplikace výše zmíněné zásady je tedy problematická – v případech, kdy je to právě těhotná žena, která útočí na vlastní plod, zájem na počínajícím lidském životě není s ohledem na ustanovení § 163 TZ z trestněprávního hlediska nijak chráněn.²⁶⁴

Ustanovení o beztrestnosti ženy přitom není časově nijak omezeno – beztrestná je i žena, která usmrtí plně vyvinutý plod v devátém měsíci těhotenství, a to dokonce i poté, co již začala pociťovat porodní kontrakce, neboť jak již bylo uvedeno, těhotenství trvá až do okamžiku porodu, kterým je z trestněprávního hlediska okamžik, kdy se při porodu objeví hlavička nebo vedoucí část dítěte.²⁶⁵

Osobně se přikláním k názoru, že beztrestnost těhotné ženy ve vztahu k TČ proti těhotenství ženy by neměla být absolutní, neboť ve svém důsledku může vést k beztrestnému usmrcování lidských plodů v takové vývojové fázi, kdy už je plod schopný života mimo tělo těhotné ženy.

Zajímavá je i otázka ochrany lidského plodu před jednáním těhotné ženy ve vztahu k úmyslnému jednání, které bezprostředně nesměruje k usmrcení plodu, ale plod jinak ohrožuje – např. v Norsku je možné ženy, jež během těhotenství užívají drogy, proti jejich vůli hospitalizovat a podrobit léčbě závislosti, a to s odkazem na práva lidského plodu.²⁶⁶

Otázka ochrany lidského plodu je značně kontroverzní a jakýkoli legislativní pokus o restrikci beztrestnosti ženy by jistě vyvolal debatu o časovém rozmezí, kdy by měl být plod před samotnou těhotnou ženou chráněn. Jako pomůcka by zákonodárci případně mohla sloužit hranice viability plodu, tedy 22.-25. týden těhotenství, nicméně jak již bylo uvedeno v kapitole 4, prognóza jakékoli novelizace právní úpravy související s UPT je z důvodu kontroverze tohoto tématu nejistá.

Jak bylo uvedeno v první kapitole této práce, ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy ve vztahu k přerušení těhotenství se stalo součástí českého právního řádu až s účinností *zákona č. 68/1957 Sb.* Zajímavá je přitom dle mého názoru polemika nad zánikem trestnosti pokusu v dobách před zakotvením předmětného ustanovení ve vztahu k prostředkům, které těhotné ženy užívaly orálně. Pokud totiž těhotná žena požila abortivum za účelem vyvolání potratu, ovšem následně v důsledku

²⁶³ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz

²⁶⁴ ODEHNALOVÁ, Jana. *Je (trestně)právní ochrana nascitura dostatečná?*. Trestněprávní revue, 2021, č. 2, s. 77-81

²⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel. § 163 [Společné ustanovení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2012), op.cit., s. 1634, marg. č. 2

²⁶⁶ ŘÍHOVÁ, Karin. *Zamyšlení nad ochranou lidského plodu v trestním právu*. Právní prostor. [Online] [Cit.29.6.2023]. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/zamysleni-nad-ochranou-lidskeho-plodu-v-trestnim-pravu>

samovolného dávicího reflexu požitý prostředek vyzvracela, je otázkou, zda by se taková skutečnost posuzovala jako dobrovolné upuštění od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu, tak, aby optikou dnešní právní úpravy²⁶⁷ mohlo dojít k zániku trestnosti pokusu. Osobně jsem přesvědčena, že pakliže se jednalo o samovolný reflex, který těhotná žena sama nevyvolala (např. mechanickým drážděním zadní části ústní dutiny), nelze o zániku pokusu uvažovat, neboť reflexivní zvracení bez souvislosti s vůlí ženy nelze považovat za dobrovolné upuštění.

²⁶⁷ Zákon č. 40/2009, trestní zákoník, §21 odst. 3

6 Komparace zahraničních právních úprav

6.1 Slovensko

Podmínky legálního přerušeni těhotenství ve Slovenské republice upravuje *zákon č. 73/1986 Zb. o uměle přerušeni tehotenstva* (dále „*zákon č. 73/1986 Zb.*“). Původní znění předpisu v době jeho vydání bylo přitom slovenskojazyčnou verzí českého ZoUPT. ZoUPT byl vydán dne 20. října 1986, *zákon č. 73/1986 Zb.* dne 23. října 1986. V aktuálních zněních předmětných předpisů lze najít rozdíly, byť nikoli podstatné pro účely této práce, tedy z hlediska trestního práva. Konkrétně jde o § 8 obou komparovaných zákonů, kdy toto ustanovení upravuje možnost těhotné ženy požádat o přezkum rozhodnutí, že nejsou splněny podmínky pro provedení UPT. Dle ZoUPT stále platí původní úprava, že o přezkum může těhotná žena požádat „*okresního odborníka pro obor gynekologie a porodnictví*“²⁶⁸ a pokud tento podmínky pro provedení UPT neshledá splněnými, pak je žádost o přezkum v případě, že na UPT žena trvá, postoupena „*krajskému odborníkovi pro obor gynekologie a porodnictví, který si přizve dva další lékaře z tohoto oboru*“.²⁶⁹ Oproti tomu slovenská úprava konstrukt okresních a krajských odborníků opustila a pravomoc přezkumu zamítavého stanoviska lékaře přisuzuje řediteli zdravotnického zařízení.²⁷⁰ V tomto bodě shledávám slovenskou právní úpravu vhodnější – termíny používané v české právní úpravě vykazují značnou zastaralost a mohou vést k potížím v aplikační praxi. Dalším rozdílem je pak zrušení ustanovení § 3, který stanoví bezplatné poskytování prostředků zabráňujících početí, ve slovenském předpisu, kdy k tomuto kroku došlo novelou zákona s účinností od 1. prosince 2011.²⁷¹ Jak již bylo uvedeno v kapitole 3 této práce, toto ustanovení v českém ZoUPT přetrvává do současnosti, ačkoli dlouhodobě neodpovídá faktickému stavu.

Slovenskou obdobou české VoUPT je *Vyhláška č. 74/1986 Zb. Ministerstva zdravotníctva Slovenskej socialistickej republiky, ktorou sa vykonáva zákon Slovenskej národnej rady č.73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva* (dále „*Vyhláška č. 74/1986 Zb.*“). Oba tyto prováděcí předpisy se v zásadních rysech shodují – např. po uplynutí dvanácti týdnů lze UPT provést jen je-li ohrožen život ženy nebo je prokázáno těžké poškození plodu nebo že je plod neschopen života.²⁷² Největší rozdíl lze spatřovat v tom, že *Vyhláška č. 74/1986 Zb.* na rozdíl od VoUPT neobsahuje ustanovení o UPT z genetických důvodů – dle české úpravy lze UPT, pro nějž svědčí genetické důvody,

²⁶⁸ Zákon č. 66/1986 Sb., o uměle přerušeni těhotenství, §8, odst. 1

²⁶⁹ Ibid., §8 odst. 2

²⁷⁰ Zákon č. 73/1986 Zb. o uměle přerušeni tehotenstva, §8

²⁷¹ Zákon č. 363/2011 Z. z., o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. II

²⁷² Vyhláška č. 75/1986 Sb. o uměle přerušeni těhotenství, §2 odst. 1, Vyhláška č. 74/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva, §2 odst. 1 a 2

provést nejpozději do dosažení dvaceti čtyř týdnů těhotenství.²⁷³ Ke zrušení tohoto ustanovení došlo ve slovenské úpravě nálezem Ústavného soudu Slovenskej republiky ze dne 4. 12. 2007,²⁷⁴ kdy Ústavný súd shledal, že ustanovení vyhlášky jako prováděcího předpisu překročilo rámec stanovený *zákonem č. 73/1986 Zb.*, neboť zatímco dle zákona lze UPT na žádost těhotné ženy provést do dvanáctého týdne těhotenství, dle vyhlášky šlo v případě genetických důvodů o časový rámec až do dvaceti čtyř týdnů těhotenství. V českém právním řádu přitom totožná konstrukce dosud přetrvává. Osobně se domnívám, že předmětné ustanovení není, respektive nebylo, v rozporu s ústavním pořádkem ČR ani SR, neboť ustanovení § 5 ZoUPT a § 5 *zákona č. 73/1986 Zb.* kromě zdravotní indikace UPT zmiňuje přímo i geneticky vadný vývoj plodu. Je tedy zřejmé, že genetické důvody pro UPT nespádají do „běžného“ režimu UPT na žádost těhotné ženy, a tudíž se na ně nevztahuje lhůta dvanácti týdnů stáří těhotenství. Prováděcí předpisy proto dle mého názoru mohou pro genetické indikace UPT stanovit odlišný časový limit.

Jelikož *Vyhláška č. 74/1986 Zb.* ustanovení o provedení UPT z genetických důvodů neobsahuje, z genetických důvodů lze UPT po překročení hranice dvanáctého týdne těhotenství podstoupit pouze z důvodů dle přílohy *Vyhlášky č. 74/1986 Zb.*, která je stejně jako příloha k VoUPT tvořena seznamem nemocí, syndromů a stavů, které jsou zdravotními důvody k umělému přerušení těhotenství.

Dalším rozdílem v přístupu k UPT je pak povinná čekací doba mezi poučením ženy o možných zdravotních důsledcích zákroku a provedením zákroku – na Slovensku jde o 48 hodin,²⁷⁵ právní řád ČR žádnou takovou dobu nestanovuje.

Stejně jako česká úprava, i *zákon č. 73/1986 Zb.* stanoví, že UPT se neprovede cizinkám, které se ve Slovenské republice zdržují pouze přechodně,²⁷⁶ přičemž za přechodný pobyt se nepovažuje mj. pobyt dle mezinárodních dohod.²⁷⁷ Dle stanoviska Slovenského národního střediska pro lidská práva je za mezinárodní dohodu ve smyslu citovaného ustanovení třeba považovat i Smlouvu o fungování EU.²⁷⁸

Právní úprava UPT na Slovensku se tedy velmi podobá tuzemské úpravě, faktická dostupnost interrupcí je ovšem složitější. V roce 2021 provedla organizace Možnosť voľby výzkum

²⁷³ Vyhláška č. 75/1986 Sb. o umělém přerušení těhotenství, §2 odst. 2

²⁷⁴ Nález Ústavného soudu Slovenskej republiky zo dňa 4. decembra 2007, sp. zn. PL. ÚS 12/01-297

²⁷⁵ Zákon č. 576/2004 Z. z., o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, §6b odst. 3

²⁷⁶ Zákon č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva, §10

²⁷⁷ Vyhláška č. 74/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva, §9 odst. 1

²⁷⁸ Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. *Odborné stanovisko podľa ustanovenia § 1 ods. 2 písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.* [Online] [Cit. 25.10.2023]. Dostupné z <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/2019-2-Odborne-stanovisko-diskriminacne-ustanovenia-vykonavacieho-predpisu-k-zakonu-o-umelom-preruseni-tehotenstva.pdf>

dostupnosti služeb reprodukčního zdraví, přičemž ze 70 oslovených zdravotnických zařízení 43 % zařízení poskytovalo UPT na žádost ženy, 34 % zařízení poskytování UPT odmítalo a ve 23 % zařízení nebylo postoj k UPT pro nedostatek nebo nekonzistentnost informací možno určit. Z výzkumu vyplynulo, že např. v Prešovském kraji UPT odmítá poskytnout osm z jedenácti oslovených zařízení. Co se týče odůvodnění takového odmítnutí, mezi nejčastěji jmenovanými důvody bylo osobní a náboženské přesvědčení.²⁷⁹ Dle slovenského právního řádu přitom tzv. výhradu svědomí může uplatnit „poskytovatel“²⁸⁰ zdravotní péče, tj. plošně celé zdravotnické zařízení, v českém právním prostředí jde o právo zdravotnického pracovníka, přičemž poskytovatel má následně pacientovi zajistit jiného zdravotníka, a teprve není-li to možné, pak jiného poskytovatele.²⁸¹

V posledních letech bylo předloženo několik více či méně zpřísňujících návrhů právní úpravy UPT na Slovensku – např. dle návrhu z roku 2020 měl být lékař před provedením zákroku povinen ženě na ultrazvuku ukázat plod a vysvětlit jí stupně vývoje jeho orgánů, žena rovněž měla pro splnění podmínek UPT od lékaře před zákrokem obdržet fotografii plodu.²⁸² Dle návrhu poslance Národnej rady Slovenskej republiky Martina Čepčeka z roku 2021 mělo dojít k faktické eliminaci možnosti UPT na žádost těhotné ženy s výjimkou taxativně stanovených situací, např. záchrana života těhotné ženy či těžké poškození plodu,²⁸³ obdobný návrh byl předložen i v lednu 2023.²⁸⁴ Ani jeden z těchto zákonů nebyl parlamentem přijat.²⁸⁵

UPT prostřednictvím potratových pilulek se na Slovensku neprovádí z důvodu chybějící úpravy používání pilulek v právním řádu, a to ačkoli jsou tyto přípravky na Slovensku

²⁷⁹ HOLUBOVÁ, Barbora, MESOCHORITISOVÁ, Adriana, JOJART, Paula. *Hlavné zistenia z výskumu: Dostupnosť služieb reprodukčného zdravia na Slovensku Správa o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, Možnosť voľby* 2021. [Online] [Cit. 25.10.2023]. Dostupné z <https://moznostvolby.sk/wp-content/uploads/2021/09/Hlavn%C3%A9-zistenia-z-v%C3%BDskumu.pdf>

²⁸⁰ Zákon č. 576/2004 Z. z., o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 12 odst. 2 písm. c)

²⁸¹ zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, §50 odst. 2

²⁸² Novela zákona – parlamentná tlač 145 - Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Tomáša TARABU, Štefana KUFFU, Filipa KUFFU a Jána PODMANICKÉHO na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, čl. III, bod 4

²⁸³ Novela zákona – parlamentná tlač 595 - Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Martina ČEPČEKA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, čl. I, bod 2

²⁸⁴ Novela zákona – parlamentná tlač 1369 - Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Martina ČEPČEKA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

²⁸⁵ Národná rada Slovenskej republiky. Detaily návrhu zákona. [Online] [Cit. 8.11.2023]. Dostupné z <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=8290>. Dále také Národná rada Slovenskej republiky. Detaily návrhu zákona. [Online] [Cit. 8.11.2023]. Dostupné z <https://www.nrsr.sk/web/Page.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=7827>

registrovány.²⁸⁶ Návrhem zákona z dubna 2023²⁸⁷ se skupina poslanců pokusila zakotvit medikamentózní UPT v *zákoně č. 73/1986 Zb.*, ovšem neúspěšně.²⁸⁸ Za povšimnutí jistě stojí v tomto bodě zcela odlišný přístup Slovenska a ČR – stejně jako na Slovensku, ani v ČR není způsob použití potratových pilulek stanoven zákonem ani podzákonným předpisem, nicméně jak již bylo uvedeno v kapitole 3 této práce, v ČR začala být farmakologická UPT po registraci přípravku Mifegyne prováděna. ZoUPT ani VoUPT totiž nehovoří o chirurgickém způsobu UPT, ale o UPT v obecné rovině. Použití potratových pilulek se tak řídí obecnou úpravou bez nutnosti výslovně stanovit přípustnost tohoto způsobu UPT. Slovenská republika za obdobného legislativního stavu zvolila zcela odlišný přístup.

Trestným činům proti těhotenství ženy se ve slovenském právním řádu věnují §150-153 zákona č. 300/2005 z. z., trestného zákona (dále „*trestný zákon SR*“).

Ustanovení § 150 upravuje UPT bez souhlasu těhotné ženy. Základní skutková podstata přitom zní totožně jako česká úprava téhož TČ, rozdíl je pouze v dolní hranici trestní sazby – zatímco český trestní zákoník stanoví pro předmětný TČ dolní hranici trestní sazby dva roky,²⁸⁹ ve slovenské úpravě je tato hranice tři roky. Co se týče kvalifikované skutkové podstaty, zde lze pozorovat drobnou odchylku od tuzemské úpravy – zatímco česká právní úprava vyjmenovává znaky kvalifikované skutkové podstaty přímo v předmětném ustanovení, dle trestného zákona SR jde o předmětný TČ spáchaný „*závažnejším spôsobom konania*“²⁹⁰ nebo „*na chránenej osobe*“,²⁹¹ přičemž oba tyto pojmy odkazují na výkladová ustanovení trestného zákona SR. Zákonomárci obou zemí tedy zvolili jiný formální postup vytyčení kvalifikované skutkové podstaty, faktické rozdíly z hlediska hmotněprávního jsou ovšem minimální.

I v případě TČ nedovoleného přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy je dolní hranice trestní sazby ve slovenské úpravě o rok přísnější – v ČR činí trestní sazba jeden rok až pět let,²⁹² na Slovensku dva roky až pět let.²⁹³ Základní skutková podstata je opět shodná. V případě znění kvalifikované skutkové podstaty si lze povšimnout toho, že ve vztahu k nedovoleným UPT

²⁸⁶ *Poslanci odmietli legalizovanie potratovej tabletky, ktoré navrhovala SaS.* [Online] [Cit. 12.11.2023]. Dostupné z <https://dennikn.sk/minuta/3426561/>

²⁸⁷ Novela zákona – parlamentná tlač 1679 - Nárh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Jany BITTÓ CIGÁNIKOVEJ, Jarmily HALGAŠOVEJ a Branislava GRÖHLINGA na vydanie zákona, ktorým sa dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov

²⁸⁸ Národná rada Slovenskej republiky. Detaily návrhu zákona. [Online] [Cit. 12.11.2023]. Dostupné z <https://www.nrsr.sk/web/Page.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9352>

²⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 159 odst. 1

²⁹⁰ Zákon č. 300/2005 z. z., trestný zákon, § 150 odst. 2 písm. a)

²⁹¹ Ibid., §150 odst. 2 písm. b)

²⁹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, §160 odst. 1

²⁹³ Zákon č. 300/2005 z. z., trestný zákon, §151 odst. 1

provedeným na neplnoletých těhotných ženách je *trestný zákon SR* k pachatelům shovívavější než úprava česká. Trestní zákoník totiž do kvalifikované skutkové podstaty zahrnuje všechny případy nedovoleného UPT na ženách mladších osmnácti let,²⁹⁴ zatímco slovenská úprava toliko situace, kdy je UPT provedeno „na neplnoleté žene bez súhlasu jej zákonného zástupcu alebo toho, komu bola zverená do starostlivosti alebo pod dozor“.²⁹⁵ Pokud tedy taková osoba (společně se samotnou těhotnou ženou) s provedením nedovoleného UPT souhlasí, jednání naplňuje pouze znaky základní skutkové podstaty.

Úprava pomoci a svádění k nedovolenému UPT je v obou srovnávaných právních řádech fakticky obdobná, ačkoli trestní zákoník uvedené rozděluje do dvou skutkových podstat pod ustanovení § 161 a §162 TZ, kdežto *trestný zákon SR* obě jednání shrnuje pod ustanovení §152. Horní hranice trestní sazby je v případě základních skutkových podstat na Slovensku u pomoci i svádění k nedovolenému UPT jeden rok,²⁹⁶ v ČR v případě TČ pomoci těhotné ženě k UPT jeden rok²⁹⁷ a v případě svádění těhotné ženy k UPT dva roky.²⁹⁸ V obou právních řádech platí ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy.²⁹⁹

Těhotenstvím se pro účely slovenského trestního práva rozumí stav ženy od početí (oplození vajíčka spermií) do začátku porodu.³⁰⁰ Jedná se o odlišnou koncepci od výkladu dle české komentářové literatury, neboť ta za začátek těhotenství považuje uhníždění vajíčka v děložní sliznici.³⁰¹ Osobně se v tomto bodě ztotožňuji s českým pojetím. Pakliže totiž za začátek těhotenství ve smyslu trestního práva považujeme již početí, trestné činy proti těhotenství ženy budou zahrnovat i použití některých prostředků nouzové antikoncepce, tedy prostředky určené k užití bezprostředně po nechráněném pohlavním styku – např. příbalový leták přípravku Postinor-2³⁰² uvádí, že kromě zabránění uvolnění vajíčka z vaječníku přípravek může zabránit i uhníždění již oplodněného vajíčka. V takovém případě by tedy požití tohoto prostředku bylo nedovoleným přerušením těhotenství, neboť by již došlo k početí, byť ne uhníždění vajíčka.

²⁹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, §160 odst. 2, písm. a)

²⁹⁵ Zákon č. 300/2005 z. z., trestný zákon, §151 odst. 2 písm. b)

²⁹⁶ Ibid., §152 odst. 1, odst. 2

²⁹⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, §161 odst. 1

²⁹⁸ Ibid., §162 odst. 1

²⁹⁹ Zákon č. 300/2005 z. z., trestný zákon, §153, Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, §163

³⁰⁰ ŽILINKA, Maroš. In: ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon – Veľký komentár. 5. aktualizované vydanie*. Žilina: Eurokódex, 2020, s. 310. Dále také KLÁTIK, Jaroslav. In: KLÁTIK, Jaroslav. *Trestné právo hmotné*. Slovenské učebnice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 19. Dále také TOMAN, Pavol. In: STIFFEL, Harald, TOMAN, Pavol, SAMÁŠ, Ondrej. *Trestný zákon. Stručný komentár. Druhé, prepracované a doplnené vydanie*. Wolters Kluwer (Iura Edition), 2010, s. 344

³⁰¹ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2012), op. cit., s. 1634, marg. č. 3. Dále také ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol., 2020, op. cit., s. 1356

³⁰² Příbalový leták k přípravku Postinor-2. [Online] [Cit. 19.10.2023]. Dostupné z <https://www.pribalovy-letak.cz/1108-postinor-2>.

Jmenovaný přípravek je přitom volně prodejný, a to v ČR³⁰³ i na Slovensku.³⁰⁴ Na principu zabránění uhnízdění již oplodněného vajíčka dokonce fungují i některé metody „klasické“, čili nikoli nouzové antikoncepce, např. nitroděložní tělíška.³⁰⁵ Pokud je tedy za počátek těhotenství pro účely trestního práva považováno již oplodnění vajíčka spermií a nikoli až nidace vajíčka, k nedovolenému přerušení těhotenství tak paradoxně dochází i v případě použití běžně dostupných prostředků proti otěhotnění. Žena, v jejímž těle došlo ke splynutí vajíčka a spermie, ovšem ještě nedošlo k uhnízdění tohoto vajíčka v děložní sliznici, je tedy považována za těhotnou, a ačkoli se sama s ohledem na beztrestnost těhotné ženy žádného z předmětných trestných činů nedopouští, v případě důsledného dodržení dikce trestněprávních předpisů by se takových trestných činů mohl dopouštět např. lékárník vydávající volně prodejnou nouzovou antikoncepci. Takovou situaci osobně považuji za absurdní a v rozporu s úmyslem zákonodárce, proto slovenskou trestněprávní koncepci počátku těhotenství vnímám jako chybnou.

Za povšimnutí dle mého názoru stojí, že ačkoli slovenská odborná veřejnost³⁰⁶ obecně zastává právě koncepci početí jako okamžiku počátku těhotenství, v publikaci prof. Klátika je v tomto bodě nesoulad – pan profesor shodně s jinými autory uvádí, že těhotnou je žena od početí, na téže stránce však bez dalšího vysvětlení rozporu konstatuje, že těhotenstvím je stav od uhnízdění vajíčka.³⁰⁷ Jak je však uvedeno výše, z pohledu aplikace trestněprávních norem může jít o velmi podstatný rozdíl.

6.2 Polsko

Legální podmínky interrupce jsou v Polské republice zakotveny v předpisu *Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży*, tedy zákoně o plánování rodičovství, ochraně lidského plodu a podmínkách přípustnosti ukončení těhotenství (dále „*Ustawa o planowaniu rodziny*“).³⁰⁸ Dle tohoto předpisu může lékař těhotenství ženy přerušit, pakliže těhotenství ohrožuje život nebo zdraví těhotné

³⁰³ Příbalový leták k přípravku Postinor-2, op. cit.

³⁰⁴ Štátny ústav pre kontrolu liečiv. *Detail lieku Postinor-1 1,5 mg orodispergovateľná tableta*. [Online] [Cit. 19.10.2023]. Dostupné z https://www.sukl.sk/hlavna-stranka/slovenska-verzia/pomocne-stranky/detail-lieku?page_id=386&lie_id=9609D

³⁰⁵ Štátny ústav pro kontrolu léčiv. *Brožura o antikoncepci – informace pro pacientky užívající perorální izotretinoin*. [Online] [Cit. 19.10.2023]. Dostupné z https://www.sukl.cz/file/85832_1_1/

³⁰⁶ ŽILINKA, Maroš. In: ČENTĚŠ, Jozef a kol. op. cit., s. 310. Dále také TOMAN, Pavol. In: STIFFEL, Harald, TOMAN, Pavol, SAMAŠ, Ondrej, op. cit., s. 344

³⁰⁷ KLÁTIK, Jaroslav. In: KLÁTIK, Jaroslav, op. cit., s. 19

³⁰⁸ *Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży*. V práci je použit strojový překlad pomocí funkce Google překladač, a to v rozsahu všech polskojazyčných zdrojů.

ženy,³⁰⁹ nebo pokud existuje důvodné podezření, že těhotenství je důsledkem zakázaného jednání,³¹⁰ např. znásilnění, přičemž přítomnost takové okolnosti posuzuje státní zástupce.³¹¹

Ustawa o planowaniu rodziny původně v čl. 4a, odst. 1, bod 2 obsahovala další výjimku ze zákazu interrupcí, a to v případech, kdy prenatalní testy nebo jiné lékařské indikace ukazovaly na vysokou pravděpodobnost těžkého a nevratného postižení plodu či nevyлéčitelnou nemoc, která plod ohrožovala na životě.³¹² Ústavní soud Polské republiky však svým nálezem ze dne 27. října 2020 konstatoval rozpor tohoto ustanovení s ústavním pořádkem.³¹³

Kodeks karny, tedy trestní zákoník, v článku 152 odst. 1 stanoví, že tomu, kdo se souhlasem těhotné ženy přeruší její těhotenství jiným než zákonným způsobem, hrozí trest odnětí svobody až tři roky. Dle odst. 2 téhož ustanovení má být stejně potrestán ten, kdo těhotné ženě poskytne pomoc s ilegálním přerušením těhotenství nebo ji k tomu vyzve. Co se týče trestní sazby, je v případě nedovoleného UPT se souhlasem těhotné ženy česká úprava přísnější,³¹⁴ jelikož horní hranice trestní sazby je pět let.³¹⁵ Co se týče TČ dle čl. 152 odst. 2. *kodeks karny* – v českém ekvivalentu jde o TČ pomoci těhotné ženě k nedovolenému UPT a TČ svádění těhotné ženy k nedovolenému UPT – je přísnější úprava polská. Horní hranice trestní sazby pro TČ pomoci těhotné ženě k nedovolenému UPT je v ČR v základní skutkové podstatě jeden rok³¹⁶ a v případě TČ svádění těhotné k tomuž dvě léta.³¹⁷

Za zajímavé považují, že polský zákonodárce prostřednictvím stanovení trestní sazby klade pomoc těhotné ženě k nedovolenému UPT na stejnou úroveň jako přímo provedení zákroku. Definice pomoci těhotné ženě k ilegální interrupci je přitom obdobná konstrukci použité v české úpravě³¹⁸ – může se jednat i o pomoc psychickou, např. poskytnutí rady nebo informace.³¹⁹ Provedení ilegálního interrupčního zákroku se souhlasem těhotné ženy, a to i např. osobou bez

³⁰⁹ Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, článek 4a, odst. 1, bod 1

³¹⁰ Ibid., bod 3

³¹¹ GARDOCKI, Lech. *Prawo karne. 11. wydanie*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2005, s. 229

³¹² Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, článek 4a, odst. 1, bod 2, ve znění od 4.1.1997 (na základě novelizujícího předpisu *Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz o zmianie niektórych innych ustaw*) do 27.1.2021

³¹³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. sygn. akt K 1/20 (Dz. U. z 2021 r. poz. 175)

³¹⁴ Porovnávané-li pouze trestní sazby bez ohledu na podmínky legálního UPT v obou zemích.

³¹⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, §160 odst. 1

³¹⁶ Ibid., §161 odst. 1

³¹⁷ Ibid., §162 odst. 1

³¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. § 161 [Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2023), op. cit., s. 2098, marg. č. 3.)

³¹⁹ MICHALSKI, Bogusław. In: WĄSEK, Andrzej, FLEMMING, Marian, MICHALSKI, Bogusław, RADECKI, Wojciech, STEFAŃSKI, Ryszard, WARYLEWSKI, Jarosław, WOJCIECHOWSKA, Janina, WOJCIECHOWSKI, Janusz. *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułow 117-221*. Tom I, 3. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2006, s. 283, 272.

lékařského vzdělání, má dle dikce zákona být trestáno stejně, jako např. rada nechtěně těhotné ženě, jakým způsobem získat potratovou pilulku, což osobně s ohledem na dle mého názoru rozdílnou společenskou škodlivost popsaných jednání považují za chybné.

V březnu 2023 byla za poskytnutí pomoci těhotné ženě k nedovolenému UPT odsouzena Justyna Wydrzyńska,³²⁰ členka a jedna ze zakladatelek organizace Aborcjyny Dream Team, aktivistické skupiny v oblasti reprodukčních práv.³²¹ Na konci února 2020,³²² tedy na začátku pandemie Covid-19, darovala potratové pilulky těhotné ženě, která chtěla podstoupit UPT, ale její partner jí zakázal za zákrokem vycestovat³²³ a zásilka potratových pilulek objednaných ze zahraničí jí nebyla doručena, přičemž další doručení bylo s ohledem na počátek pandemie a omezení přeshraničního pohybu osob nejisté.³²⁴ Wydrzyńské byl uložen trest osmi měsíců prospěšných prací.³²⁵

Na zmíněné trestné činy v článku 152 odst. 3 *kodeks karny* navazuje další skutková podstata, která zní, že pakliže se někdo dopustí jednoho z těchto TČ, když „*počaté dítě dosáhlo schopnosti samostatného života mimo tělo těhotné ženy*“³²⁶, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až osm let. Pro úplnost je vhodné podotknout, že nejkratší možná doba trestu odnětí svobody je dle *kodeks karny* jeden měsíc.³²⁷ Jelikož skutkové podstaty dle článku 152 odst. 1 a 2 *kodeks karny* dolní hranici trestní sazby nezmiňují, a za jejich spáchání lze tudíž uložit trest nižší šesti měsíců, jde v tomto případě o kvalifikovanou skutkovou podstatu, neboť zákoník stanoví přísnější trest.

³²⁰ HRDINOVÁ, Anna. *Můj případ vláda rozhodla předem. Pomáhat je ale lidské, říká aktivistka*. [Online]. [Cit. 7.1.2024]. Dostupné z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-stredni-evropa-muj-pripad-vlada-rozhodla-predem-pomahat-je-ale-lidske-rikat-aktivistka-238653?noredirect=1>

³²¹ *Działaczki ADT*. [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://adt.pl/o-nas/#mozesz-nam-zaufac>

³²² "Winna". *Zapadł wyrok w sprawie aktywistki oskarżonej o pomoc w dokonaniu aborcji*. [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Winna-Zapadl-wyrokw-w-sprawie-aktywistki-oskarzonej-o-pomoc-w-dokonaniu-aborcji-8505090.html>

³²³ Ibid.

³²⁴ ŠAFOVÁ, Julie. *Jde o politický proces. Na tom, co řeknu u soudu, nezáleželo, říká potratová aktivistka Wydrzyńská*. [Online]. [Cit. 7.1.2024]. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/justyna-wydrzynska-polsko-aktivistka-potratty-rozhovor_2304021457_afo

³²⁵ Ibid. Dále také KENNEDY, Niamh. *Polish court convicts rights activist for supplying pregnant woman with abortion pills*. [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://edition.cnn.com/2023/03/15/europe/poland-abortion-activist-justyna-wydrzyńska-intl-hnk/index.html>. Dále také *Poland: Conviction of activist prosecuted for aiding an abortion offers "chilling snapshot" of future*. [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/03/poland-conviction-of-activist-prosecuted-for-aiding-an-abortion-offers-chilling-snapshot-of-future/>. Dále také: European Parliamentary Forum for Sexual & Reproductive Rights. *EPF strongly condemns the verdict in the case of Justyna Wydrzyńska*. [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://www.epfweb.org/sites/default/files/2023-03/EPF%20Statement%20Justyna%20Wydrzynska.pdf>

³²⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, čl. 152, odst. 3. Citován strojový překlad pomocí funkce Google překladač.

³²⁷ Ibid., čl. 37

Toto ustanovení stojí za povšimnutí hned z několika důvodů. V první řadě lze poukázat na použití výrazu „*počaté dítě*“, který je v polské komentářové literatuře³²⁸ volně zaměňován za výraz „*plod*“. Jak již v této práci bylo uvedeno, dle české trestněprávní úpravy se až do počátku porodu jedná o lidský plod, který se počátkem porodu stává novorozencem,³²⁹ v polském právním prostředí se však dle použité formulace používá konstrukce odlišná.

Zajímavé je použití hranice viability plodu pro přísnější právní kvalifikaci, kdy v obecné rovině tento krok zákonodárce považují za logický, neboť společenská škodlivost ilegálního UPT dle mého názoru stoupá právě po dosažení této fáze těhotenství. Posuzování životaschopnosti plodu mimo tělo těhotné ženy je individuální, ale předpokládá se, že tento stav nastává po šestém měsíci těhotenství.³³⁰ Za pozornost stojí i neobvykle široký rozsah trestní sazby – dolní hranice činí šest měsíců, horní hranice osm let. Dále je ve vztahu k citovanému ustanovení vhodné podotknout, že kvalifikovaná skutková podstata se vztahuje pouze na zmíněnou vývojovou fázi plodu. Na rozdíl od tuzemské úpravy³³¹ nijak nereflektuje spáchání takového činu na těhotné ženě mladší osmnácti let, získání značného prospěchu, soustavné páčání či způsobení těžké újmy na zdraví těhotné ženy. Domnívám se, že fakt, že kvalifikovaná skutková podstata se věnuje stáří těhotenství, ovšem případný vznik těžké újmy na zdraví těhotné ženy nemá na právní kvalifikaci vliv, odráží konzervativní postoj zákonodárce, který preferuje ochranu plodu před ochranou těhotné ženy.

Co se týče UPT bez souhlasu těhotné ženy, trestní postih takového jednání upravuje čl. 153 *kodeks karny*. Odnětím svobody na šest měsíců až osm let má být potrestán ten, kdo násilím nebo jiným způsobem přerušit těhotenství těhotné ženy bez jejího souhlasu, popřípadě přiměje těhotnou k UPT násilím, protiprávní hrozbou nebo podvodem.³³² Pokud je takový trestný čin spáchán v době, kdy je plod schopen života mimo tělo těhotné ženy, trestní sazba činí jeden rok až deset let odnětí svobody.³³³

Pokud je nelegálním UPT se souhlasem těhotné ženy této ženě způsobena smrt, popř. smrt ženy nastane v důsledku UPT, k němuž jí pachatel pomohl či ji k němu vyzval (TČ dle čl. 152

³²⁸ MICHALSKI, Bogusław. In: WĄSEK, Andrzej, FLEMMING, Marian, MICHALSKI, Bogusław, RADECKI, Wojciech, STEFAŃSKI, Ryszard, WARYLEWSKI, Jarosław, WOJCIECHOWSKA, Janina, WOJCIECHOWSKI, Janusz, op. cit., s. 288

³²⁹ ŠÁMAL, Pavel. § 142 [Vražda novorozence dítěte matkou]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2023), op. cit., s. 1911, marg. č. 5.

³³⁰ MICHALSKI, Bogusław. In: WĄSEK, Andrzej, FLEMMING, Marian, MICHALSKI, Bogusław, RADECKI, Wojciech, STEFAŃSKI, Ryszard, WARYLEWSKI, Jarosław, WOJCIECHOWSKA, Janina, WOJCIECHOWSKI, Janusz, op. cit., s. 288

³³¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, §160 odst. 2

³³² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, čl. 153, odst. 1

³³³ Ibid., odst. 2

odst. 2 *kodeks karny*) pachateli hrozí trest odnětí svobody v délce jeden rok až deset let.³³⁴ Pokud je takový následek způsoben po dosažení hranice viability plodu či ke smrti ženy dojde v důsledku přerušování těhotenství bez jejího souhlasu, má být pachatel potrestán odnětím svobody od dvou do patnácti let.³³⁵

Právní úprava interrupcí a s ní související trestněprávní ustanovení v Polsku jsou dle mého názoru krajně nevhodná. Nález Ústavního soudu Polské republiky, který omezil již tak velmi restriktivní zákonné podmínky UPT, pokládám za alarmující – interrupci nelze provést ani v případě těžkého postižení plodu. Časopis Reflex přinesl v roce 2022 svědectví mj. polské matky čtyř dětí, přičemž nejmladšímu z jejich potomků lékaři již v těhotenství diagnostikovali celou řadu zdravotních potíží. Vzhledem k zákonné úpravě a silně konzervativnímu klimatu společnosti žena plod donosila, přičemž v době vzniku článku bylo narozenému dítěti cca půl roku, mělo Downův syndrom, mozkovou obrnu, srdeční komplikace a další zdravotní problémy, přičemž lékaři dítěti nedávají šanci na život delší pěti let.³³⁶ Počet interrupcí v Polsku byl přitom již před předemtným nálezem Ústavního soudu velmi nízký – dle údajů z roku 2016 šlo ročně o méně než 2 tisíce UPT, 100 až 150 tisíc Polek pak dle odhadů potratilo ilegálně či v zahraničí.³³⁷

Přísná protipotratová legislativa s sebou nese řadu problémů – kromě zvýšeného rizika tajně a neodborně prováděných interrupcí je třeba zmínit případy úmrtí žen s chtěným těhotenstvím, jimž lékaři z obavy z trestněprávního postihu včas neposkytli potřebnou odbornou pomoc v podobě UPT ze zdravotních důvodů.

V první řadě je vhodné podotknout, že v případě ohrožení života nebo zdraví ženy polská legislativa UPT připouští.³³⁸ Problémem je však aplikační praxe. V roce 2004 došlo k úmrtí těhotné ženy stáří 24 let, která trpěla dlouhodobými zdravotními problémy a byla jí diagnostikována mj. ulcerózní kolitida,³³⁹ tedy zánět tlustého střeva.³⁴⁰ I přes trvající zhoršování zdravotního stavu pacientky lékaři odmítli provést endoskopické vyšetření, neboť by mohlo

³³⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, čl. 154 odst. 1

³³⁵ Ibid., odst. 2

³³⁶ KNAPOVÁ, Adéla. *Jehlicí do břicha. Co znamená zákaz potratů v Polsku pro ty, jichž se přímo týká?* [Online]. [Cit. 9.1.2024]. Dostupné z <https://www.reflex.cz/clanek/reportaze/115224/jehlici-do-bricha-co-znamenazakaz-potrati-v-polsku-pro-ty-jichz-se-primo-tyka.html>

³³⁷ VAVRUŠOVÁ, Lenka. *Zákaz potratů v Polsku*. Bulletin pro lidská práva a demokracii. Listopad 2016, č. 9, roč. VIII., s. 16

³³⁸ Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, článek 4a, odst. 1, bod 1

³³⁹ NAMYSŁOWSKA-GABRYŚIAK, Barbara. *Błąd lekarski czy niepowodzenie w leczeniu?* Prawo i Medycyna, 3/2005, 20, vol. 7, s. 6

³⁴⁰ Velký lékařský slovník online. *Ulcerózní kolitida*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://lekarske.slovniky.cz/pojem/ulcerozni-kolitida>

ohrozit plod, následně došlo k septickému šoku,³⁴¹ selhávání orgánů, odumření plodu, v návaznosti na to k odstranění dělohy³⁴² a nakonec ke smrti pacientky.³⁴³

Po nálezů Ústavního soudu Polské republiky z října 2020 do současné doby došlo hned k několika úmrtím těhotných žen v souvislosti s jejich těhotenstvím a zdravotními komplikacemi.

Třicetileté Izabele v roce 2021 lékaři oznámili, že její plod trpí Edwardsovým syndromem a pravděpodobně se nedožije porodu.³⁴⁴ O několik týdnů později, ve 22. týdnu těhotenství, jí odtekla plodová voda a vyhledala lékařskou pomoc, lékaři však se zákrokem čekali, až plod odumře.³⁴⁵ Když se tak stalo, byl proveden císařský řez, nicméně Izabela v důsledku septického šoku zemřela.³⁴⁶ Matka Izabely poskytla médiím textové zprávy, které jí dcera v průběhu hospitalizace zasílala, zatímco se její stav zhoršoval, přičemž Izabela v těchto zprávách vyjadřuje obavy ze sepse a sděluje, že ačkoli je její život v ohrožení, musí dále čekat.³⁴⁷ Zemřela přibližně o 12 hodin později.³⁴⁸

V prosinci 2021 byla do nemocnice v polském městě Częstochowa kvůli bolestem břicha přijata sedmatřicetiletá matka tří dětí Agnieszka, která byla v prvním trimestru těhotenství s dvojčaty, přičemž jeden z plodů 23. prosince odumřel, lékaři jej však odmítli z těla těhotné ženy vyjmout s odkazem na platnou legislativu. Dne 29. prosince přestalo bít srdce i druhému plodu, lékaři však přesto čekali další dva dny, než mrtvé plody odstranili. Agnieszčin zdravotní stav se v následujících týdnech horšil, načež 25. ledna 2022 v nemocnici zemřela. Podle Agnieszčiny rodiny byl příčinou úmrtí septický šok způsobený právě postupem lékařů ve vztahu

³⁴¹ Sepse je těžká infekce provázená celkovými systémovými projevy zánětu při výrazné aktivaci zánětových mechanismů, stav, při němž se z infekčního ložiska v těle občas či trvale uvolňují choroboplodné zárodky do krve a poškozují ostatní orgány. Viz Velký lékařský slovník online. *Sepse*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://lekarske.slovníky.cz/pojem/sepse>. Septický šok je pak šok vznikající v důsledku sepse, přítomné je těžké narušení cirkulace, kriticky snížená perfuze tkání, vyústěním je mnohočetné orgánové selhání. Viz Velký lékařský slovník online. *Septický šok*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://lekarske.slovníky.cz/pojem/septicky-sok>

³⁴² NAMYSŁOWSKA-GABRYSIĄK, Barbara, op. cit., s. 9

³⁴³ Ibid., s. 10

³⁴⁴ VANDOORNE, Saskya, BELL, Melissa. *Poland has some of the strictest abortion laws in Europe. Izabela Sajbor's family say those laws are responsible for her death*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://edition.cnn.com/2022/06/28/europe/poland-abortion-law-izabela-sajbor-death-intl-cmd/index.html>

³⁴⁵ WESTFALL, Sammy. *Poland's abortion law under scrutiny after pregnant woman dies in hospital*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.washingtonpost.com/world/2021/11/03/abortion-law-poland-debate/>

³⁴⁶ *Poland abortion ban victim's family says 'nobody cared about her life'*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.euronews.com/my-europe/2022/11/17/nobody-cared-about-her-life-family-of-polish-abortion-ban-victim-speak-out>

³⁴⁷ PAMULA, Anna. *6 Stories Show the Human Toll of Poland's Strict Abortion Laws*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://time.com/6320172/poland-abortion-laws-maternal-health-care/>

³⁴⁸ VANDOORNE, Saskya, BELL, Melissa. *Poland has some of the strictest abortion laws in Europe. Izabela Sajbor's family say those laws are responsible for her death.*, op. cit.

k odumírajícím plodům, dle vyjádření nemocnice se Agnieszka krátce před smrtí nakazila Covidem-19.³⁴⁹

V květnu 2023 po komplikacích v těhotenství na septický šok zemřela třiatřicetiletá Dorota. Ve 20. týdnu těhotenství jí začala odtékat plodová voda, přičemž šance plodu na přežití byly téměř nulové.³⁵⁰ Lékaři těhotenství nepřerušili a Dorotě bylo doporučeno nehybat se a ležet tak, aby její nohy byly výše než hlava. Zemřela tři dny po přijetí do nemocnice.³⁵¹ Zdravotnické zařízení uznalo pochybení a omluvalo se za porušení práv pacientky.³⁵²

Domnívám se, že případy zemřelých polských žen se v důsledku geografické blízkosti dotýkají i ČR – např. výše zmiňovaná Izabela zemřela v nemocnici v polském městě Pszczyna,³⁵³ necelých 28 km vzdušnou čarou od českých hranic.³⁵⁴ V tomto bodě za povšimnutí stojí, že nejbližší českou nemocnicí je přitom Nemocnice Karviná-Ráj, která je od nemocnice v Pszczyně vzdálená asi 31 km vzdušnou čarou³⁵⁵ a UPT na žádost těhotné ženy polským občankám neprovádí.³⁵⁶ Je tedy otázkou, zda by v případě Izabely v době, kdy její život ještě nebyl v bezprostředním ohrožení, byl zákrok proveden, pakliže by se na toto zařízení obrátila. Domnívám se, že ano – ustanovení § 10 ZoUPT omezuje ve vztahu k cizinkám s přechodným pobytem na území ČR pouze ve vztahu k § 4 téhož zákona, který upravuje UPT na žádost ženy bez dalšího důvodu. Ustanovení § 5 ZoUPT potom hovoří o možném přerušení těhotenství ze zdravotních nebo genetických důvodů, přičemž právě toto ustanovení by se na Izabelu v popsaném případě vztahovalo. Postoj Nemocnice

³⁴⁹ SOUSA, Natalie. *Nemohla na potrat, zemřela. „Máte na rukou krev“ vini polskou vládu pozůstali.* [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-nemohla-na-potrat-zemrela-mate-na-rukou-krev-vini-polskou-vladu-pozustali-186809>. Dále viz *Polish state has 'blood on its hands' after death of woman refused an abortion.* [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/global-development/2022/jan/26/poland-death-of-woman-refused-abortion>

³⁵⁰ FARON, Dariusz. *Śmierć ciężarnej Doroty. Kolejne fakty w sprawie.* [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://wiadomosci.wp.pl/smierc-ciezarnej-doroty-kolejne-fakty-w-sprawie-6907043320941536a>

³⁵¹ ŠAFOVÁ, Julie. *Omluva za porušení práv pacientky. Nemocnice v Polsku přiznala, že lékaři těhotné Dorotě nepomohli.* [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/polsko-potrady-dorota-nemocnicie-novy-targ-zanedbani-pece-tehotenstvi_2308021902_afo. Dále také THEUS, Julia. *Dorocie przed śmiercią każą leżeć z nogami w górze. W bezruchu. „Lekarze byli bierni, a cel jeden”.* [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://oko.press/smierc-doroty-w-nowym-targu>.

³⁵² ŠAFOVÁ, Julie. *Omluva za porušení práv pacientky. Nemocnice v Polsku přiznala, že lékaři těhotné Dorotě nepomohli,* op.cit.

³⁵³ PAMULA, Anna. *6 Stories Show the Human Toll of Poland's Strict Abortion Laws,* op.cit.

³⁵⁴ Mapy.cz – ruční měření vzdálenosti mezi bodem na česko-polských hranicích v blízkosti Karviné a nemocnicí v Pszczyně, naměřena vzdálenost 27,25 km. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://mapy.cz/zakladni?mereni-vzdalenosti&rm=9qvlqxWgsw9rtxnXO5l&x=18.9408002&y=49.9744434&z=10>

³⁵⁵ Mapy.cz – ruční měření vzdálenosti mezi Nemocnice Karviná-Ráj a nemocnicí v Pszczyně, naměřena vzdálenost 31,2 km. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://mapy.cz/zakladni?mereni-vzdalenosti&rm=9qnu.xW3Ku9rtxnXO5l&x=18.9138210&y=49.9699601&z=14>

³⁵⁶ Odpověď Nemocnice Karviná-Ráj, příspěvková organizace ze dne 15.11.2023, op. cit.

Karviná-Ráj k provádění interrupcí cizinkám však přesto považuji za chybný, jak je podrobněji uvedeno v kapitole 3 této práce.

Pokud se polská občanka rozhodne podstoupit interrupci na žádost v ČR, zákrok musí hradit, přičemž cena se pohybuje kolem 15.000 Kč.³⁵⁷ K této částce je pak samozřejmě třeba přičíst cestovní náklady, přičemž v celkovém souhrnu se jedná o částku, kterou si dle mého názoru značný počet Polek nemůže dovolit.

Co se týče prognózy potratové politiky Polska, lze očekávat snahu o liberalizaci. Osm let vládnoucí národně konzervativní strana Právo a spravedlnost³⁵⁸ totiž sice v říjnu 2023 vyhrála parlamentní volby,³⁵⁹ ovšem většinu v Sejmu, tedy dolní komoře polského parlamentu, nezískala.³⁶⁰ Dne 13. 12. 2023 byla jmenována vláda Donalda Tuska,³⁶¹ předsedy Občanské koalice, která je proti silně konzervativnímu zaměření Práva a spravedlnosti výrazně liberálnější.³⁶² Na tuto politickou změnu měla dle některých zdrojů značný vliv právě otázka interrupcí.³⁶³

Donald Tusk dne 12. 1. 2024 oznámil záměr Občanské koalice předložit návrh zákona, který by zakotvoval právo na interrupci do 12. týdne těhotenství.³⁶⁴ Osobně bych takovou legislativní změnu považovala za velice pozitivní – aktuální stav reprodukčních práv je dle mého názoru v Polsku tristní a za nynějšího znění právních předpisů nelze vyloučit, že případů zbytečných úmrtí těhotných žen bude dále přibývat.

³⁵⁷ KNAPOVÁ, Adéla. *Jehlicí do břicha. Co znamená zákaz potratů v Polsku pro ty, jichž se přímo týká*, op. cit.

³⁵⁸ SCISLOWSKA, Monika. *Eight years of conservative rule in Poland ends as Donald Tusk becomes prime minister*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://apnews.com/article/poland-prime-minister-tusk-government-warsaw-8fd0ac25be8fee9f51ece920f493dc1f>

³⁵⁹ National Electoral Commission. *Polish Parliamentary Elections 2023*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://wybory.gov.pl/sejmsenat2023/en>

³⁶⁰ *Polsko má novou vládu. Tusk a jeho ministři složili přísahu prezidentu Dudovi*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/donald-tusk-andrzej-duda-vlada-prisaha-polsko-varsava_2312131201_elev

³⁶¹ Chancellery of the Prime Minister. *President Andrzej Duda appoints Prime Minister Donald Tusk and a new Council of Ministers*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.gov.pl/web/primeminister/president-andrzej-duda-appoints-prime-minister-donald-tusk-and-a-new-council-of-ministers>

³⁶² *Polská opozice chce po osmi letech do vlády. Nabízí liberálnější hodnoty či sblížení s EU*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/polska-opozice-chce-po-osmi-letech-do-vlady-nabizi-liberalnejsi-hodnoty-ci-sblizeni-s-eu-2913>

³⁶³ GRIM, Jakub. *Polské volby byly opožděným hlasováním o potratech. Vláda PiS se po osmi letech unavila, říká odborník*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/jan-skvrnak-rozhovor-polsko-vlada-volby-pis-tusk-potravy_2310171203_jgr. Dále také *Kaczyňského porazily ženy. Jak zákaz interrupcí zamával s polskými volbami*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/polsko-volby-zeny-interruptce-zakaz.A231017_214110_zahranicni_vlc.

³⁶⁴ CZUCHNOWSKI, Wojciech. *Aborcja, Kamiński, Wąsik i inne... Streszczamy wywiad Tuska w 14 punktach*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://wyborcza.pl/7,75398,30590470,aborcja-kaminski-wasik-i-inne-streszczamy-wywiad-tuska-w.html>. Dále také *Koalicja Obywatelska złoży projekt legalnej aborcji do 12. tygodnia ciąży*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://tvn24.pl/polska/donald-tusk-koalicja-obywatelska-zlozy-projekt-legalnej-aborcji-do-12-tygodnia-ciazy-7720829>.

6.3 Francie

Umělé přerušování těhotenství je v právním řádu Francouzské republiky upraveno v *Code de la santé publique*, tedy zákoně o veřejném zdraví. Do účinnosti novely *Code de la santé publique* ze dne 2. 3. 2022 bylo možné UPT na žádost těhotné ženy UPT provést do konce dvanáctého týdne těhotenství.³⁶⁵ Novelou došlo k posunu této hranice na konec čtrnáctého týdne těhotenství,³⁶⁶ přičemž Francie používá ve srovnání s ČR odlišný systém počítání stáří těhotenství – čtrnáctý týden těhotenství odpovídá šestnácti týdnům od prvního dne poslední menstruace těhotné ženy.³⁶⁷ Způsob výpočtu stáří těhotenství pro účely posouzení legality UPT přitom ve Francii není na rozdíl od ČR zakotven přímo v právním předpisu, nicméně výše popsaný způsob uvádějí oficiální webové stránky francouzské státní správy³⁶⁸ a příručka Ministerstva zdravotnictví Francouzské republiky.³⁶⁹ Domnívám se, že ve Francii používaný způsob výpočtu má reflektovat přibližný okamžik početí – oplodnění zpravidla nastává přibližně dva týdny od prvního dne poslední menstruace ženy.³⁷⁰ Osobně však uvedený způsob určování délky trvání těhotenství považuji oproti české úpravě za méně vhodný – jak již bylo uvedeno v kapitole 2 této práce, datace těhotenství počínaje prvním dnem poslední menstruace těhotné ženy je používána i v oboru gynekologie a porodnictví³⁷¹ a odchylky od této praxe, navíc nezakotvené v zákoně, dle mého názoru mohou vytvářet nežádoucí nejistotu v aplikační praxi.

V ČR lze UPT provést do konce dvanáctého týdne³⁷² od prvního dne poslední menstruace ženy,³⁷³ ve Francii lze tedy UPT na žádost těhotné ženy provést o čtyři týdny déle. Zákrok může být proveden lékařem nebo porodní asistentkou.³⁷⁴

³⁶⁵ Code de la santé publique ve znění od 28.1.2016 do 4.3.2022, článek L2212-1

³⁶⁶ Loi n° 2022-295 du 2 mars 2022 visant à renforcer le droit à l'avortement, článek 1

³⁶⁷ Service public.fr – le site officiel de l'administration française. *Quels délais pour recourir à une IVG. Interruption volontaire de grossesse (IVG)*. [Online]. [Cit. 19.11.2023]. Dostupné z <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1551>

³⁶⁸ Ibid. Dále také *L'IVG, ou avortement, par voie médicamenteuse*. [Online]. [Cit. 21.11.2023]. Dostupné z <https://ivg.gouv.fr/ivg-ou-avortement-par-voie-medicamenteuse>.

³⁶⁹ Ministère de la Santé et de la Prévention. *Interruption volontaire de grossesse (IVG). Dossier-guide*. [Online]. [Cit. 21.11.2023]. Dostupné z <https://ivg.gouv.fr/sites/ivg/files/2022-11/IVG%20Guide%20complet.pdf>

³⁷⁰ MARŠÁL, Karel. In: HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL., op. cit., s. 31

³⁷¹ Ibid.

³⁷² Zákon č. 66/1986 Sb., České národní rady o umělém přerušování těhotenství, § 4

³⁷³ Vyhláška č. 66/1986 Sb., o umělém přerušování těhotenství, § 4 odst. 1

³⁷⁴ Code de la santé publique, článek L2212-2, odst. 1

UPT lze dle zákona provést i farmakologicky, a to až do sedmého týdne těhotenství,³⁷⁵ což odpovídá devátému týdnu od prvního dne poslední menstruace.³⁷⁶ Farmakologická interrupce může přitom proběhnout i po konzultaci pomocí prostředků dálkové komunikace,³⁷⁷ a to i mimo zdravotnické zařízení, např. u těhotné ženy doma.³⁷⁸ V takovém případě je ženě za splnění zákonných podmínek po konzultaci vystaven lékařský předpis na přípravek způsobující farmakologické UPT, přičemž tento přípravek si vyzvedne v lékárně. Léky mají být ženě dodány tak, aby byla zaručena důvěrnost a případně i její anonymita.³⁷⁹

Právní úprava interrupcí je tedy ve Francouzské republice liberálnější než tuzemská úprava – kromě delší doby, v níž lze UPT na žádost těhotné ženy provést, je ve Francii na rozdíl od ČR možné UPT legálně podstoupit v domácím prostředí, a to pomocí potratových pilulek. Vysokou míru ochrany reprodukčních práv ve Francouzské republice ilustruje i ustanovení o trestnosti maření přístupu k legálnímu UPT, přičemž trestným činem může být např. vyvíjení morálního a psychického nátlaku vůči lidem hledajícím informace o UPT, lékařskému i nelékařskému personálu zařízení provádějících UPT či ženám přicházejících do zařízení za účelem UPT.³⁸⁰

Co se týče trestněprávní úpravy nelegálních UPT, *Code pénal*, tedy trestní zákoník, stanoví, že přerušeni těhotenství bez souhlasu „dotčené osoby“,³⁸¹ přičemž dotčenou osobou je dle kontextu³⁸² a dostupných zdrojů³⁸³ těhotná žena, má být potrestáno odnětím svobody v délce pěti let a pokutou 75 000 euro.³⁸⁴

V této souvislosti je třeba povšimnout si oproti tuzemské úpravě zdánlivě odlišné konstrukce stanovení výše trestu. Dle znění zákona má totiž být uložen právě takový trest – *Code pénal* uvádí,

³⁷⁵ Code de la santé publique, článek L2212-2, odst. 2

³⁷⁶ Service public.fr – le site officiel de l'administration française. *Quels délais pour recourir à une IVG. Interruption volontaire de grossesse (IVG)*, op. cit.

³⁷⁷ Zákon používá termín „téléconsultation“ – dle Ministerstva zdravotnictví Francouzské republiky jde o konzultaci mezi lékařem, porodní asistentkou či zubním chirurgem a pacientem, a to na dálku, pomocí informačních technologií, přičemž je doporučováno, aby takové konzultace probíhaly s videopřenosem. Blíže viz Ministère de la Santé et de la Prévention. *La téléconsultation*. [Online]. [Cit. 21.11.2023]. Dostupné z <https://sante.gouv.fr/soins-et-maladies/prises-en-charge-specialisees/telesante-pour-l-acces-de-tous-a-des-soins-a-distance/article/la-teleconsultation>

³⁷⁸ *L'IVG, ou avortement, par voie médicamenteuse.*, op. cit.

³⁷⁹ Code de la santé publique, článek R2212-14-1, článek R2212-16

³⁸⁰ Ibid., článek L2223-2

³⁸¹ Code pénal používá výraz „sans le consentement de l'intéressée“ tedy právě „bez souhlasu dotčené osoby“. Blíže viz Code pénal, článek 223-10

³⁸² Vzhledem k liberálním pravidlům UPT v zemi dle mého názoru nelze předpokládat, že by zákonodárce výrazem „dotčená osoba“ měl na mysli jakoukoli jinou osobu odlišnou od těhotné ženy, např. otce nenarozeného dítěte.

³⁸³ KERMABON Nicolas. *Le consentement de la femme à l'IVG*. HAL Open Science, 2022, s. 4. [Online] [Cit. 2.12.2023]. Dostupné z <https://hal.science/hal-04012545/document>. Dále N° 395 *Sénat session ordinaire de 2022-2023. Proposition de loi tendant à renforcer la protection pénale de la femme enceinte, présentée par M. Jean-Pierre DECOOL, Sénateur*, s. 3. Dále *Point de droit sur l'IVG en France*. [Online] [Cit. 2.12.2023]. Dostupné z <https://www.lextenso-etudiant.fr/culture-juridique/point-de-droit-sur-l%E2%80%99ivg-en-france>.

³⁸⁴ Code pénal, článek 223-10

že předmětné přerušení těhotenství „*est punie de cinq ans d'emprisonnement et de 75 000 euros d'amende*“³⁸⁵, tedy „*se trestá pěti lety odnětí svobody a pokutou 75 000 euro*“, text zákona tedy explicitně nepřipouští trest jiný. Je ovšem třeba podotknout, že *Code pénal* u sankcí vždy uvádí horní hranici sazby, soud však může uložit trest mírnější,³⁸⁶ byť na rozdíl od české úpravy tato konstrukce nevyplývá z formulace skutkových podstat.

Příkladem jednání kvalifikovaného jako tento trestný čin je např. zamíchání prostředku způsobujícího potrat do smoothie a následné podání takového nápoje nicnetušící těhotné ženě.³⁸⁷

Code pénal žádné další trestné činy proti těhotenství ženy nestanoví, trestnost nedovolených UPT je ovšem zakotvena v *Code de la santé publique*, i v tomto lze spatřovat rozdíl oproti tuzemské úpravě, kdy, zatímco v ČR jsou trestné činy upraveny komplexním a systematickým způsobem v jednom předpisu,³⁸⁸ ve francouzské úpravě jsou trestné činy vymezeny i v jiných zákonech. *Code de la santé publique* v článku L2222-1 odkazuje na již výše zmíněnou úpravu v *Code pénal*, a v následujících člancích se věnuje nelegálnímu UPT provedenému se souhlasem těhotné ženy.

Takovým trestným činem je jednání, kdy pachatel přeruší těhotenství ženy, ačkoli si je vědom, že k UPT došlo za splnění jedné z následujících podmínek: již uplynula doba, v níž lze UPT legálně provést, pokud se nejedná o UPT ze zdravotních důvodů, UPT bylo provedeno osobou nemající kvalifikaci lékaře nebo porodní asistentky, nebo UPT bylo provedeno na jiném místě, než stanoví zákon.³⁸⁹ Pachatel tohoto trestného činu má být potrestán dvěma roky odnětí svobody a pokutou ve výši 30 000 euro. Pakliže pachatel tento trestný čin páchá pravidelně, má být potrestán odnětím svobody v délce pěti let a pokutou 75 000 eur,³⁹⁰ jde tedy o stejnou trestní sazbu jako v případě UPT bez souhlasu těhotné ženy, jak bylo uvedeno výše. Co se týče nelegálního UPT provedeného ze zdravotních důvodů, přerušení těhotenství po prenatalní diagnostice bez dodržení podmínek stanovených zákonem je trestáno dvěma roky odnětí svobody a pokutou 30 000 eur.³⁹¹

Základní skutková podstata TČ nedovoleného přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy tedy v zásadě odpovídá české úpravě, byť tuzemský zákonodárce zvolil „úspornější“ konstrukci, kdy namísto vyjmenovávání prvků nezákonnosti předmětného UPT použil formulaci „*jinak než*

³⁸⁵ Code pénal, článek 223-10

³⁸⁶ JACOPIN, Sylvain. *Droit pénal général*. Paris: Ellipses, Tout-en-un droit, 2021, s. 61

³⁸⁷ MARKUS, Jean-Paul, CRISTOL, Danièle, PEIGNÉ Jérôme, AUTIER, Elisabeth. *Code de la santé publique. Annoté. Commenté en ligne*. 36e édition. Paris: Éditions Dalloz, 2022, s. 453

³⁸⁸ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*, op.cit., s. 46-47

³⁸⁹ Code de la santé publique, článek L2222-2

³⁹⁰ Ibid.

³⁹¹ Ibid., článek L2222-3

způsobem přípustným podle zákona o umělém přerušení těhotenství“.³⁹² Co se týče trestů, je francouzská úprava výrazně mírnější – zatímco v základní skutkové podstatě má být ukládán trest odnětí svobody s horní hranicí dvou let, v ČR jde o hranici pěti let.³⁹³ Trestněprávní represe nedovoleného UPT je přitom ve Francii zmírněna již liberálněji nastavenými mantinely pro zákonné interrupce.

Skutková podstata zakotvená ve článku L2222-4 *Code de la santé publique* je v komentářové literatuře označovaná jako „*aide illégale à l'interruption de grossesse*“,³⁹⁴ tedy nelegální pomoc k přerušení těhotenství. Dle ní je trestáno poskytnutí materiálních prostředků ženě za účelem toho, aby si sama způsobila přerušení těhotenství, a to trestem tří let odnětí svobody a pokutou 45 000 eur, přičemž těhotná žena nemůže být považována za návodce či pomocníka³⁹⁵ tohoto činu. Zákon dále uvádí, že předepsání nebo vydání léků povolených k vyvolání UPT nelze považovat za tento trestný čin.³⁹⁶ Dle článku L5435-1 *Code de la santé publique* má být trestán prodej prostředků použitelných k ukončení těhotenství osobám, které nepatří k lékařské profesi nebo samy tyto prostředky profesionálně neprodávají, ovšem pouze pakliže k tomuto prodeji dochází ze strany výrobců a obchodníků s gynekologickými prostředky. Takové jednání má být trestáno odnětím svobody v délce dvou let a pokutou 30 000 euro.³⁹⁷

Za povšimnutí stojí problematika beztrestnosti těhotné ženy ve vztahu k TČ proti těhotenství ženy. Kromě toho, že těhotnou ženu nelze považovat za návodce a pomocníka dle výše zmíněného článku L2222-4 *Code de la santé publique*, zákonná úprava beztrestnosti těhotné ženy explicitně nezmiňuje, nicméně skutková podstata TČ vztahujícího se k nedovolenému UPT se souhlasem těhotné ženy stanoví, že jde o přerušení těhotenství „*jiné osoby*“,³⁹⁸ z čehož vyplývá, že tento trestný čin ve vztahu k vlastnímu těhotenství spáchat nelze. Zároveň se však domnívám, že to nevylučuje trestnost těhotné ženy jako návodce či pomocníka, neboť ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy jako návodce a pomocníka výslovně obsahuje pouze skutková podstata v článku

³⁹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, §160 odst. 1

³⁹³ Ibid.

³⁹⁴ CROCQ, Jean-Christophe. Le guide pénal. Le guide des infractions. 23e édition. Paris: Éditions Dalloz, 2022, s. 2345

³⁹⁵ Code de la santé publique, článek L2222-4 používá pojem „*complice*“. Tím se dle článku 121-7 Code pénal rozumí osoba, která svou pomocí vědomě usnadnila spáchání TČ nebo osoba, která darem, slibem, výhrůzkou, rozkazem, zneužitím autority nebo moci vyprovokovala jiného ke spáchání TČ nebo poskytla instrukce ke spáchání takového TČ. Ačkoli tato pojmová definice neodpovídá české úpravě stran návodce a pomocníka v plném rozsahu, jde o obsahově nejbližší termíny, proto byly kontextově použity.

³⁹⁶ Code de la santé publique, článek L2222-4

³⁹⁷ Ibid., článek L5435-1

³⁹⁸ Code de la santé publique, článek L2222-2 používá výraz „*L'interruption de la grossesse d'autrui*“, tedy právě „*přerušení těhotenství jiné osoby*“

L2222-4, a to bez specifikace, že by se snad tento konstrukt měl uplatnit i na ostatní trestné činy v předmětné části zákona.

Co se týče obdoby v českém právním řádu figurujících trestných činů pomoci těhotné ženě k nedovolenému přerušení těhotenství a svádění těhotné ženy k nedovolenému přerušení těhotenství, francouzský právní řád tyto trestné činy neobsahuje. Obsahově nejbližše těmto ustanovením je opakovaně zmíněný trestný čin dle článku L2222-4 *Code de la santé publique*, který se ovšem vztahuje pouze na poskytnutí materiálních prostředků určených k tomu, aby si těhotná žena UPT sama provedla.

Lze tedy shrnout, že francouzská úprava UPT je oproti ČR liberálnější, a to jak v zákonných podmínkách UPT, tak v rámci trestněprávních norem. Za klad francouzského přístupu k interrupcím považuji to, že legislativa pružně reaguje na postup lékařské vědy a za zákonem stanovených podmínek umožňuje interrupce absolvovat v domácím prostředí. Zároveň však francouzskou legislativu ve vztahu ke zkoumané problematice považuji za místy poněkud nejasnou, a to zejména co se týče beztrestnosti těhotné ženy či spornosti výkladu některých použitých pojmů, přičemž právní úprava ČR je v tomto rozsahu přesnější.

6.4 Malta

Maltská republika je silně katolickou zemí – dle dat získaných při sčítání lidu v roce 2021 se ke katolické víře hlásilo 82,6% obyvatel starších patnácti let,³⁹⁹ přičemž celkový počet obyvatel činil 519,5 tisíce.⁴⁰⁰ Interrupce jsou na Maltě trestné – dle článku 241 odst. 1 maltského trestního zákoníku (*Criminal code of Malta* vydaného v roce 1854, účinného dodnes⁴⁰¹) se odnětím svobody v délce osmnáct měsíců až tři roky trestá ten, kdo jídlem, pitím, lékem, násilím či jakýmkoli jiným způsobem způsobí potrat,⁴⁰² bez ohledu na to, zda jde o zákrok se souhlasem těhotné ženy, či bez takového souhlasu. Maltský právní řád tedy na rozdíl od tuzemské právní úpravy nerozlišuje nelegální UPT se souhlasem těhotné ženy a bez takového souhlasu, obě tato jednání jsou zahrnuta do jedné skutkové podstaty bez rozlišení trestní sazby, což považuji i v silně konzervativním právním prostředí za neobvyklé – zákonodárce totiž zcela očividně přehlíží zájem těhotné ženy na svobodě rozhodování, kdy vůle těhotné ženy není v právní kvalifikaci nijak zohledněna. Jednání spočívající v přerušení těhotenství nechtěně těhotné ženě na její výslovnou žádost bude trestáno

³⁹⁹ National Statistics Office, Malta. *Census of population and housing 2021. Final report. Population, Migration and Other Social Characteristics*. Valletta: National Statistics Office, Malta, 2023, s. 159

⁴⁰⁰ Ibid., s. 19

⁴⁰¹ LEĠIŻLAZZJONI MALTA. *Criminal code of Malta*. [Online] [Cit. 12.11.2023]. Dostupné z <https://legislation.mt/eli/cap/9/eng/pdf>

⁴⁰² Zákon používá anglický termín „miscarriage“, který je na rozdíl od výrazu „abortion“ spojován s potratem samovolným, nicméně ze znění skutkové podstaty vyplývá, že jde o potrat vyvolaný=umělý.

dle stejné trestní sazby jako přerušování těhotenství ženě, která své těhotenství vítá a UPT si nepřeje, a to bez ohledu na dle mého názoru zcela zásadně odlišnou intenzitu zásahu do tělesné integrity těhotné ženy. Objektem skutkové podstaty na rozdíl od tuzemské úpravy⁴⁰³ není svoboda rozhodování ženy.

Článek 241 odst. 2 *Criminal code of Malta* pak stanoví, že stejně jako dle odst. 1 má být potrestána těhotná žena, která si potrat způsobí či udělí souhlas s tím, aby jí byl způsoben potrat, v právním řádu Maltské republiky tedy neexistuje beztrestnost těhotné ženy ve vztahu k potratovým trestným činům.

Lékař či lékárník, který těhotné ženě vědomě předepíše či podá prostředek vyvolávající potrat, má být potrestán odnětím svobody v délce osmnáct měsíců až čtyři roky a doživotním zákazem činnosti.⁴⁰⁴

Až do června 2023 platil na Maltě absolutní zákaz UPT, a to bez v zákoně zakotvených výjimek v případě ohrožení života těhotné ženy.⁴⁰⁵ Těhotným ženám tak v případě komplikací v těhotenství hrozila smrt – v médiích se objevil např. příběh ženy, která začala samovolně potrácet a v jejím těle se rozvinula život ohrožující infekce, lékaři však nemohli zasáhnout, dokud plodu bilo srdce. Dotyčná těhotná žena přežila, novinářům však popsala obrovský strach z toho, že její tříletá dcera mohla přijít o matku kvůli plodu, který neměl šanci na přežití.⁴⁰⁶ Riziko se týká i turistů – Maltská republika je přitom velmi oblíbenou rekreační destinací, kdy jen v červnu 2023 zemi navštívilo přes 294 tisíc turistů.⁴⁰⁷ V červenci 2022 byl v médiích zveřejněn případ americké turistky Andrey Prudente, která na dovolené na Maltě v 16. týdnu těhotenství začala krváčet a odtekla jí plodová voda, přičemž lékaři jí sdělili, že plod nemá šanci na přežití, ovšem těhotenství s odkazem na platnou legislativu odmítli přerušit,⁴⁰⁸ a to přestože se jednalo o nejefektivnější metodu odvrácení vážných zdravotních rizik ve vztahu k těhotné ženě, včetně jejího úmrtí kvůli

⁴⁰³ DOLENSKÝ, Adolf. In: NOVOTNÝ, Oto, VOKOUN, Rudolf, ŠÁMAL, Pavel a kol., op. cit., s. 69

⁴⁰⁴ Criminal code of Malta, článek 243

⁴⁰⁵ Criminal code of Malta, ve znění ke dni 9.6.2023. Dále také *Read in full: The changes to Bill 28 that allow abortion under strict rules*. [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://timesofmalta.com/articles/view/read-full-the-changes-bill-28-allow-abortion-strict-rules.1039503>. Dále také European Parliamentary Forum for Sexual and Reproductive Rights. *EPF Expresses Deep Concern for Malta's Abortion Legislation*. [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.epfweb.org/node/1005>

⁴⁰⁶ CACCIOTTOLO, Diana. *Why is Malta's move to ease total abortion ban so divisive?* [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.context.news/socioeconomic-inclusion/why-is-maltas-move-to-ease-total-abortion-ban-so-divisive>

⁴⁰⁷ National Statistics Office, Malta. *Inbound Tourism: June 2023*. [Online] [Cit. 13.11.2023]. Dostupné z <https://nso.gov.mt/inbound-tourism-june-2023/>

⁴⁰⁸ *US woman denied termination in Malta: 'I was terrified'*. [Online] [Cit. 13.11.2023]. Dostupné z <https://www.bbc.com/news/world-61959825>

hrozící sepsi.⁴⁰⁹ Těhotná žena tak musela čekat, zda její tělo odumírající plod samo vyloučí, zároveň jí lékaři kvůli riziku života ohrožujícího silného krvácení nedoporučili absolvovat let zpět do USA.⁴¹⁰ Po týdnu čekání⁴¹¹ byla letecky transportována do Španělska, kde bylo těhotenství ukončeno.⁴¹²

Novelou trestního zákoníku ze dne 30. 6. 2023⁴¹³ došlo k zakotvení taxativně stanovených výjimek ze zákazu UPT, přičemž jde o zdravotní komplikace, které mohou způsobit bezprostřední ohrožení života těhotné ženy⁴¹⁴ nebo zdravotní komplikace, které způsobují vážné ohrožení jejího zdraví, přičemž toto ohrožení může vést ke smrti.⁴¹⁵ Podle závažnosti ohrožení života či zdraví ženy je třeba splnění dalších podmínek – pokud je život těhotné ženy v bezprostředním ohrožení a plod dle názoru lékaře (jednotlivce⁴¹⁶) nedosáhl hranice viability,⁴¹⁷ UPT je možné provést. Pakliže jde o vážné ohrožení zdraví, které může vést ke smrti, situaci posuzuje skupina tří lékařů, kteří jsou registrovaní jako odborníci dle zákona o zdravotnictví.⁴¹⁸ Zákrok lze následně provést pouze po splnění tří podmínek – dle názoru zmíněné skupiny lékařů plod nedosáhl hranice viability a jeho porod nelze v souladu se standardy lékařské profese provést,⁴¹⁹ skupina tří lékařů potvrdila nezbytnost zákroku⁴²⁰ a zákrok je proveden v licencované nemocnici se zařízením potřebným k takovému zákroku.⁴²¹

Provedení UPT ze zdravotní indikace je tedy dle mého názoru i po novelizaci otázkou značně složitou. Přísné podmínky mohou ve svém důsledku mít fatální následky, neboť lékaři v obavách, že nedošlo ke splnění některé z řady těchto zákonných podmínek, mohou zákrok odkládat a tím dále ohrožovat život těhotné ženy. Domnívám se, že na lékaře je legislativou kladen zcela

⁴⁰⁹ CIOFFI, Andrea, CECANNECCHIA, Camilla, CIPOLLONI, Luigi, SANTURRO, Alessandro, CIOFFI, Fernanda. *The Importance of the International Community in Protecting the Right to Abortion: The Cases of Malta and of the US Supreme Court*. Healthcare, 2023, Volume 11, Issue 4, s. 6

⁴¹⁰ PRUDENTE, Andrea. *How Malta's abortion ban put my life at risk*. [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.context.news/socioeconomic-inclusion/opinion/how-maltas-abortion-ban-put-my-life-at-risk>

⁴¹¹ *US woman denied termination in Malta: 'I was terrified'*, op.cit.

⁴¹² *'If you love or are a woman, don't go to Malta,' say couple in abortion drama*. [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/global-development/2022/jun/28/if-you-love-or-are-a-woman-dont-go-to-malta-say-couple-in-abortion-drama#top>

⁴¹³ Act XXII of 2023 – Criminal Code (Amendment No. 3) Act, 2023. Government Gazette of Malta No. 21,078 – 30.06.2023

⁴¹⁴ Criminal code of Malta, článek 243B, písm. a)

⁴¹⁵ Ibid., písm. b)

⁴¹⁶ Zákon používá termín „*medical practitioner*“, tedy jednotné číslo. Blíže viz Criminal code of Malta, článek 243B, písm. a)

⁴¹⁷ Pro účely maltského trestního práva jde o časový bod těhotenství, kdy je plod schopen života mimo tělo matky, a to dle aktuálního stavu lékařské praxe. Blíže viz Criminal code of Malta, článek 243B, písm. c)

⁴¹⁸ Ibid., dále Health Care Professions Act (Malta), Part VI

⁴¹⁹ Criminal code of Malta, článek 243B, písm. b), odst. i)

⁴²⁰ Ibid., odst. ii)

⁴²¹ Ibid., odst. iii)

neúměrný tlak – v případě vážných komplikací v těhotenství musí rychle posoudit, zda zdravotní komplikace může bezprostředně ohrozit život ženy, či zda je „pouze“ vážně ohroženo její zdraví, přičemž může dojít ke smrti. V případě okolnosti bezprostředního ohrožení života ženy přitom zákon používá výraz „*medical complication which may put her life at immediate risk*“⁴²², tedy „zdravotní komplikace, která může způsobit bezprostřední ohrožení jejího života“, v případě okolnosti vážného ohrožení života jde o formulaci „*medical complication which places the health of a pregnant woman in grave jeopardy which may lead to death*“⁴²³, tedy „zdravotní komplikace, která způsobují vážné ohrožení zdraví těhotné ženy, přičemž toto ohrožení může vést ke smrti“ – v případě bezprostředního ohrožení života tedy zákon požaduje, aby zdravotní komplikace takové ohrožení mohla způsobit, v případě vážného ohrožení zdraví musí dojít přímo ke způsobení takového ohrožení, přičemž ohrožení následně může vést ke smrti. Domnívám se, že posouzení míry ohrožení těhotné ženy smrtí může být s ohledem na značnou blízkost použitých formulací v praxi velmi komplikované.

Pakliže lékař konstatuje bezprostřední ohrožení života, UPT je provedeno bez stanoviska skupiny lékařů a následně je prokázáno, že šlo toliko o vážné ohrožení zdraví těhotné ženy s možným následkem smrti, vystavuje se lékař riziku trestního stíhání za nedovolené přerušování těhotenství, pokud naopak zdravotní stav ženy podcení a žena následně zemře, je opět vystaven trestněprávnímu postihu. Za absurdní považuji i to, že zákon UPT připouští pouze tehdy, je-li v konečném důsledku ohrožen život ženy – pakliže je tedy vážně ohroženo její zdraví, ovšem nikoli život, UPT provedeno být nesmí.

Oficiální statistiky počtu těhotných obyvatelek Malty, které UPT podstoupí v zahraničí, neexistují, ovšem odhaduje se, že jde přibližně o 300–400 žen ročně.⁴²⁴ Toto číslo ovšem nezahrnuje UPT způsobené potratovými pilulkami zaslanými ze zahraničí. Podstoupení zákroku v zahraničí není dostupné pro všechny ženy, a to mj. z finančních důvodů, proto se některé ženy žijící na Maltě obrací na organizace Women Help Women nebo Women on Web za účelem získání potratových pilulek.⁴²⁵ K ilegálně získaným potratovým pilulkám se těhotné ženy přející si ukončit svá těhotenství musely uchýlit zejména v době restrikcí cestování spojených s pandemií

⁴²² Criminal code of Malta, článek 243B, písm. a)

⁴²³ Ibid., písm. b)

⁴²⁴ IVERSEN, Rebecca. *300 to 400 Maltese women go abroad for an abortion each year - AD chairperson*. [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.independent.com.mt/articles/2018-02-04/local-news/300-to-400-Maltese-women-go-abroad-for-an-abortion-each-year-AD-chairperson-6736184440>

⁴²⁵ CARUANA-FINKEL, Liza. *Abortion in the time of COVID-19: perspectives from Malta*. Sexual and Reproductive Health Matters, 2020, Volume 28, Issue 1, s. 54

Covid-19,⁴²⁶ přičemž se ale s ohledem na článek 241 odst. 2 *Criminal code of Malta* vystavovaly riziku trestněprávního postihu. Specifikům potratových pilulek se blíže věnuje následující kapitola.

Aktuální legislativní situaci ohledně UPT tedy i po mírně liberalizující trestněprávní novele shledávám zcela nevhodnou. Domnívám se, že tato podoba protipotratové politiky paradoxně nejvíce dopadá na ženy s chtěným těhotenstvím. Nechtěně těhotné ženy totiž teoreticky mají možnost získat potratové pilulky či vycestovat za zákrokem do zahraničí, byť nelze opominout, že zejména s druhým jmenovaným postupem jsou nevyhnutelně spojeny zvýšené náklady, stres z podstoupení zdravotnického zákroku v cizí zemi, v některých případech i jazyková bariéra a další překážky. Ženám s chtěným těhotenstvím na Maltě ovšem hrozí, že v případě zdravotních komplikací jim s odkazem na maltský trestní zákoník nebude včas poskytnuta potřebná lékařská péče, přičemž vyhledání takové péče v zahraničí nemusí být v akutních případech možné. Vzhledem k vysoké oblíbenosti Malty jako turistické destinace se přitom toto riziko dotýká nejen žen, které v zemi dlouhodobě žijí, ale právě i turistek, které navíc o nezvykle striktní maltské aborční politice často nejsou informovány.

⁴²⁶ KWOLEK, Erin. *Alone on an Island: The Impact Of COVID-19 Containment Measures on Access to Abortion Care in Malta*. *Voices in Bioethics*, Issue 7, 2021

7 Právní aspekty nelegální farmakologické interrupce – tzv. potratových pilulek

Jak již bylo uvedeno v kapitole 3 této práce, přípravky umožňující farmakologickou interrupci byly v ČR registrovány dne 5. 6. 2013 pod názvy *Mifegyne 200 mg tablety* a *Mispregnol 400 mikrogramů tablety* a distribuce těchto tablet je v ČR omezena na poskytovatele zdravotních služeb poskytujícímu zdravotní služby formou lůžkové péče.⁴²⁷

Podstoupí-li tedy žena farmakologickou interrupci v souladu se zákonem a rozhodnutím Státního ústavu pro kontrolu léčiv, probíhá proces alespoň zčásti pod lékařským dohledem. Žena má k dispozici potřebné informace a zajištěna je i zákonnost takového UPT, neboť nesplňuje-li žena zákonné podmínky, přípravky jí jednoduše nebudou předepsány.

V dnešní době ovšem není „oficiální“, zákonem a předpisy Státního ústavu pro kontrolu léčiv presumovaná cesta k farmakologické interrupci, cestou jedinou. Na internetu jsou snadno dostupné webové stránky nabízející distribuci potratových pilulek.⁴²⁸ Jedná se o weby primárně nabízející pomoc nechtěně těhotným ženám v zemích s přísnými antiinterrupčními zákony, nicméně nelze vyloučit, že tímto způsobem může pilulky získat i žena žijící v ČR, která nechce či nemůže postoupit interrupci zákonným způsobem. Stejně tak žena může potratové pilulky získat legální cestou ve státě s liberálnějšími zákony stran používání a předpisu těchto preparátů a následně pilulky užít např. právě v ČR.

7.1 Potratové pilulky získané přes internet

Např. web <https://consult.womenhelp.org/> po zadání ČR jako lokace zájemkyni o potratovou pilulku upozorní, že v této zemi je přístup k bezpečné interrupci, ovšem zároveň sděluje, že pokud zájemkyně chce v online konzultaci pokračovat, může tak učinit. V online části procesu vyplňuje zájemkyně řadu údajů, např. datum prvního dne poslední menstruace, svůj věk, či důvod, proč se rozhodla pro ukončení těhotenství, a dále rovněž kontaktní údaje. Dotazník se rovněž zájemkyně táže, zda si je svým rozhodnutím jista, či zda se cítí být do UPT kýmkoli nucena, přičemž přizná-li zájemkyně tlak okolí, web zobrazí text „*You shouldn't be forced to have an abortion! You can contact Women Help Women if you feel you need to talk*“, tedy „*Neměla byste být k interrupci nucena! Pokud máte pocit, že si potřebujete s někým promluvit, můžete kontaktovat Women Help*“.

⁴²⁷ Státní ústav pro kontrolu léčiv. *Rozhodnutí ve věci žádosti o registraci léčivého přípravku Mifegyne 200 mg tablety, op. cit.* Dále také Státní ústav pro kontrolu léčby: *Rozhodnutí ve věci žádosti o registraci léčivého přípravku Mispregnol 400 mikrogramů tablety, op. cit.*

⁴²⁸ Např. *Women help Women is about Access, Information and Activism.* [Online] [Cit. 15.1.2024]. Dostupné z <https://consult.womenhelp.org/en/page/344/women-help-women-is-about-access-information-and-activism>.

Women“, kdy Women Help Women je organizace web provozující.⁴²⁹ Pro účely této práce jsem část konzultace se zadáním falešných údajů podstoupila, z etických důvodů jsem však v závěrečné fázi formulář neodeslala.

Dle obecných informací uvedených na webu⁴³⁰ po online konzultaci zájemkyni kontaktuje lékař pracující pro organizaci a právě on následně rozhodne o poskytnutí či neposkytnutí potratové pilulky, které jsou v diskrétním balení poštou odeslány zájemkyni. Pokud ke kontaktu zájemkyně s lékařem skutečně dojde, je ovšem otázkou, do jaké míry má lékař možnost ověřit pravdivost informací, které zájemkyně uvedla, zejména jedná-li se o stáří těhotenství. Lékař samozřejmě může pro posouzení požadovat např. zaslání zprávy od ošetřujícího gynekologa zájemkyně, ovšem zejména s ohledem na cílovou skupinu této služby – ženy v zemích, kde je UPT zcela zakázané, silně omezené či tabuizované – lze předpokládat, že se většina takových žen ve snaze nechtěné těhotenství utajit bude návštěvě svého lékaře vyhýbat.

Co se týče ceny potratových pilulek, služba není zpoplatněna, zájemkyně jsou však požádány o dar neziskové organizaci web provozující, přičemž doporučená výše daru je 75 euro.⁴³¹

Zkoumaný web, jakož i další obdobně fungující platformy,⁴³² se snaží nabídnout nechtěně těhotným ženám v zemích s omezeným přístupem k interrupcím relativně bezpečnou alternativu k neodborně a „podomácku“ provedeným zákrokům, nicméně zároveň ve snaze dosáhnout tohoto dle mého názoru velmi záslužného cíle balancují na hraně zákona.

Domnívám se, že tato služba má své opodstatnění v zemích s přísnými protiinterrupčními zákony, v Evropě např. v Polsku či na Maltě, neboť svým fungováním pomáhá alespoň částečně vymýtit společensky nebezpečnější jevy, jako zmíněná neodborně provedená UPT či v krajních případech vraždy novorozenců matkami. Právní úprava UPT v ČR ovšem patří mezi ty liberálnější a tato služba je tedy do značné míry nadbytečná a potenciálně ohrožující zájmy chráněné trestním zákoníkem. Pro sociálně slabší část populace může být rozhodujícím faktorem cena – zatímco přes zmíněné webové služby se patrně dá potratová pilulka získat i zdarma (web žádá toliko dar neziskové organizaci, zaslání pilulky však poskytnutím daru nepodmiňuje), cena zákonným způsobem provedené farmakologické interrupce se pohybuje kolem 4.000 Kč.⁴³³

⁴²⁹ *Women help Women is about Access, Information and Activism*, op. cit.

⁴³⁰ *WOMENHELP: Terms of use*. [Online]. [Cit. 18.11.2022]. Dostupné z <https://consult.womenhelp.org/en/page/343/terms-of-use>.

⁴³¹ *What donation is requested for this service?* [Online]. [Cit. 18.11.2022]. Dostupné z <https://consult.womenhelp.org/en/page/526/what-donation-is-requested-for-this-service>

⁴³² Např. *Order abortion pills online*. [Online]. [Cit. 15.1.2024]. Dostupné z <https://www.womenonweb.org/en/i-need-an-abortion>

⁴³³ *Ceník FNKV pro oblast léčebné a preventivní péče*. Gynekologicko-porodnická klinika. Umělé přerušeni těhotenství. [Online]. [Cit. 18.11.2022]. Dostupné z https://www.fnkv.cz/soubory/235/gyn_01_11_14.pdf. Dále

Pokud žena žijící v ČR prostřednictvím zkoumaného webu obdrží potratové pilulky, lze v jednání organizace dle mého názoru spatřovat znaky TČ pomoci těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství, a to s ohledem na zásadu teritoriality, neboť následek v podobě přerušení těhotenství jiným než zákonným způsobem měl nastat na území republiky.⁴³⁴

Za povšimnutí stojí, že vzhledem k tomu, že dle právního řádu Maltské republiky se na rozdíl od ČR a ostatních komparovaných zemí⁴³⁵ neaplikuje beztrestnost těhotné ženy ve vztahu k trestným činům proti těhotenství, hrozí těhotné ženě, která na Maltě užije přes internet objednanou potratovou pilulku, trest až tři roky odnětí svobody.⁴³⁶

V období mezi lednem 2013 a lednem 2018 kontaktovalo Women on Web, jednu z organizací poskytující potratové pilulky, s cílem získat potratové pilulky 465 žen žijících na Maltě.⁴³⁷ Mezi lednem 2017 a prosincem 2021 šlo již o 1090 takových žen, přičemž pilulky byly zaslány 658 z nich – ostatní ženy buď změnilý názor a rozhodly se v těhotenství pokračovat, prodělaly samovolný potrat, nebo se rozhodly za zákrokem vycestovat.⁴³⁸ I přes hrozící trestněprávní postih jde tak o poměrně často využívanou službu. Je ovšem třeba podotknout, že míra faktické aplikace trestněprávních norem v této oblasti je na Maltě velice nízká – v roce 2023 byla z podstoupení farmakologické interrupce obžalována pouze jedna žena a od roku 2000 byly za podstoupení UPT odsouzeny celkem tři další ženy, přičemž ani jedna nebyla trestána odnětím svobody.⁴³⁹ Lze zde tedy hovořit o velmi velké míře latentní kriminality.

7.2 Potratové pilulky získané legální cestou v jiných zemích

Jak bylo podrobněji uvedeno v kapitole 6 této práce, ve Francii je možné UPT farmakologickou metodou provést až do uplynutí devíti týdnů od prvního dne poslední menstruace těhotné ženy,⁴⁴⁰ jde tedy o podobnou praxi jako v ČR. Zásadní rozdíl ovšem spočívá v tom, že

také *Ceník placených služeb*. Gynekologicko-porodnická klinika FNO a LF OU. [Online]. [Cit. 18.11.2022].

Dostupné z <https://www.fno.cz/gynekologicko-porodnicka-klinika/cenik-placeny-ch-sluzeb-2>

⁴³⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, § 4 odst. 2, písm. b)

⁴³⁵ Francouzský právní řád beztrestnost těhotné ženy explicitně stanovuje pouze ve vztahu k trestnému činu dle čl. L2222-4 Code de la santé publique, nicméně jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, fakticky je beztrestnost těhotné ženy extenzivnější.

⁴³⁶ Criminal code of Malta, článek 241, odst. 2

⁴³⁷ DIMITRIJEVIC, Lara, DIBBEN, Andreana. *Women's sexual and reproductive health and rights: position paper*. Women's rights foundation. Proteus Malta Ltd, 2018, s. 15

⁴³⁸ DIBBEN, Andreana, STABILE Isabel, GOMPERTS Rebecca, et al. *Accessing abortion in a highly restrictive legal regime: characteristics of women and pregnant people in Malta self-managing their abortion through online telemedicine*. BMJ Sexual & Reproductive Health 2023; Volume 49, Issue 3, s. 178

⁴³⁹ *Woman in Malta charged in court for having abortion*. [Online]. [Cit. 18.11.2023], <https://www.theguardian.com/world/2023/jun/01/woman-malta-charged-in-court-for-having-abortion-pro-choice-condemn-rare-enforcement-total-ban-termination>

⁴⁴⁰ Code de la santé publique, článek L2212-2, odst. 2. Dále také Service public.fr – le site officiel de l'administration française. *Quels délais pour recourir à une IVG. Interruption volontaire de grossesse (IVG)*., op. cit.

v ČR dochází k podání přípravků přímo ve zdravotnickém zařízení poskytujícím zdravotní služby formou lůžkové péče, kdežto ve Francii mohou ženy potratové pilulky užít i doma.⁴⁴¹ Jednání, kdy těhotná žena obdrží potratové pilulky ve Francii, následně odcestuje např. do České republiky a zde pilulky poskytne jiné těhotné ženě, je dle mého názoru namísto kvalifikovat jako TČ pomoci těhotné ženě k nedovolenému přerušení UPT. Jak již v této práci bylo uvedeno, v Polsku byla za obdobný případ odsouzena Justyna Wydrzyńska, přičemž jiné ženě poskytla „své“ potratové pilulky,⁴⁴² byť je třeba podotknout, že dostupné zdroje se nevyjadřují k tomu, jakým způsobem Wydrzyńska pilulky získala.

V zemích s liberální potratovou legislativou nelze dle mého názoru očekávat vysokou frekvenci takové trestné činnosti, neboť pro nechtěně těhotné ženy existuje dostatek legálních možností UPT. V ojedinělých případech však k takovému postupu může dojít, neboť možnost potratit v domácím prostředí a vyhnout se tak návštěvě nemocničního zařízení může být pro některé ženy lákavá. Nemusí přitom jít o snahu „obejít systém“ z důvodu nesplnění zákonných podmínek pro UPT, roli může hrát např. stud, obava z odsouzení za rozhodnutí ukončit těhotenství ze strany nemocničního personálu či averze k nemocničnímu prostředí jako takovému.

Pakliže by pachatel potratové pilulky získané v zahraničí podal ženě bez jejího vědomí (např. lstí) nebo násilím, jednalo by se dle mého názoru o TČ nedovoleného přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy, neboť prostředkem sloužícím k takovému UPT může být i prostředek chemický.⁴⁴³ Potratové pilulky ze své podstaty směřují proti plodu, nikoli primárně proti tělu těhotné ženy, a proto by podle mě nešlo o TČ těžkého ublížení na zdraví dle §145 odst. 1, 2 písm. b) v kombinaci s §122 odst. 2 písm. g) TZ, jak bylo podrobněji uvedeno v kapitole 5.1 této práce.

⁴⁴¹ Service public.fr – le site officiel de l'administration française. *Quels délais pour recourir à une IVG. Interruption volontaire de grossesse (IVG)*. [Online]. [Cit. 19.11.2023]. Dostupné z <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1551>

⁴⁴² ŠAFOVÁ, Julie. *Jde o politický proces. Na tom, co řeknu u soudu, nezáleželo, říká potratová aktivistka Wydrzyńska*, op. cit.

⁴⁴³ ŠÁMAL, Pavel. § 159 [Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. (2023), op. cit., s. 2085, marg. č. 4

Závěr

V první kapitole této práce jsem zmapovala vývoj právní úpravy trestných činů proti těhotenství ženy od 9. století našeho letopočtu do roku 1986, pozornost byla věnována i vývoji způsobů detekce těhotenství. Přístup soudobého zákonodárce k tzv. potratovým trestným činům se vyvíjel – od laxního postoje v dobách pohanských přes postavení potratu na úroveň zabití dle Koldínova zákoníku, až po osvícenou diskuzi o příčinách vysoké potratovosti po první světové válce a snahu najít řešení tohoto problému.

Za zvláště zajímavé jsem považovala právě liberalizační snahy v době první republiky, neboť ukazují, že otázky spojené s legislativní úpravou interrupcí jsou do značné míry nadčasové – odpůrci i příznivci práva na legální interrupce používali často obdobné argumenty, jaké lze při diskuzích o UPT slyšet dodnes. Pozornost jsem také věnovala prvorepublikové rozhodovací praxi ve vztahu k okolnostem vylučujícím protiprávnost, přičemž šlo o případy ohrožení života či zdraví těhotné ženy.

Legislativní vývoj ve 20. století, zejména aplikační potíže s tzv. interrupčními komisemi, byl klíčový pro konečnou podobu *zákona č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství*, který platí i v současné době.

Druhá kapitola se věnovala definici těhotenství a časové ose ve vztahu k trestnímu právu, neboť datace stáří těhotenství může být zásadní pro správnou právní kvalifikaci nelegálního UPT. Polemizovala jsem nad otázkou, od kterého okamžiku je možné trestné činy proti těhotenství ženy spáchat, protože s ohledem na možnosti detekce raného těhotenství, způsob výpočtu stáří těhotenství a počátek těhotenství z pohledu trestního práva nejde o zcela jasný časový bod. Dospěla jsem přitom k závěru, že o kvalifikaci trestných činů proti těhotenství ženy lze uvažovat přibližně od čtvrtého týdne těhotenství. Pozornost jsem dále věnovala otázce hranice životaschopnosti plodu, která se při dnešní úrovni lékařské vědy pohybuje kolem 24. týdne těhotenství. Tato hranice v trestním zákoníku nijak nefiguruje, o zohlednění tzv. viability plodu v trestněprávní kvalifikaci jednání proti ženě v pokročilém stupni těhotenství se však pokusil Krajský soud v Ostravě v roce 2005, odvolací soud ovšem tuto konstrukci odmítl. V práci konstatuji argumentaci obou zmíněných soudů k této zajímavé otázce.

Třetí kapitola představuje přehled aktuální právní úpravy UPT, tedy již zmíněný *zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství*, a dále *vyhláška č. 75/1986 Sb., kterou se provádí zákon č. 66/1986 Sb. o umělém přerušení těhotenství*. Ačkoli se nejedná o předpisy práva trestního, trestní zákoník ve znění skutkových podstat někdy přímo odkazuje na zákon o umělém přerušení těhotenství, podrobný rozbor interrupce provedené dle zákona je tak pro komplexní posouzení

trestněprávní úpravy nezbytný. V práci popisují průběh legálního UPT včetně interrupce prostřednictvím tzv. potratových pilulek. K registraci těchto přípravků došlo v ČR v roce 2013 a právní předpisy o UPT ve vztahu k farmakologické interrupci nebyly novelizovány, nicméně Ministerstvo zdravotnictví konstatovalo soulad registrujících rozhodnutí s právním řádem ČR a tento způsob UPT je v praxi běžně realizován.

Zákonem presumovaný způsob žádosti o UPT je dle mého názoru místy administrativně složitý, a např. k otázce, který lékař je příslušný k předání žádosti o UPT, se podle mě chybně vyjadřují i orgány veřejné moci a odborná veřejnost. V této kapitole rozebírám důsledky možného administrativního pochybení z trestněprávního hlediska.

Dále se ve třetí kapitole pozastavuji nad otázkou, zda je dle citovaných předpisů přípustné provádět UPT občankám jiných členských států EU, neboť s ohledem na to, že ani jeden z předpisů neprošel novelizací v souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie, v této věci mezi odbornou veřejností nepanuje shoda. Na základě *zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím* jsem se obrátila na patnáct nemocničních zařízení s žádostí o sdělení, zda UPT občankám jiných členských států provádí, přičemž devět zařízení odpovědělo kladně, pět záporně a jedna odpověď byla nejasná. Z uvedeného vyplývá, že otázka aplikace předmětného ustanovení je stále aktuální.

S uvedeným souvisí obsah čtvrté kapitoly, která se věnuje liberalizačním i zpřísnujícím snahám o změnu právní úpravy. *Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství* a prováděcí vyhláška s ohledem na jejich stáří obsahují zastaralé formulace či zcela obsoletní ustanovení, nadto lze zmínit výše uvedenou problematiku UPT pro cizinky. Od 90. let minulého století došlo k několika pokusům o novelizaci, ty však v minulosti narazily na kontroverzní charakter problematiky interrupcí. Za zvlášť zajímavý považuji poslední návrh, který vypracovala skupina senátorů v roce 2021 a který měl vyjasnit právě otázku UPT pro občanky EU, neboť proti tomuto návrhu se vymezila i polská diplomacie. Otázka novelizace platné právní úpravy zůstává nadále otevřena a lze očekávat, že bude vzbuzovat silné emoce i v budoucnu. V závěru čtvrté kapitoly shledávám, že ačkoli by novelizace byla vhodná, nejpálčivější problém v podobě sporného výkladu ustanovení o UPT pro cizinky lze vyřešit respektováním výkladu eurokonformního, tedy že interrupce občanek jiných členských států EU v ČR jsou legální již na základě platné právní úpravy.

Pátá kapitola se věnuje jednotlivým skutkovým podstatám trestných činů proti těhotenství ženy a ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy. V práci kladu důraz zejména na vyjasnění některých pojmů, např. rozdíl mezi způsobením potratu ve smyslu výkladového ustanovení §122 odst. 2 písm. g) trestního zákoníku a umělým přerušením těhotenství dle ustanovení o trestných činech

proti těhotenství ženy. Komentářová literatura si dle mého názoru v některých bodech protirečí a v práci jsem se pokusila tyto rozpory vyjasnit mj. použitím teleologického výkladu. Podrobněji je rozebrán TČ nedovoleného přerušení těhotenství se souhlasem těhotné ženy, přičemž používám příklady z aplikační praxe a polemizuji např. nad právní kvalifikací přerušení těhotenství mimoděložního. TČ pomoci k nedovolenému přerušení těhotenství a TČ svádění k nedovolenému přerušení těhotenství jsou specifické už názvy skutkových podstat – pomoc či svádění k trestnému činu typicky nemají „vlastní“ skutkovou podstatu, nicméně v případě TČ proti těhotenství ženy tomu tak je, a to s ohledem na ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy a institut akcesority účastenství. V kapitole se věnuji mj. otázce, zda skutkovou podstatu TČ svádění k nedovolenému přerušení těhotenství naplňuje vyhrožování, přičemž na rozdíl od komentářové literatury dospívám k závěru, že nikoli.

Šestá kapitola představuje komparaci tuzemské právní úpravy s právními řády Slovenska, Polska, Francie a Malty. Slovenská právní úprava se velmi podobá úpravě české, byť se slovenskému zákonodárci podařilo novelizovat některé zastaralé formulace dosud platných předrevolučních předpisů. Rozdíl lze spatřovat ve faktické dostupnosti interrupcí, neboť na Slovensku mohou na rozdíl od ČR tzv. výhradu svědomí uplatňovat zdravotnická zařízení jako celek, přičemž tohoto práva dle dostupných dat nemalé množství zařízení využívá a UPT odmítá provádět. Slovensko také ve srovnání s ČR zaujalo zcela odlišný přístup k otázce potratových pilulek, přičemž farmakologická interrupce se ve Slovenské republice neprovádí z důvodu chybějící úpravy v právním řádu. Legislativní situace této problematiky je přitom podobná té v ČR.

Polská republika jako katolická země je svým konzervativním přístupem k UPT již notoricky známá – i v českých médiích se objevují příběhy polských žen s chtěným těhotenstvím, které zemřely v důsledku nedostatečné zdravotnické péče v souvislosti s přísnými protipotratovými zákony, a to přestože je v zemi UPT při ohrožení života ženy legální, problém totiž představuje aplikační praxe. Lékaři někdy v obavách z trestněprávního postihu potřebný zákrok odkládají, a dochází tak bohužel k fatálním následkům. V práci popisuji příběhy konkrétních těhotných žen, přičemž jedna z nich zemřela v nemocnici zhruba 30 km od českých hranic, což ilustruje relevanci problematiky i pro české prostředí.

Francie v rámci komparovaných zemí představuje nejliberálnější úpravu, přičemž jako v jediné z těchto zemí lze zákonným způsobem interrupci absolvovat i v domácím prostředí, a to prostřednictvím potratových pilulek, což považuji za pozitivní jev, neboť zákonodárce pružně

reaguje na vývoj v oblasti lékařské vědy. Mírnější je i úprava trestněprávní. Negativum francouzské úpravy spatřuji v nejasnosti některých formulací v dotčených právních předpisech.

Úprava UPT v Maltské republice je pak ještě přísnější než v Polsku – trestněprávní postih hrozí za jakékoli UPT, pokud není ohrožen život těhotné ženy, přičemž v tomto případě musí být pro zákonnost interrupce splněna řada podmínek. Tato výjimka je navíc v maltském právním řádu zakotvena velmi krátce – až do června 2023 maltské zákony explicitně nepřipouštěly přerušeni těhotenství ani v situaci, kdy těhotné ženě v souvislosti s těhotenstvím hrozila smrt. Malta také jako jediná z komparovaných zemí nepřiznává těhotné ženě beztrestnost ve vztahu k jednání proti vlastnímu těhotenství. Maltská republika je zároveň populární turistickou destinací, přísně nastavená pravidla pro UPT ze zdravotních důvodů tak dopadají i na těhotné turistiky.

Sedmá kapitola práci uzavírá, věnuje se přitom tématu tzv. potratových pilulek, tedy farmakologickému způsobu UPT. Kromě zákonného způsobu, který jsem podrobněji popsala v kapitole třetí, lze tyto přípravky získat i ilegálně, a to poměrně snadným způsobem. Jedním ze způsobů je získání pilulek přes internet, přičemž tuto službu zaštiťují organizace zaměřené na pomoc těhotným ženám v silně konzervativních zemích a pilulky lze patrně sehnat i zdarma. Potratové pilulky je také možné legálně získat v zemi s liberálnější úpravou, např. ve Francii, a následně dovézt do jiného státu. V poslední kapitole práce rozebírám tyto jevy z trestněprávního hlediska, přičemž s ohledem na ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy se jedná především o trestný čin pomoci k nedovolenému přerušeni těhotenství. Pakliže však interrupci pomocí potratových pilulek zaslaných ze zahraničí podstoupí žena na Maltě, s ohledem na absenci ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy se taková žena dopouští trestného činu, přičemž v praxi tato trestná činnost dle dostupných dat vykazuje vysokou míru latence.

Ze závěrečných dvou kapitol vyplynulo, že i v rámci Evropské unie je právní úprava interrupcí a trestněprávních postihů velmi rozmanitá. Zároveň lze dle mého názoru uzavřít, že přísná protipotratová politika má značný dopad nejen na nechtěně těhotné ženy, ale i ženy s těhotenstvím chtěným, neboť jak ilustrují případy Malty a Polska, v těchto zemích může být v případě zdravotních komplikací v těhotenství ohrožen jejich život. V případě Malty je navíc tato situace umocněna rizikem trestněprávního postihu pro těhotnou ženu podstoupivší interrupci, a to i např. ze zdravotních důvodů, což považuji za nepřipustné.

Seznam zkratek

UPT – umělé přerušení těhotenství

ZoUPT – zákon o umělém přerušení těhotenství

VoUPT – vyhláška o umělém přerušení těhotenství

ČLK – Česká lékařská komora

MZdr – Ministerstvo zdravotnictví

ZoTOPO – zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

TČ – trestný čin

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury:

Monografie:

- TAUCHEN, Jaromír a Karel SCHELLE. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-248-8.
- VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8.
- MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.
- ADAMOVÁ, Karolina a Ladislav SOUKUP. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-271-4.
- NIKŠOVÁ, Gabriela. *Nedovolené prerušenie tehotenstva v československom trestnom práve*. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1971. Problémy a úvahy.
- HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL. *Porodnictví*. 3., zcela přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4529-9
- ROZTOČIL, Aleš a Pavel BARTOŠ. *Moderní gynekologie*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2832-2.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012
- HAVRÁNEK, F. *Interruptio graviditatis*. Praha: Avicenum – zdravotnické nakladatelství, 1982,
- JURČÍKOVÁ, Vanda. *Závažné rozhodnutí: československý zákon o přerušení těhotenství*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1960.
- ADAMOVÁ, Karolina, Antonín LOJEK, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 2017., ISBN 978-80-7432-749-0.
- KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky
- TINKOVÁ, Daniela. *Hřích, zločin, šílenství v čase odkouzlování světa*. Praha: Argo, 2004. Každodenní život. ISBN 80-7203-565-7.

- VOJÁČEK, Ladislav a Karel SCHELLE. *Repetitorium českých právních dějin do roku 1945*. Ostrava: Key Publishing, 2008. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-69-4.
- VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních. GENERÁLNÍ REJSTŘÍKY k ročníkům XI-XV (1929-33) a PLENÁRNÍ USNESENÍ z let 1919-1933*. Praha: Právnícké vydavatelství, 1931.
- BABKA, Lukáš, VOREL, Jaroslav a Alena ŠIMÁNKOVÁ, ed. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. ISBN 80-86621-05-7.
- ČERNÝ, Milan a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní úprava umělého přerušení těhotenství*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-60-2.
- HAJN Alois. *Ženská otázka v letech 1900-1920: Retrospektiva a kulturně historický dokument*. Praha: Pokrok, 1939.
- SOLNAŘ V., *Zločinnost v zemích českých v letech 1914-1922 s hlediska kriminální etiologie a reformy trestního práva*. Praha: Knihovna sborníku věd právních a státních, 1931.
- RYS, Vladimír. *Je potrat vraždou?* Praha: Nakladatelství Volné myšlenky, 1933.
- BAHOUNEK, Jiří. *Čtyři pohledy na interrupci*. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-09-0.
- LENDEROVÁ, Milena. *Ženy s kufříkem a nadějí: porodní báby a asistentky v českých zemích od poloviny 19. do poloviny 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4475-2.
- BRUPBACHER, F. *Mateřské štěstí a vyhnání plodu*. Praha: Komunistické knihkupectví a nakladatelství, 1926.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, [2009]-. Glosátor. ISBN 978-80-87212-22-6.
- STRAŇÁK, Zbyněk, JANOTA, Jan. *Neonatologie*. 2., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Mladá fronta, 2015. Aeskulap. ISBN 978-80-204-3861-4.
- ŠČERBA, Filip a kol.. *Trestní zákoník: komentář*. [Praha]: C.H. Beck, [2020]. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-807-8.

- DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexandr a kolektiv. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), ISBN 978-80-7478-790-4.
- NOVOTNÝ, Oto, VOKOUN, Rudolf, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, ISBN 978-80-7357-509-0.
- DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2012. ISBN 978-80-7330-214-6.
- ROB, Lukáš, Alois MARTAN a Pavel VENTRUBA. *Gynekologie*. Třetí, doplněné a přepracované vydání. Praha: Galén, [2019]. ISBN 978-80-7492-426-2.
- NOVOTNÝ, Oto, VANDUCHOVÁ, Marie, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-509-0.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3.
- ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon – Velký komentár*. 5. aktualizované vydanie. Žilina: Eurokódex, 2020. ISBN 978-80-8155-096-6
- KLÁTIK, Jaroslav. *Trestné právo hmotné*. Slovenské učebnice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-726-9.
- STIFFEL, Harald, TOMAN, Pavol, SAMÁŠ, Ondrej. *Trestný zákon. Stručný komentár*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Wolters Kluwer (Iura Edition), 2010. ISBN 978-80-8078-370-9
- National Statistics Office, Malta. *Census of population and housing 2021. Final report. Population, Migration and Other Social Characteristics*. Valletta: National Statistics Office, Malta, 2023. ISBN: 978-9918-605-14-9
- DIMITRIJEVIC, Lara, DIBBEN, Andreana. *Women's sexual and reproductive health and rights: position paper*. Women's rights foundation. Proteus Malta Ltd, 2018
- JACOPIN, Sylvain. *Droit pénal général*. Paris: Ellipses, Tout-en-un droit, 2021. ISBN: 9782340-057036
- CROCQ, Jean-Christophe. *Le guide pénal. Le guide des infraction*. 23e édition. Paris: Éditions Dalloz, 2022. ISBN: 978-2-247-20858-6

- MARKUS, Jean-Paul, CRISTOL, Danièle, PEIGNÉ Jérôme, AUTIER, Elisabeth. *Code de la santé publique. Annoté. Commenté en ligne*. 36e édition. Paris: Éditions Dalloz, 2022. ISBN: 978-2-247-21455-6
- GARDOCKI, Lech. *Prawo karne. 11. wydanie*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2005. ISBN: 83-7387-883-1
- MICHALSKI, Bogusław. In: WĄSEK, Andrzej, FLEMMING, Marian, MICHALSKI, Bogusław, RADECKI, Wojciech, STEFAŃSKI, Ryszard, WARYLEWSKI, Jarosław, WOJCIECHOWSKA, Janina, WOJCIECHOWSKI, Janusz. *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117-221*. Tom I, 3. wydanie. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2006. ISBN: 83-7387-980-3

Články v odborných časopisech a sbornících:

- ODEHNALOVÁ, Jana. *Je (trestně)právní ochrana nascitura dostatečná?*. Trestněprávní revue, 2021, č. 2
- HÁLA, Rudolf. *Těhotenské testy*. PharmaNEWS, 2009, č. 4
- ZLATOHLÁVKOVÁ, Blanka. *Aktuální data mortality a dlouhodobého vývoje dětí narozených na hranicích viability*. Actual Gyn., 2014, č.6
- MÁCA, Miloš. *Vy se ptáte, právník odpovídá*. Tempus Medicorum. Časopis České lékařské komory. Roč. 25, č. 2/2016,
- *Ombudsman žádá úpravu zákona o interrupcích cizinek v Česku. Názor prezidenta ČLK Milana Kubka*. Tempus Medicorum. Časopis České lékařské komory, Roč. 30, č. 11/2021
- FANTA, Michael. *Postkoitální antikoncepce*. Interní Medicína, 2002; č. 4(8)
- VALC, Jakub. *Ochrana embrya a plodu v trestním a občanském právu*. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2021, č. 1
- MALÝ, Jan. *Ne/přičitatelnost některých trestných činů proti životu a zdraví právnické osobě*. Právní rozhledy, 2020, č. 10
- SMAŽINKA, M. *Ektopická gravidita, možnost diagnostiky a léčby*. Moderní babictví, č. 11, 2006
- KWOLEK, Erin. *Alone on an Island: The Impact Of COVID-19 Containment Measures on Access to Abortion Care in Malta*. Voices in Bioethics, Issue 7, 2021

- DIBBEN, Andreana, STABILE Isabel, GOMPERTS Rebecca, et al. *Accessing abortion in a highly restrictive legal regime: characteristics of women and pregnant people in Malta self-managing their abortion through online telemedicine*. *BMJ Sexual & Reproductive Health* 2023; Volume 49, Issue 3
- CIOFFI, Andrea, CECANNECCHIA, Camilla, CIPOLLONI, Luigi, SANTURRO, Alessandro, CIOFFI, Fernanda. *The Importance of the International Community in Protecting the Right to Abortion: The Cases of Malta and of the US Supreme Court*. *Healthcare*, 2023, Volume 11, Issue 4
- CARUANA-FINKEL, Liza. *Abortion in the time of COVID-19: perspectives from Malta*. *Sexual and Reproductive Health Matters*, 2020, Volume 28, Issue 1
- VAVRUŠOVÁ, Lenka. *Zákaz potratů v Polsku*. *Bulletin pro lidská práva a demokracii*. Listopad 2016, č. 9, roč. VIII.,
- NAMYSŁOWSKA-GABRYSIAK, Barbara. *Błąd lekarski czy niepowodzenie w leczeniu?* *Prawo i Medycyna*, 3/2005, 20, vol. 7,

Seznam použitých internetových zdrojů

- Inzerce produktu GS Mamatest Těhotenský test 2 ks ČR/SK. [Online]. [Cit. 26.2.2023]. Dostupné z https://www.benu.cz/gs-mamatest-tehotensky-test-2-ks-cr-sk?utm_campaign=freelistings&utm_medium=organic&utm_source=google&utm_term=GS+Mamatest+T%C4%9Bhotensk%C3%BD+test+2+ks+%C4%8CR%2FSK&gclid=Cj0KQCQiAo-yfBhD_ARIsANr56g6jvAo-Gztr-tW-BkDQnOtlNsrcRsjLquMvRqZIZmTwjZr1XBJr3MsaAjPaEALw_wcB
- SHIELDS, Jesslyn. *Ancient Egyptian Pregnancy Test Survived Millennia Because It Worked*. [Online]. [Cit. 26.2.2023]. Dostupné z https://science.howstuffworks.com/life/biology-fields/ancient-egyptian-pregnancy-test-survived-millenia-because-it-worked.htm?srch_tag=svhhe62t4z2ia7qdlrltipdn4lhq6ntc
- DE CAPUA, Maria, CHARLTON, David. *Pregnancy Testing Through the Ages. How Lateral Flow Technology Re-Invented the Modern Home Pregnancy Kit*. [Online]. [Cit. 26.2.2023]. Dostupné z <https://www.aacc.org/cln/cln-industry-insights/2020/pregnancy-testing-through-the-ages>.

- DE COSTA, Caroline, KLOSS, Tony. *Rabbits, mice and toads: testing for pregnancy*. [Online]. [Cit. 26.2.2023]. Dostupné z <https://www.ogmagazine.org.au/19/2-19/rabbits-mice-toads-pregnancy-test/>
- Inzerce produktu Clearblue ULTRA ČASNÝ těhotenský test. ([Online]. [Cit. 26.2.2023]. Dostupné z https://www.drmax.cz/clearblue-ultra-casny-tehotensky-test-1ks?gclid=Cj0KCQiAo-yfBhD_ARIsANr56g5W5tN66G1jyIVH1p_qcYv3DVy3HwEUhO30jwNSRIgaWoGK9gJhwQgaAi83EALw_wcB
- *Survival of the Tiniest*. [Online]. [Cit. 13.6.2023]. Dostupné z https://www.nichd.nih.gov/about/org/od/directors_corner/prev_updates/preterm-births-Feb2022
- VLČKOVÁ, Tereza. *Antikoncepce zdarma? Někde běžně, v Česku pojišťovny nepřispívají téměř nic*. [Online]. [Cit. 12.6.2023]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/antikoncepce-zdarma-irsko-cesko-francie.A221001_154809_domaci_vlc.
- ANDERSON, Jackie. GHAFFARIAN, Kenn R. *Early Pregnancy Diagnosis*. [Online]. [Cit. 13.6.2023]. Dostupné z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK556135/>.
- *Vyjádření Ministerstva zdravotnictví k rozhodnutí Státního ústavu pro kontrolu léčiv o registraci přípravků s obsahem léčivé látky mifepriston a misoprostol* ze dne 26.6.2013. [Online]. [Cit. 12.11.2023]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/vyjadreni-ministerstva-zdravotnictvi-k-rozhodnuti-statniho-ustavu-pro-kontrolu-leciv-o-registraci-pripravku-s-obsahem-lecive-latky-mifepriston-a-misoprostol/>
- BERNARDOVÁ, Aneta. *Potraty občanek EU jsou v Česku legální. Ví to Senát?* [Online]. [Cit. 23.6.2023]. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/potraty-obcanek-eu-jsou-v-cesku-legalni-vi-senat>
- POLICAR, Radek. *Proč je provedení umělého přerušení těhotenství občance Evropské unie v souladu s právním řádem platným na území České republiky?* [Online]. [Cit. 23.6.2023]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/proc-je-provedeni-umeleho-preruseni-tehotenstvi-obcance-evropske-unie-v-souladu-s-pravnim-radem-platnym-na-uzemi-ceske-republiky/>
- *Prohlášení Ministerstva zdravotnictví k otázce provádění interrupcí u cizinek*. [Online]. [Cit. 23.6.2023]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/tiskove-centrum-mz/prohlaseni-ministerstva-zdravotnictvi-k-otazce-provadeni-interrupci-u-cizinek/>

- *Lékaři a úředníci se neshodnou, zda mohou cizinky v České republice podstoupit interrupci.* [Online]. [Cit. 23.6.2023]. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1985656-lekari-a-urednici-se-neshodnou-zda-mohou-cizinky-v-ceske-republice-podstoupit>
- LAUDER, Silvie. *Vyjasnění podmínek interrupcí pro Polky se opět odkládá.* [Online]. [Cit. 26.6.2023]. Dostupné z <https://www.respekt.cz/agenda/vyjasneni-podminek-interrupci-pro-polky-se-opet-odklada>.
- Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Aktualizované výkladové stanovisko k právním aspektům provedení umělého přerušení těhotenství na žádost cizinek přicházejících v rámci současné migrační vlny z Ukrajiny.* [Online]. [Cit. 23.10.2023]. Dostupné z https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2022/03/vykladove_stanovisko_MZ_interupce_aktual_18052022.pdf
- Český statistický úřad. *Demografická ročenka České republiky – 2022. E.03 Potraty podle vzdělání ženy, státního občanství ženy, počtu živě narozených dětí ženě, rodinného stavu ženy a druhu potratu.* [Online]. [Cit. 23.10.2023]. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/191186471/13006723e03.pdf/f86091a1-d61d-4fa1-ac32-22178301edf4?version=1.1>
- *Hodnosti a funkce diplomatů.* Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. [Online]. [Cit. 23.6.2023]. Dostupné z https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/hodnosti_a_funkce_diplomatu_objasneni.html
- LAUDER, Silvie. *Neulehčujte Polkám potraty v Česku, píše velvyslanectví v Praze Ministerstvu zdravotnictví.* [Online]. [Cit. 26.6.2023]. Dostupné z <https://www.respekt.cz/agenda/neulehcuje-polkam-potraty-v-cesku-pise-ministerstvu-zdravotnictvi-ambasada>.
- *Příbalový leták k přípravku Postinor-2.* [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.pribalovy-letak.cz/1108-postinor-2>
- *Plan B One-Step (1.5 mg levonorgestrel) Information.* [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.fda.gov/drugs/postmarket-drug-safety-information-patients-and-providers/plan-b-one-step-15-mg-levonorgestrel-information>
- VRETTAKOS, Christina, BAJAJ, Tushar. *Levonorgestrel.* [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK539737/>

- Státní ústav pro kontrolu léčiv (SÚKL). *Přehled léčiv obsahujících účinnou látku levonorgestrel*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://prehledy.sukl.cz/prehled_leciv.html#
- SÚKL. *Změna výdeje léčivých přípravků POSTINOR-2 a ESCAPELLE v lékárnách*. [Online] [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.sukl.cz/lekarny/zmena-vydeje-lecivych-pripravku-postinor-2-a-escapelle-v>
- *Ministerstvo práce spolupracuje s Hnutím pro život, od výroků o znásilněných ženách se distancuje*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://denikn.cz/minuta/858547/>.
- *Jurečkovi radí hnutí odmítající potraty i menšiny. Alarmující, říká politolog*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/poradci-ministerstva-organizace-poradenstvi-odborne-skupiny-poslanci.A220513_061317_domaci_vank
- *Výzva k odvolání Aliance pro rodinu ze struktur státu adresovaná premiéru Fialovi, ministru Jurečkovi, ministru Blažkovi, poslanci Královi ze dne 27.6.2023*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://twitter.com/Jakub0Maly/status/1673564314387488771?t=-e3-0lORXELha7CLKUOwKA&s=19>
- *Ukončete spolupráci s Aliancí pro rodinu, píší členové církvi vládě*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vyzva-odvolani-aliance-pro-rodinu-poradci-ministerstvo-clenove-cirkvi.A230627_093744_domaci_vank.
- PATOČKOVÁ, Tereza. *Hnutí pro život odsoudilo české dodávky antikoncepce znásilněným Ukrajinčankám. Chcete, aby odnosily děti okupantů, zní od Pirátů*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://refresher.cz/113160-Hnuti-pro-zivot-odsoudilo-ceske-dodavky-antikoncepce-znasilnenym-Ukrajinkam-Chcete-aby-odnosily-deti-okupantu-zni-od-Piratu>
- DOLEŽAL, Jiří X. *Hnutí Pro život ČR propaguje nesmysly o mimoděložním těhotenství*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://www.forum24.cz/hnuti-pro-zivot-cr-propaguje-nesmysly-o-mimodeloznim-tehotenstvi/?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu
- VÁCLAVÍKOVÁ, A., BAŘINOVÁ, D. *Mimoděložní těhotenství (graviditas extrauterina)*. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://www.lf.upol.cz/fileadmin/userdata/LF/hippokratuv_dum/obory/Por_Gyn_Neonat/Mimodelozni_tehotenstvi.pdf

- RYCHLÍKOVÁ, Apolena. *Hnutí Pro život hlásá, že lze „posunout“ embryo z mimoděložního těhotenství. Těhotné touto lží ohrožuje.* [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://a2larm.cz/2022/06/hnuti-pro-zivot-hlasa-ze-lze-posunout-embryo-z-mimodelozniho-tehotenstvi-tehotne-touto-lzi-ohrozuje/>.
- Příspěvek na stránce „Senátor Ondřej Šimětka“ ze dne 1.6.2022 na sociální síti Facebook. [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0eFu4AxCt4jGGeXA6aSMZiUKVLBX8KZUUP32zSrfriakwcN5a5wvqDeD6u7xU9eKl&id=111998407283880
- *Treatment. Ectopic pregnancy.* [Online]. [Cit. 28.6.2023]. Dostupné z <https://www.nhs.uk/conditions/ectopic-pregnancy/treatment/>
- ŘÍHOVÁ, Karin. *Zamyšlení nad ochranou lidského plodu v trestním právu.* Právní prostor, [Online] [Cit.29.6.2023]. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/zamysleni-nad-ochranou-lidskeho-plodu-v-trestnim-pravu>
- Velký lékařský slovník online. *Revize.* [Online]. [Cit. 8.10.2023]. Dostupné z <https://lekarske.slovniky.cz/lexikon-pojem/revize-1>
- Velký lékařský slovník online. *Laparoskopie.* [Online]. [Cit. 8.10.2023]. Dostupné z <https://lekarske.slovniky.cz/pojem/laparoskopie>.
- Příbalový leták k přípravku Postinor-2. [Online] [Cit. 19.10.2023]. Dostupné z <https://www.pribalovy-letak.cz/1108-postinor-2>.
- Štátny ústav pre kontrolu liečiv. *Detail lieku Postinor-1 1,5 mg orodispergovateľná tableta.* [Online] [Cit. 19.10.2023]. Dostupné z https://www.sukl.sk/hlavna-stranka/slovenska-verzia/pomocne-stranky/detail-lieku?page_id=386&lie_id=9609D
- Štátny ústav pro kontrolu léčiv. *Brožura o antikoncepci – informace pro pacientky užívající perorální izotretinoin.* [Online] [Cit. 19.10.2023]. Dostupné z https://www.sukl.cz/file/85832_1_1
- Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. *Odborné stanovisko podľa ustanovenia § 1 ods. 2 písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.* [Online] [Cit. 25.10.2023]. Dostupné z <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/2019-2-Odborne-stanovisko-diskriminacie-ustanovenia-vykonavacieho-prepisu-k-zakonu-o-umelom-preruseni-tehotenstva.pdf>
- HOLUBOVÁ, Barbora, MESOCHORITISOVÁ, Adriana, JOJART, Paula. *Hlavné zistenia z výskumu: Dostupnosť služieb reprodukčného zdravia na Slovensku* Správa o

- poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, Možnosť voľby 2021.* [Online] [Cit. 25.10.2023]. Dostupné z <https://moznostvolby.sk/wp-content/uploads/2021/09/Hlavn%C3%A9-zistenia-z-v%C3%BDskumu.pdf>
- Národná rada Slovenskej republiky. *Detaily návrhu zákona.* [Online] [Cit. 8.11.2023]. Dostupné z <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=8290>.
 - Národná rada Slovenskej republiky. *Detaily návrhu zákona.* [Online] [Cit. 8.11.2023]. Dostupné z <https://www.nrsr.sk/web/Page.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=7827>
 - *Poslanci odmietli legalizovanie potratovej tabletky, ktoré navrhovala SaS.* [Online] [Cit. 12.11.2023]. Dostupné z <https://dennikn.sk/minuta/3426561/>
 - LEGIŻLAZZJONI MALTA. *Criminal code of Malta.* [Online] [Cit. 12.11.2023]. Dostupné z <https://legislation.mt/eli/cap/9/eng/pdf>
 - National Statistics Office, Malta. *Inbound Tourism: June 2023.* [Online] [Cit. 13.11.2023]. Dostupné z <https://nso.gov.mt/inbound-tourism-june-2023/>
 - *US woman denied termination in Malta: 'I was terrified'.* [Online] [Cit. 13.11.2023]. Dostupné z <https://www.bbc.com/news/world-61959825>
 - CACCIOTTOLO, Diana. *Why is Malta's move to ease total abortion ban so divisive?* [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.context.news/socioeconomic-inclusion/why-is-maltas-move-to-ease-total-abortion-ban-so-divisive>
 - PRUDENTE, Andrea. *How Malta's abortion ban put my life at risk.* [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.context.news/socioeconomic-inclusion/opinion/how-maltas-abortion-ban-put-my-life-at-risk>
 - *Read in full: The changes to Bill 28 that allow abortion under strict rules.* [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://timesofmalta.com/articles/view/read-full-the-changes-bill-28-allow-abortion-strict-rules.1039503>.
 - European Parliamentary Forum for Sexual and Reproductive Rights. *EPF Expresses Deep Concern for Malta's Abortion Legislation.* [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.epfweb.org/node/1005>
 - IVERSEN, Rebecca. *300 to 400 Maltese women go abroad for an abortion each year – AD chairperson.* [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.independent.com.mt/articles/2018-02-04/local-news/300-to-400-Maltese-women-go-abroad-for-an-abortion-each-year-AD-chairperson-6736184440>

- *'If you love or are a woman, don't go to Malta,' say couple in abortion drama.* [Online] [Cit. 17.11.2023]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/global-development/2022/jun/28/if-you-love-or-are-a-woman-dont-go-to-malta-say-couple-in-abortion-drama#top>
- *Woman in Malta charged in court for having abortion.* [Online]. [Cit. 18.11.2023]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/world/2023/jun/01/woman-malta-charged-in-court-for-having-abortion-pro-choice-condemn-rare-enforcement-total-ban-termination>
- *What donation is requested for this service?* [Online]. [Cit. 18.11.2022]. Dostupné z <https://consult.womenhelp.org/en/page/526/what-donation-is-requested-for-this-service>
- *Ceník FNKV pro oblast léčebné a preventivní péče. Gynekologicko-porodnická klinika. Umělé přerušování těhotenství.* [Online]. [Cit. 18.11.2022]. Dostupné z https://www.fnkv.cz/soubory/235/gyn_01_11_14.pdf.
- *Ceník placených služeb. Gynekologicko-porodnická klinika FNO a LF OU.* [Online]. [Cit. 18.11.2022]. Dostupné z <https://www.fno.cz/gynekologicko-porodnicka-klinika/cenik-placenyh-sluzeb-2>
- Service public.fr – le site officiel de l'administration française. *Quels délais pour recourir à une IVG. Interruption volontaire de grossesse (IVG).* [Online]. [Cit. 19.11.2023]. Dostupné z <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1551>
- Ministère de la Santé et de la Prévention. *La téléconsultation.* [Online]. [Cit. 21.11.2023]. Dostupné z <https://sante.gouv.fr/soins-et-maladies/prises-en-charge-specialisees/telesante-pour-l-acces-de-tous-a-des-soins-a-distance/article/la-teleconsultation>
- *L'IVG, ou avortement, par voie médicamenteuse.* [Online]. [Cit. 21.11.2023]. Dostupné z <https://ivg.gouv.fr/livg-ou-avortement-par-voie-medicamenteuse>
- *Point de droit sur l'IVG en France.* [Online] [Cit. 2.12.2023]. Dostupné z <https://www.lextenso-etudiant.fr/culture-juridique/point-de-droit-sur-l%E2%80%99ivg-en-france>
- *Działaczki ADT.* [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://adt.pl/o-nas/#mozesz-nam-zaufac>
- *"Winna". Zapadł wyrok w sprawie aktywistki oskarżonej o pomoc w dokonaniu aborcji.* [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Winna>

[Zapadl-wyroek-w-sprawie-aktywistki-oskarzonej-o-pomoc-w-dokonaniu-aborcji-8505090.html](https://www.cnn.com/2023/03/15/europe/poland-abortion-activist-justyna-wydrzyńska-intl-hnk/index.html)

- KENNEDY, Niamh. *Polish court convicts rights activist for supplying pregnant woman with abortion pills*. [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://edition.cnn.com/2023/03/15/europe/poland-abortion-activist-justyna-wydrzyńska-intl-hnk/index.html>
- Poland: *Conviction of activist prosecuted for aiding an abortion offers “chilling snapshot” of future*. [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/03/poland-conviction-of-activist-prosecuted-for-aiding-an-abortion-offers-chilling-snapshot-of-future/>.
- European Parliamentary Forum for Sexual & Reproductive Rights. EPF strongly condemns the verdict in the case of Justyna Wydrzyńska. [Online]. [Cit. 6.1.2024]. Dostupné z <https://www.epfweb.org/sites/default/files/2023-03/EPF%20Statement%20Justyna%20Wydrzyńska.pdf>
- HRDINOVÁ, Anna. *Můj případ vláda rozhodla předem. Pomáhat je ale lidské, říká aktivistka*. [Online]. [Cit. 7.1.2024]. Dostupné z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-stredni-evropa-muj-pripad-vlada-rozhodla-predem-pomahat-je-ale-lidske-rika-aktivistka-238653?noredirect=1>
- ŠAFOVÁ, Julie. *Jde o politický proces. Na tom, co řeknu u soudu, nezáleželo, říká potratová aktivistka Wydrzyńska*. [Online]. [Cit. 7.1.2024]. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/justyna-wydrzyńska-polsko-aktivistka-potraty-rozhovor_2304021457_afo
- Velký lékařský slovník online. *Ulcerózní kolitida*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://lekarske.slovniky.cz/pojem/ulcerozni-kolitida>
- Velký lékařský slovník online. *Sepse*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://lekarske.slovniky.cz/pojem/sepse>
- Velký lékařský slovník online. *Septický šok*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://lekarske.slovniky.cz/pojem/septicky-sok>
- VANDOORNE, Saskya, BELL, Melissa. *Poland has some of the strictest abortion laws in Europe. Izabela Sajbor’s family say those laws are responsible for her death*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://edition.cnn.com/2022/06/28/europe/poland-abortion-law-izabela-sajbor-death-intl-cmd/index.html>

- WESTFALL, Sammy. *Poland's abortion law under scrutiny after pregnant woman dies in hospital*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.washingtonpost.com/world/2021/11/03/abortion-law-poland-debate/>
- *Poland abortion ban victim's family says 'nobody cared about her life'*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.euronews.com/my-europe/2022/11/17/nobody-cared-about-her-life-family-of-polish-abortion-ban-victim-speak-out>
- PAMULA, Anna. *6 Stories Show the Human Toll of Poland's Strict Abortion Laws*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://time.com/6320172/poland-abortion-laws-maternal-health-care/>
- Mapy.cz – ruční měření vzdálenosti mezi bodem na česko-polských hranicích v blízkosti Karviné a nemocnicí v Pszczyně, naměřena vzdálenost 27,25 km. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://mapy.cz/zakladni?mereni-vzdalenosti&rm=9qvlqxWgsw9rtxnxXO5l&x=18.9408002&y=49.9744434&z=10>
- Mapy.cz – ruční měření vzdálenosti mezi Nemocnice Karviná-Ráj a nemocnicí v Pszczyně, naměřena vzdálenost 31,2 km. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://mapy.cz/zakladni?mereni-vzdalenosti&rm=9qnu.xW3Ku9rtxnxXO5l&x=18.9138210&y=49.9699601&z=14>
- SOUSA, Natalie. *Nemohla na potrat, zemřela. „Máte na rukou krev“ viní polskou vládu pozůstalí*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-nemohla-na-potrat-zemrela-mate-na-rukou-krev-vini-polskou-vladu-pozustali-186809>
- *Polish state has 'blood on its hands' after death of woman refused an abortion*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/global-development/2022/jan/26/poland-death-of-woman-refused-abortion>
- FARON, Dariusz. *Śmierć ciężarnej Doroty. Kolejne fakty w sprawie*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://wiadomosci.wp.pl/smierc-ciezarnej-doroty-kolejne-fakty-w-sprawie-6907043320941536a>
- Chancellery of the Prime Minister. *President Andrzej Duda appoints Prime Minister Donald Tusk and a new Council of Ministers*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://www.gov.pl/web/primeminister/president-andrzej-duda-appoints-prime-minister-donald-tusk-and-a-new-council-of-ministers>
- *Polská opozice chce po osmi letech do vlády. Nabízí liberálnější hodnoty či sblížení s EU*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z

<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/polska-opozice-chce-po-osmi-letech-do-vlady-nabizi-liberalnejsi-hodnoty-ci-sblizeni-s-eu-2913>

- National Electoral Commission. *Polish Parliamentary Elections 2023*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://wybory.gov.pl/sejmsenat2023/en>
- *Polsko má novou vládu. Tusk a jeho ministři složili přísahu prezidentu Dudovi*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/donald-tusk-andrzej-duda-vlada-prisaha-polsko-varsava_2312131201_elev
- GRIM, Jakub. *Polské volby byly opožděným hlasováním o potratech. Vláda PiS se po osmi letech unavila, říká odborník*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/jan-skvrnak-rozhovor-polsko-vlada-volby-pis-tusk-potrasy_2310171203_jgr.
- *Kaczyńského porazily ženy. Jak zákaz interrupcí zamával s polskými volbami*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/polsko-volby-zeny-interruptce-zakaz.A231017_214110_zahranicni_vlc.
- CZUCHNOWSKI, Wojciech. *Aborcja, Kamiński, Wąsik i inne... Streszczamy wywiad Tuska w 14 punktach*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://wyborcza.pl/7,75398,30590470,aborcja-kaminski-wasik-i-inne-streszczamy-wywiad-tuska-w.html>.
- *Koalicja Obywatelska złoży projekt legalnej aborcji do 12. tygodnia ciąży*. [Online]. [Cit. 13.1.2024]. Dostupné z <https://tvn24.pl/polska/donald-tusk-koalicja-obywatelska-zlozy-projekt-legalnej-aborcji-do-12-tygodnia-ciazy-7720829>.
- *Women help Women is about Access, Information and Activism*. [Online] [Cit. 15.1.2024]. Dostupné z <https://consult.womenhelp.org/en/page/344/women-help-women-is-about-access-information-and-activism>.
- *WOMENHELP: Terms of use*. [Online]. [Cit. 18.11.2022]. Dostupné z <https://consult.womenhelp.org/en/page/343/terms-of-use>.
- *Order abortion pills online*. [Online]. [Cit. 15.1.2024]. Dostupné z <https://www.womenonweb.org/en/i-need-an-abortion>

1 Seznam použitých právních předpisů

- Gesetzbuch über Verbrechen und schwere Polizey-Uebertretungen (Strafgesetzbuch) vom 3. September 1803
- Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 68/1957 Sb. o umělém přerušení těhotenství
- Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 249/1957 Ú.l, kterou se provádí zákon o umělém přerušení těhotenství
- Vyhláška ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 71/1973, kterou se provádí zákon č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství
- Zákon č. 140/1961 Sb, trestní zákon
- Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 129/1960 Sb. o změně vyhlášky, kterou se provádí zákon o umělém přerušení těhotenství
- Zákon č. 66/1986 Sb., České národní rady o umělém přerušení těhotenství
- Vyhláška č. 75/1986 Sb., ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství
- zákon č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
- Vyhláška č. 467/1992 Sb., vyhláška ministerstva zdravotnictví České republiky o zdravotní péči poskytované za úhradu
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže),
- zákon č. 300/2005 z. z., trestný zákon
- Zákon č. 73/1986 Zb. o umělom prerušení tehotenstva
- Zákon č. 363/2011 Z. z., o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Vyhláška č. 74/1986 Zb. Ministerstva zdravotníctva Slovenskej socialistickej republiky, ktorou sa vykonáva zákon Slovenskej národnej rady č.73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva
- Zákon č. 576/2004 Z. z., o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Criminal code of Malta

- Health Care Professions Act (Malta)
- Act XXII of 2023 – Criminal Code (Amendment No. 3) Act, 2023. Government Gazette of Malta No. 21,078 – 30.06.2023
- Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.
- Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz o zmianie niektórych innych ustaw

2 Seznam použitých jiných legislativních dokumentů

- Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. Praha: Min. spravedlnosti, 1926
- Poslanecká sněmovna N. S. R. Č. 1926. Tisk 535. Návrh poslance L. Landové-Štychové a soudruhů na novelisaci ustanovení hlavy XVI., I. dílu všeobecného trestního zákona ze dne 27. května 1852 o vyhnání plodu ze života jakož i § 284-286 z r. 1878.
- Návrh poslanců Jiřího Karase, Jana Kasala, Petra Plevy a dalších, kterým se zrušuje zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, a vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 75/1986 Sb., ve znění vyhlášky č. 467/1992 Sb., a kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v platném znění.
- Usnesení vlády České republiky ze dne 21. července 2003 č. 747 + P k poslaneckému návrhu zákona, kterým se zrušuje zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, a vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 75/1986 Sb., ve znění vyhlášky č. 467/1992 Sb., a kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v platném znění (sněmovní tisk č. 376)
- Důvodová zpráva k návrhu senátního návrhu zákona senátorů Václava Lásky, Přemysla Rabase, Ladislava Kosa, Petra Orla, Adély Šípové, Lukáše Wagenknechta, Ondřeje Šimety, a Jan Holásky, kterým se mění zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství., 2021
- Novela zákona – parlamentná tlač 145 - Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Tomáša TARABU, Štefana KUFFU, Filipa KUFFU a Jána PODMANICKÉHO na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony,

- Novela zákona – parlamentná tlač 595 - Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Martina ČEPČEKA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony,
- Novela zákona – parlamentná tlač 1369 - Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Martina ČEPČEKA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
- N° 395 Sénat session ordinaire de 2022-2023. Proposition de loi tendant à renforcer la protection pénale de la femme enceinte, présentée par M. Jean-Pierre DECOOL, Sénateur.

3 Seznam použité judikatury

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 21.10.1920, sp. zn. Kr I. 388/20
- Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě z 28. 3. 1951, sp. zn. 2 T 14/51
- Usnesení Krajského soudu v Jihlavě z 22. 6. 1951 sp. zn. 2 TK 195/51
- Rozsudek Nejvyššího soudu z 15. února 1968, 7 Tz 58/67
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 9. 1991, sp. zn. 6 Tz 116/91
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 1991. *The Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd proti Stephen Grogan a dalším*. Case C-159/90.
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 16.6.2005, sp. zn. 36 T 2/2005
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31.8.2005, sp. zn. 5 To 81/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2020, sp. zn. 4 Tdo 666/2020
- nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 4. decembra 2007, sp. zn. PL. ÚS 12/01-297
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. sygn. akt K 1/20 (Dz. U. z 2021 r. poz. 175)

4 Seznam ostatních zdrojů

- Stenoprotokol z 30. schůze Poslanecké sněmovny z 26.3.2004
- Stenoprotokol z 30. schůze Poslanecké sněmovny z 30.3.2004
- Smlouva o fungování EU
- Stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 19. srpna 2013, sp. zn.: 32/2011/DIS/ZO.

- Doporučení veřejného ochránce práv ze dne 21.7.2021, sp.zn. 25/2021/DIS
- Odpověď prim. MUDr. Voltra (Oblastní nemocnice Jičín) ze dne 25.10.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Oblastní nemocnice Trutnov a.s. ze dne 8.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Oblastní nemocnice Náchod, a.s. ze dne 24.10.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Městské nemocnice, a.s. ze dne 24.10.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Fakultní nemocnice Brno ze dne 26.10.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Fakultní nemocnice Ostrava ze dne 25.10.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Krajské zdravotní, a.s. - Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem, o.z., ze dne 1.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Nemocnice Karviná-Ráj, příspěvkové organizace ze dne 15.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Karlovarské krajské nemocnice, a.s. ze dne 13.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Fakultní nemocnice Plzeň ze dne 9.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Nemocnice České Budějovice, a.s. ze dne 1.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Fakultní nemocnice Bulovka ze dne 7.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Krajské nemocnice Liberec, a.s. ze dne 16.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

- Odpověď Slezské nemocnice v Opavě, příspěvkové organizace ze dne 14.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Odpověď Fakultní nemocnice Královské Vinohrady ze dne 16.11.2023 na žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Státní ústav pro kontrolu léčiv. *Rozhodnutí ve věci žádosti o registraci léčivého přípravku Mifegyne 200 mg tablety, lék. forma: por.tbl.nob., podané dne 25. 5. 2012 společností Exelgyn, Paříž, Francie, ze dne 5. 6. 2013*, sp. zn. sukls129814/2012, č.j.: suk1102688/2013
- Státní ústav pro kontrolu léčiv. *Rozhodnutí ve věci žádosti o registraci léčivého přípravku Mispregmol 400 mikrogramů tablety, lék. forma: por.tbl.nob., podané dne 22. 9. 2011 společností Exelgyn, Paříž, Francie, ze dne 5. 6. 2013*, sp.zn. sukls187182/2011, č.j.: suk1102764/2013
- Příbalová informace: informace pro uživatele. Mifegyne 200 mg tablety mifepristonum, sp. zn. sukls156629/2021
- KERMABON Nicolas. *Le consentement de la femme à l'IVG*. HAL Open Science, 2022, hal-04012545

Trestné činy proti těhotenství ženy

Abstrakt

Tématem této rigorózní práce jsou trestné činy proti těhotenství ženy.

První kapitola této práce obsahuje historický exkurz předmětné právní úpravy na území dnešní České republiky s důrazem na vývoj problematiky ve 20. století, a to z důvodu analýzy vlivu předchozích právních úprav na současné legislativní pojetí.

Druhá kapitola práce se věnuje definici těhotenství a časové ose z hlediska trestního práva, neboť mj. otázka trvání těhotenství hraje zásadní roli pro korektní právní kvalifikaci nelegální interrupce. Kapitola se rovněž věnuje otázce hranice životaschopnosti plodu v právní úpravě.

Třetí kapitola mapuje současnou právní úpravu legálního umělého přerušeni těhotenství. Některé z popisovaných skutkových podstat přímo odkazují na zákon o umělém přerušeni těhotenství, a podrobný rozbor legálního umělého přerušeni těhotenství je tak pro komplexní posouzení trestněprávní úpravy nezbytný. Kromě zákonem předpokládaného postupu při provádění UPT kapitola obsahuje i analýzu otázky zákonnosti interrupcí prováděných v ČR občankám jiných členských států EU.

Následující kapitola rozebírá pokusy o novelizaci platné právní úpravy interrupcí, přičemž shledává, že s ohledem na stáří předpisů a s tím související zastaralou terminologií, obsoletní ustanovení a stále nejednotný postoj odborné veřejnosti k eurokonformnímu výkladu ustanovení o interrupcích cizinek s jiným než přechodným pobytem, by novelizace byla vhodná, zároveň však vzhledem ke kontroverznímu charakteru interrupcí velmi obtížně proveditelná.

Pátá kapitola se věnuje jednotlivým trestným činům proti těhotenství ženy s důrazem na vyjasnění některých pojmů pomocí komparace komentářové literatury. Kapitola obsahuje i polemiku nad hypotetickými skutkovými situacemi a jejich právní kvalifikací.

Šestá kapitola srovnává českou právní úpravu trestných činů proti těhotenství ženy s právními řády Slovenska, Polska, Francie a Malty. Francouzská republika k interrupcím přistupuje velmi liberálně, slovenská úprava se v mnohém podobá úpravě v ČR a Polsko spolu s Maltou představují konzervativní pojetí této problematiky. Práce po zmapování velmi rozdílné legislativy v jednotlivých zemích označuje problematické body a v některých případech navrhuje jejich řešení.

Závěrečná sedmá kapitola se věnuje tzv. potratovým pilulkám. Tyto přípravky lze v dnešní době kromě zákonem presumovaným způsobem získat např. přes internet nebo dovozem ze jiné země. Kapitola tuto relativně novou problematiku zkoumá optikou trestního práva.

Klíčová slova:

těhotenství, interrupce, potratové pilulky

Crimes against a woman's pregnancy

Abstract

The topic of this doctoral thesis is crimes against a woman's pregnancy.

The first chapter of this thesis contains a historical excursion of the legislation in question in the territory of today's Czech Republic with an emphasis on the development of the issue in the 20th century, due to the analysis of the influence of previous legislation on the current legislative concept.

In the second chapter, the thesis deals with the definition of pregnancy and the timeline from the point of view of criminal law, as, among other things, the question of the duration of pregnancy plays a fundamental role for the correct legal qualification of illegal abortion. The chapter also deals with the issue of the limit of fetal viability in legal regulation.

The third chapter maps the current legislation on legal abortion. Some of the constituent elements of the crimes in question directly refer to the law on artificial abortion, and a detailed analysis of the legal abortion is thus necessary for a comprehensive assessment of criminal law. In addition to the procedure envisaged by the law when performing abortion, the chapter also contains an analysis of the legality of abortion performed in the Czech Republic for citizens of other EU member states.

In the following chapter, the thesis discusses attempts to amend the current legislation on abortion, finding that, with regard to the age of the regulations and related outdated terminology, obsolete provisions and the still inconsistent attitude of the professional public to the Euro-compliant interpretation of the provisions on abortion of foreign nationals with other than temporary residence, an amendment would be appropriate, but at the same time very difficult to implement due to the controversial nature of abortions.

The fifth chapter is dedicated to the individual crimes against a woman's pregnancy with an emphasis on clarifying some terms by means of a comparison of commentary literature. The chapter also contains a polemic over hypothetical factual situations and their legal qualification.

In the sixth chapter, the thesis compares the Czech legislation on criminal offenses against a woman's pregnancy with the legal systems of Slovakia, Poland, France and Malta. The French Republic takes a very liberal approach to abortions, Slovakia's regulations are similar to those in the Czech Republic, and Poland and Malta represent a conservative approach to this issue. After mapping the very different legislation in individual countries, the thesis identifies problematic points and, in some cases, proposes their solution.

The final seventh chapter is devoted to so-called abortion pills. Nowadays, these products can be obtained, in addition to the legally presumed way, e.g. via the Internet or by importing from another country. The chapter examines this relatively new issue through the lens of criminal law.

Key words:

pregnancy, abortion, abortion pills